

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS BİLİM DALI

BASEL III UZLAŞISI ÇERÇEVESİNDE KATILIM
BANKALARININ SERMAYE YETERLİLİĞİNİN
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşe ÇELİK

Danışman
Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ayşe ÇELİK'e ait "Basel III Uzlaşısı Çerçevesinde Katılım Bankalarının Sermaye Yeterliliğinin Karşılaştırmalı Analizi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Bankacılık ve Finans Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

08.08.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ	
Üye : Doç. Dr. Yaşar KÖSE	
Üye : Doç. Dr. Ahmet Emre BİBER	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “**Basel III Uzlaşısı Çerçevesinde Katılım Bankalarının Sermaye Yeterliliğinin Karşılaştırmalı Analizi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ayşe ÇELİK

08.08.2019

*Hayatı boyunca maddi manevi
desteğini esirgemeyen rahmetli
ađabeyim Can ÇELİK'e*

ÖN SÖZ

Küresel ekonomide güçlü bir finansal sistemden söz edebilmek için, ekonomik sistemin en önemli yapı taşlarından biri olan bankacılık sektörünün sağlam temellere dayandırılması gerekmektedir. Bu da bankacılık sektörü için çok önemli bir unsur olarak kabul edilen sermaye yeterlilik oranının belirli sınırlar dâhilinde olmasıyla mümkün olabilmektedir. Basel uzlaşmaları, sermaye yeterlilik oranı ile bankacılık sektörünü olası risklere karşı koruyarak etkin risk denetimini ve yönetimini sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Basel III uzlaşısı çerçevesinde Türkiye'deki katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranları karşılaştırılarak finansal, ekonomik ve siyasi riskler karşısındaki durumu, grafikler doğrultusunda betimleyici analiz tekniği yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye'de faaliyette bulunan katılım bankalarının 2010-2018 dönemine ilişkin sermaye yapıları dönemsel ekonomik ve siyasi gelişmeler doğrultusunda karşılaştırmalı analizleri incelenmiştir.

Bu tezin oluşmasında, değerli fikirlerini esirgemeyerek, tez çalışmamda verdiği desteklerden dolayı danışman hocam Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ'a teşekkürü bir borç bilip, şükranlarımı sunarım.

Hayatım boyunca beni her zaman destekleyen, emeklerini esirgemeyen sevgili anneme ve babama, her zaman, her konuda yanımda olan kadim dostum Berna AYYILDIZ'a çok teşekkür ederim.

Ayşe ÇELİK
08.08.2019

ÖZET

BASEL III UZLAŞISI ÇERÇEVESİNDE KATILIM BANKALARININ SERMAYE YETERLİLİĞİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Ayşe ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

Ağustos 2019, 110+xviii Sayfa

Küresel finansal sistemde, bankacılık sektörü genel ekonominin en önemli unsurlarından biridir. Finansal sistemin sağlıklı işleyebilmesi için bankacılık sektörünün ulusal/uluslararası krizlere karşı dayanıklı bir sermaye yapısına sahip olması gerekmektedir. Bundan dolayı bankaların karşılaşılabileceği muhtemel risklere karşı, G10 ülkeleri uluslararası denetim standartlarını geliştirmişlerdir. Bankacılık sektörünü muhtemel risklere karşı koruyup, etkin bir risk yönetimi ve denetimi sağlamayı amaçlayan Basel uzlaşıları, Basel Komitesi tarafından ilk olarak 1988 yılında Basel I Uzlaşısı, daha sonra Basel II Uzlaşısı (2004) ve nihayetinde 2010 yılında Basel III Uzlaşısı yayımlanmıştır.

Basel III olarak yayımlanan uzlaşıda sermayenin niteliğinin ve niceliğinin artırılması, sermaye koruma tamponu, risk temelli olmayan kaldıraç oranı ve likiditeye ilişkin değişiklikler yapılmış ve Basel III'ün 2019 yılına kadar tüm bankacılık sisteminde kademeli olarak uygulanmasına karar verilmiştir.

Basel uzlaşıları çerçevesinde, Sermaye Yeterliliği Kavramı, bir bankanın iflas etmesi halinde mevduat sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri minimuma indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye miktarı üzerine odaklanmış olup, bu

yaklaşım küresel bankacılık anlamında risk ölçümüne karşı atılmış önemli bir adım olmuştur. Öte yandan, bankaların karşılaşılabileceği muhtemel krizleri önlemek amacıyla banka müşterilerini korumak ve bankacılık sisteminin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilirliğini sağlamak adına, bankaların aldıkları riskleri minimize etmek amacıyla getirilen nicel kısıtlamalara ise, sermaye yeterlilik oranı denilmektedir.

Diğer taraftan, Türkiye’de son çeyrek yüzyılda önemli bir gelişim gösteren ve göreceli olarak daha muhafazakâr yatırımcıların finansal tercihi olan katılım bankacılığı, makroekonomik açıdan kayıt dışı ekonomiyi önlemeleri ve devletin vergi gelirlerini artırmaları, reel ekonomi açısından topladıkları fonları ticari ve sınaî faaliyetlerde kullanmaları açısından stratejik öneme sahip bir bankacılık türüdür.

Bu çalışmanın amacı, Basel uzlaşılarında yer alan sermaye yeterlilik kavramının stratejik önemi çerçevesinde, Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının Basel III uzlaşısı açısından sermaye yeterlilik oranlarının, grafik analizleri yöntemiyle değerlendirilmesi ve finansal, ekonomik ve siyasi krizler karşısında katılım bankalarının finansal yapılarına olan duyarlılığının betimleyici analiz yöntemiyle incelenmesidir.

Anahtar kelimeler: Katılım Bankacılığı, Basel Uzlaşıları, Sermaye Yeterliliği, Sermaye Yeterlilik Oranı

ABSTRACT
COMPARATIVE ANALYSIS OF CAPITAL ADEQUACY FOR
PARTICIPATION BANKS WITHIN THE FRAMEWORK OF BASEL III
ACCORD

Ayşe ÇELİK

Master Thesis

Department of Banking and Finance

Advisor: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

August 2019,110+xviii Page

In global financial system, the banking sector is one of the most important elements of the general economy. For the proper functioning of financial system, the banking sector should have a capital structure that is resistant to national/international crises. Therefore, G10 countries have developed international auditing standards against the potential risks that banks may face. Basel accords, which aim to protect the banking sector against possible risks and provide effective risk management and control, were first published by the Basel Committee in 1988, then by Basel II in 2004 and finally by Basel III in 2010.

In the accord published as Basel III, amendments were made regarding the increase in the quality and quantity of capital, capital protection buffer, non-risk-based leverage ratio and liquidity, and it was decided that Basel III would be applied gradually throughout the banking system until 2019.

Within the framework of Basel accords, the Capital Adequacy Concept has focused on the amount of capital that should be kept to a minimum in order to minimize the costs that depositors may face if a bank fails, and this approach has been an important step towards risk measurement in terms of global banking. Additionally, in

order to prevent possible crises that banks may face and to ensure the sustainability of the banking system in a healthy way, the restrictions imposed to minimize the risks taken by banks are called capital adequacy ratio.

Furthermore, the participation banking, which has significantly developed over the last quarter century in Turkey and is one of the financial preferences of relatively more conservative individuals is a strategically important type of banking both macroeconomics and real economy. In terms of macroeconomics, it rises the government tax revenue, and tackles the shadow economy. Besides, in real economy, these banks use their funds in commercial and industrial activities.

The aim of this thesis is to evaluate the capital adequacy ratio of the participation banks actively operating in Turkey with the graphical analysis method within the framework of Basel III. Moreover, in the face of financial, economic and political crises, the financial structure sensitivity of the participation banks by using descriptive analysis is investigated.

Key words: Participation Banking, Basel Accord, Capital Adequacy, Capital Adequacy Ratio

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	1
ETİK UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. KATILIM BANKACILIĞI	3
1.1. Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi	3
1.1.1.Katılım Bankacılığı(Participation Bank) Kavramı.....	3
1.1.2. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Sebepleri.....	4
1.1.2.1. Dini Sebepler	4
1.1.2.2. Ekonomik Sebepler.....	6
1.1.2.3. Sosyal Sebepler.....	7
1.1.3. Katılım Bankacılığının Özellikleri	7
1.1.4. Katılım Bankacılığının Amaçları	9
1.1.5. Katılım Bankacılığının Dünyadaki Gelişimi	10
1.1.6. Katılım Bankacılığının Türkiye’deki Gelişimi.....	21
1.2. Katılım Bankacılığı Faaliyetleri	22
1.2.1. Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri.....	22
1.2.1.1. Özel Cari Hesaplar.....	23
1.2.1.2.Kâr veya Zarara Katılma Hesapları	23
1.2.2. Katılım Bankalarının Fon Kullanırma Yöntemleri.....	23

1.2.2.1. Nakdi Fon Kullandırma Yöntemleri	23
1.2.2.1.1. Mudarebe(Emek-Sermaye Ortaklığı).....	23
1.2.2.1.2. Murabaha(Peşin Alınan Malın Vadeli Kârlı Satımı)	24
1.2.2.1.3. Müşareke (Kâr-Zarar Ortaklığı).....	25
1.2.2.1.4. İcare (Kiralama)	26
1.2.2.1.5. Selem (Peşin Ödemeli-Vadeli Satış).....	27
1.2.2.1.6. İstisna(Siparişe Dayalı Satın Alma).....	28
1.2.2.2. Gayrinakdi Fon kullandırma Yöntemleri.....	29
1.2.2.2.1. Teminat Mektupları.....	29
1.2.2.2.2. Akreditifler	29
1.2.2.2.3. Kabul/Aval Kredileri.....	30
1.2.2.3. Diğer Katılım Bankacılığı Faaliyetleri	30
1.2.2.3.1. Kârz-ı Hasen (Faizsiz Borç Verme).....	30
1.2.2.3.2. Sukuk (Yatırım, Kira Sertifikası).....	31
1.2.2.3.3. Tekafül(Katılım Sigortacılığı)	33
1.3. Katılım Bankaları İle Ticari Bankalar Arasındaki Farklar.....	34
1.4. Türkiye’de Faaliyette Bulunan Katılım Bankaları	35
1.4.1. Albaraka Türk Katılım Bankası.....	35
1.4.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası	36
1.4.3. Türkiye Finans Katılım Bankası.....	36
1.4.4. Ziraat Katılım Bankası	37
1.4.5. Vakıf Katılım Bankası	37

II. BÖLÜM

2. BASEL UZLAŞILARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER VE GELİŞİM

SÜREÇLERİ.....	38
2.1. Uluslararası Ödemeler Bankası(BIS).....	38
2.2. Basel Komitesi	38
2.3. Basel I Uzlaşısı.....	39
2.3.1. Basel I’e Yönelik Genel Eleştiriler.....	40
2.4. Basel II Uzlaşısı	43
2.4.2. Basel II Yapısal Blokları	44

2.4.2.1. Birinci Yapısal Blok Asgari Sermaye Gereksinimi	45
2.4.2.1.1. Kredi Riski Açısından Sermaye Gereksinimi	45
2.4.2.1.2. Piyasa Riski Açısından Sermaye Gereksinimi	48
2.4.2.1.3. Operasyonel Risk Açısından Sermaye Gereksinimi	51
2.4.2.2. İkinci Yapısal Blok Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi	55
2.4.2.3. Üçüncü Yapısal Blok Piyasa Disiplini.....	56
2.5. Katılım Bankacılığına Dair Özel Riskler	57
2.6. Basel I ve Basel II Uzlaşılarının Karşılaştırılması	58
2.7. Basel II'ye Yönelik Genel Eleştiriler	60
2.8. Basel III Uzlaşısı	62
2.8.1. Basel III Uzlaşısının Genel Hedefleri.....	63
2.8.1.1. Niteliği Artırılan Sermaye Hedefi.....	63
2.8.1.2. Niceliği Artırılan Sermaye Hedefi.....	64
2.8.1.3. Sermaye Tamponu Oluşturma Hedefi	64
2.8.1.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı	65
2.8.1.5. Likidite Hedefi	66
2.8.2. Basel III Uzlaşısı İle Getirilen Regülasyonlar	67
2.8.2.1. Özkaynaklara Dair Genel Regülasyonlar	67
2.8.2.2. Sermaye Oranına Dair Genel Regülasyonlar	68
2.8.2.3. Kaldıraç Oranına Dair Genel Regülasyonlar	68
2.8.2.4. Likidite Oranına Dair Genel Regülasyonlar	69

III. BÖLÜM

3.SERMAYE YETERLİLİĞİ KAVRAMI VE STRATEJİK ÖNEMİ	71
3.1. Sermaye Yeterliliği Kavramı	71
3.2. Sermaye Yeterlilik Oranının Ölçüsü	71
3.3. Bankalar Açısından Sermaye Yeterlilik Oranının Stratejik Önemi	74
3.3.1. Kriz Dönemlerinde Sermaye Yeterlilik Oranı.....	74
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	75
3.5. Araştırmanın Bulguları.....	77

IV. BÖLÜM

4.1. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE GENEL DEĞERLENDİRME.....91

KAYNAKLAR 97

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Faiz ve Kâr Payı Arasındaki Farklar	9
Tablo 1.2: İslami Finansı Küresel Bazda Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar	20
Tablo 1.3: Sukuk Bono ve Hisse Senedinin Karşılaştırılması	32
Tablo 1.4: Tekafül ve Klasik Sigortanın Farklılıkları.....	34
Tablo 1.5: Katılım Bankaları İle Ticari Bankalar Arasındaki Farklar	35
Tablo 2.1: Basel I'e Göre Bilançodaki Varlıkların Risk Ağırlıklarına Göre Sınıflandırılması.....	41
Tablo 2.2: Basel II Uzlaşısı Gelişmişlik Düzeyine Göre Risk Ölçüm Yöntemleri	45
Tablo 2.3: Kredi Riski Doğuran Faktörler	46
Tablo 2.4: Standart Yaklaşımında Kullanılan Risk Ağırlıkları.....	47
Tablo 2.5: Riske Maruz Değer (RMD) Modellerinin Karşılaştırılması.....	51
Tablo 2.6: Faaliyet Kolları ve Oranlar	53
Tablo 2.7: Operasyonel Risklere İlişkin Örnekler	55
Tablo 2.8: Basel I ve Basel II Uzlaşılarının Karşılaştırılması	59
Tablo 2.9: BASEL I ve BASEL II'nin Birimler Üzerinden Karşılaştırılması.....	59
Tablo 2.10: Güçlendirilmiş Sermaye Çerçevesi: BASEL II'den Basel III'e	65
Tablo 2.11: Basel III Uygulama Takvimi	70
Tablo 2.12: Basel Uzlaşılarının Zaman İçerisindeki Kapsam ve Farklılıkları.....	70
Tablo 3.1: Basel II Sermaye Yeterlilik Oranları	72
Tablo 3.2: Basel III Sermaye Yeterlilik Oranları.....	73
Tablo 3.3: Sermaye Hesaplamalarına Dair Oranlar	73

ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Faizsiz Bankacılığın Gelişimi	10
Şekil 1.2: Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektörünün Gelişimi	22
Şekil 1.3: Mudarebe Sistemi	24
Şekil 1.4: Murabaha Sistemi	25
Şekil 1.5: Müşareke Sistemi	26
Şekil 1.6: İcare Sistemi	27
Şekil 1.7: İstisna Sistemi	28
Şekil 2.1: Basel II Uzlaşısının Yapısal Blokları	44
Şekil 2.2: Piyasa Disiplini Çerçevesi	57
Şekil 2.3: Risklerin Sınıflandırılması	58
Grafik 1.1: Aktif Büyüklük Hacmine Göre Faizsiz Bankaların Ülke Bazında Toplam Bankacılık Sektöründen Aldıkları Paylar	18
Grafik 1.2: Küresel Katılım Bankacılığı Varlıklarının Dağılımı	18
Grafik 1.3: Sermaye Yeterlilik Oranı	19
Grafik 1.4: Ülkelerin 2019 Yılı Tahmini Rakamları (Tahmini Milyar Amerikan Doları)	19
Grafik 1.5: Faizsiz Bankacılık Dersi Veren ve Faizsiz Bankacılık Programı Bulunan Kurum Sayısı	20
Grafik 1.6: Küresel Sukuk Trendi ve Ülkelere Göre Sukuk İhracı Dağılımı	33
Grafik 3.1: 2010 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	78
Grafik 3.2: 2011 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	79
Grafik 3.3: 2012 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	80
Grafik 3.4: 2013 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	81
Grafik 3.5: 2014 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	82
Grafik 3.6: 2015 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	83
Grafik 3.7: 2016 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	84
Grafik 3.8: 2017 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	85

Grafik 3.9: 2018 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları	86
Grafik 3.10: Albaraka Türk Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi	87
Grafik 3.11: Kuveyt Türk Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi	88
Grafik 3.12: Türkiye Finans Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi	88
Grafik 3.13: Vakıf Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi	89
Grafik 3.14: Ziraat Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi	90

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri(USA)
AMA	: Advanced Measurement Approaches (İleri Ölçüm Yaklaşımları)
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
Basel I Uzlaşısı	: The International Convergence of Capital Measurements and Capital Standarts
Basel Komitesi	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision- BCBS)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIMB	: Bank İslam Malezya Berhad
BIS	: Bank for International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)
DESİYAB	: Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
G-10	: Group of Ten (Gelişmiş 10 Ülke-Sanayileşmiş Ülkeler Topluluğu)
IDB	: Islamic Development Bank (İslam Kalkınma Bankası – İKB)
IFSB	: Islamic Financial Services Board (İslami Finansal Hizmetler Kurulu)
IIBID	: Uluslararası İslami Yatırım ve Kalkınma Bankası
İDY	: İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
K/Z	: Kâr/Zarar
LKO	: Likidite Karşılama Oranı
MCS	: Monte Carlo Simülasyonu
NİFO	: Net İstikrarlı Fonlama Oranı
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OPEC	: Organization of Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı)

ÖFK	: Özel Finans Kurumları
QIB	: Qatar Islamic Bank
QISMUT Ülkeleri	: Katar, Endonezya, Suudi Arabistan, Malezya, BAE, Türkiye
RMD	: Riske Maruz Değer(Value at Risk- VaR)
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SYO	: Sermaye Yeterlilik Oranı
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TGY	: Temel Gösterge Yaklaşımı
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
VDMK	: Varlığa Dayalı Menkul Kıymet

GİRİŞ

İslami bankacılık olarak da bilinen katılım bankacılığı, dini açıdan daha muhafazakâr kesimin tercihi olması, sosyal açıdan faizden dolayı sebepsiz zenginleşmenin önüne geçilebilmesi ve ekonomik açıdan da toplanan fonların reel ekonomiye kazandırılması açısından stratejik önem taşımaktadır.

Katılım bankalarının temel amacı, faiz hassasiyeti olan ve bundan dolayı konvansiyonel bankalarla iş yapmayıp, birikimlerini yastık altında tutan muhafazakâr kesimin atıl kaynaklarını ekonomiye kazandırarak ülke gelişimine katkı sağlamaktır.

Küresel sistemde bankalar, ekonominin en önemli değerlerinden biri olarak kabul edilmekte olup, bankacılık sisteminin temellerinin sağlam bir yapıya oturtulması gerekmektedir. Bu durum ise, bankacılık sisteminde karşılaşılabilecek risklere karşı etkin bir yönetim ve denetim anlayışı ile gerçekleştirilmektedir. Banka risklerinin iyi yönetilmesi, dönemsel şoklara ve krizlere karşı bankanın dayanıklılığını artırmaktadır.

Küresel ekonomide bankacılık risklerinin önüne geçilebilmesi ya da oluşabilecek olumsuzlukları minimuma indirmek için G10 ülkeleri bir araya gelerek çeşitli stratejik kararlar almışlardır. Basel I olarak adlandırılan çalışma ile uluslararası denetim standartları getirilmiştir. Bankaların özkaynaklarının, kredi riski ve piyasa riskinin toplamına bölünmesiyle oluşacak sermaye yeterlilik oranının % 8 ve üzeri olması belirlenmiş ve küresel bankacılık sisteminin bu oranı amaç edinmeleri istenmiştir.

Basel I de görülen yetersizlikler Basel II'nin oluşmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bankaların sermaye yeterlilik oranlarının belirlenmesinde operasyonel riskin de önemi anlaşılmiş ve risk bileşenleri arasına operasyonel riskte dâhil edilmiştir. Ayrıca Basel II'de üç yapısal blok oluşturulmuştur. Birinci yapısal blokta asgari sermaye gereksinimi

ele alınmış ve kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk için çeşitli risk ölçüm yöntemleri belirlenmiştir. İkinci yapısal blokta denetim otoritesinin gözden geçirmesi ve üçüncü yapısal blokta piyasa disiplini ele alınmıştır.

2008 yılında Amerika’da başlayıp dünyaya yayılan ekonomik kriz Basel II’nin aslında sermaye yeterliliği açısından birçok eksikliğini olduğunu gözler önüne sermiş ve özellikle sermaye konusunda birtakım değişiklikler yapılmasını öngörmüştür. Basel III olarak yayımlanan uzlaşıda sermayenin niteliğinin ve niceliğinin artırılması, sermaye koruma tamponu, risk temelli olmayan kaldıraç oranı ve likiditeye ilişkin değişiklikler yapılmış ve tüm dünyada Basel III’ün 2019 yılına kadar kademeli olarak uygulanmasına karar verilmiştir.

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının 2010 yılından 2018 yılına kadar sermaye yeterlilik oranları grafikler yoluyla analiz edilerek, katılım bankalarının dönemsel gelişmeler ışığında sermaye yeterlilik oranlarının kabul edilebilir sınırlar dâhilinde nasıl bir gelişim gösterdiği incelenmiş ve SYO’daki dönemsel dalgalanmaların nedenleri analiz edilmiştir.

I. BÖLÜM

1. KATILIM BANKACILIĞI

1.1. Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi

Katılım bankacılığı ciddi anlamda 1960'lı yıllardan sonra başlamış olup, modern anlamda kurulan ilk faizsiz finans kurumu, Mit Ghamr 1963 yılında Ahmet en-Neccar tarafından Mısır'da kurulan ilk deneme olmuştur(Tunç 2016:108).

Akabinde, 1971 yılında yine Mısır'da hükümet desteğiyle kurulan Nasr Sosyal Bankası ilk faizsiz banka örneği olmuştur (Pehlivan 2016:303).

Faizsiz bankacılığa asıl hızı ise, 1975 senesinde Arabistan devletinin desteğiyle kurulan İslam Kalkınma Bankası (İKB) kazandırmıştır. İKB'nin kuruluşundan sonra İslami bankaların sayısı tüm dünyada giderek artmıştır(Tunç 2016:109).

1.1.1. Katılım Bankacılığı(Participation Bank) Kavramı

Faizsiz Bankacılık ve İslami bankacılık olarak da bilinen katılım bankacılığı,Türkiye'de geçtiğimiz çeyrek yüzyılda Özel Finans Kurumları (ÖFK) adıyla anılmıştır. Gerek ÖFK'nin içinde geçen Özel kelimesinin yanlış anlaşılmasından dolayı gerekse Faizsiz Bankacılık adının sadece faizli işlemlere yer vermeme yönünü önde tutup, kâr ve zarar kavramlarının önde tutulmamasından dolayı gerekse Katılım bankacılığı adının Müslüman ekonomistler tarafından kullanılan bir ad olması ve İslam dininin temel kaynaklarında bankacılık uygulamasının olmaması gibi durumlardan dolayı yeni bir kavram arayışına yönelerek Katılım Bankacılığı kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Darçın 2007:73).

Katılım bankacılığı, birikimlerini kullandırmalarına karşılık olarak faiz almak istemedikleri için birikimlerini bankalara yatırmak yerine döviz, altın, arsa, bina olarak değerlendiren tasarruf sahiplerinin, birikimlerinin reel ekonomiye kazandırılması için kurulan ve faaliyetlerini kâr – zarar ortaklığı yöntemiyle yürüten kurumlardır. Katılım bankacılığının amacı muhafazakâr kesimin tasarruflarının atıl kalmasını önleyerek ekonomiye kazandırılmasını sağlamaktır (Özulucan ve Deran 2009: 87).

Bir başka deyişle Katılım Bankacılığı, ticaret ve üretim faaliyetlerine fon sağlayan veya direkt bu faaliyetleri gerçekleştiren ve bu faaliyetler sonucunda ortaya çıkan kâr veya zararı mudileri ile paylaşan kurumdur(Tunç 2016:114).

1.1.2. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Sebepleri

Katılım bankacılığının ortaya çıkmasında dini sebepler, ekonomik sebepler ve sosyal sebepler rol oynamaktadır.

1.1.2.1. Dini Sebepler

Dünya üzerinde Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet olmak üzere üç Semavi din bulunmaktadır. Bu ilahi dinlerde, ekonomik ve sosyal dengeyi bozmasından dolayı faiz yasaklanmıştır.

Faiz, banka ya da kişilerden borç karşılığı alınan paranın kullanımına karşılık verilen ücrettir.

Kişiler borç aldıklarında, borçlanmaya karşılık olarak ek ödeme yaparlar bu ek ödemeye faiz denir (<http://www.islamalimi.com/faiz-nedir/>, 9 Nisan 2018’de erişildi).

Yahudilere Tevrat’ta Şabbat günü dışındaki günlerde çok çalışmaları emredilmiş ve zengin olunması gerektiği fikri aşılmalıdır.”Altın ve gümüş ayağın sağlam basmasını sağlar”,”zenginlik ve güç kalbi çoşturur.” Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere zenginliği her şeyin üstünde gören bir zihniyet vardır. Yahudiler kendi aralarında borç verirken faiz yasaklanmıştır, fakat başka dine mensup olanlar için bunun pazarlıkla belirlenmesinde sakınca görülmemiştir (Erol 2012:57).

Tevrat'ta faiz ile ilgili olarak:

"Ve eğer kardeşin fakir düşer ve senin yanında zayıf olursa, ona yardım edeceksin; senin yanında garip ve misafir gibi yaşayacak. Ondan faiz ve kâr alma. Allah'tan kork tâ ki kardeşin senin yanında yaşasın" (Tevrat, Levililer Bölümü, Bab 25, âyet: 35-36).

İncil'de, Tevrat'taki gibi faiz ile ilgili açık hükümlere yer verilmemekle birlikte, hoş karşılanmadığına dair ayetler vardır:

"Eğer kendilerinden almayı ümit ettiğiniz kimselere ödünç verirsiniz, ne mükâfatınız olur? Günahkârlar bile, günahkârlara karşılığını almak üzere ödünç verirler. Fakat düşmanlarınızı sevin, onlara iyilik edin ve hiç ümitsiz olmayarak ödünç verin; karşılığınız büyük olacaktır (Luka İncili, Bab: 6, âyet: 34-35).

Faizle ilgili ayetlerin Tevrat ve Kuran'ı Kerim'deki kadar açıkça belirtilmemesine rağmen 16. y.y'a kadar kilise tarafından faiz sürekli olarak yasaklanmıştır. Lakin Protestanlığın yayılmasıyla birlikte faiz hakkındaki düşünceler değişmeye başlamış ve ilk defa 1545 yılında İngiltere'de VII. Henry tarafından, 12 Ekim 1789 tarihinde de Tugot'un çalışmaları sonunda Fransa'da çıkarılan bir kanunla faiz hakkındaki yasaklayıcı kararlar kaldırılmıştır (Dikkaya ve Kutval 2014: 33).

İslamiyet faizi yasakladığı için Müslüman toplumlar faizle ilgili olan her şeyden uzak durmuşlardır. Faiz işlemlerinin en ön planda tutulduğu banka kurumlarına yanaşmamışlar, tasarruflarını kendi imkânları dâhilinde değerlendirmişler ve maddiyat ihtiyaçlarını başka bir çare bularak karşılamışlardır. Katılım bankacılığının oluşmasıyla Müslümanlara tasarruflarını yatırılabilecekleri ve maddi konularda yardımcı olabilecek kurumlar doğmuştur (Türkmenoğlu 2007:15).

Kuran'ı Kerim'de ise faiz, riba olarak geçmektedir.

Kuran'ı Kerim'de ve hadislerde faiz yasağı:

"Faiz (riba) yiyenler, ancak şeytan çarpmış olanın kalkışı gibi, çarpılmış olmaktan başka (bir tarzda) kalkmazlar. Bu, onların: "Alım-satım da ancak faiz gibidir"

demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alış-verişi helal, faizi haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir de (faize) bir son verirse, artık geçmişi kendisine, işi de Allah'a aittir. Kim (faize) geri dönerse, artık onlar ateşin halkıdır, orada sürekli kalacaklardır” (Bakâra Suresi, 275. Ayet).

“Ey iman edenler, faizi kat kat artırılmış olarak yemeyin. Ve Allah'tan sakının, umulur ki kurtulursunuz” (Al-i İmran Suresi, 130. Ayet).

“Ondan nehyedildikleri halde faiz almaları ve insanların mallarını haksız yere yemeleri nedeniyle (öyle yaptık.). Onlardan kâfir olanlara pek acıklı bir azap hazırlamışızdır” (Nisa Suresi, 161. Ayet).

“İnsanların mallarından artsın diye, verdiğiniz faiz Allah katında artmaz. Ama Allah'ın yüzünü (rızasını) isteyerek verdiğiniz zekât ise, işte (sevaplarını ve gelirlerini) kat kat arttıranlar onlardır” (Rum Suresi, 39. Ayet).

Sahabeden İbni mesud (ra) anlatıyor: ” Allah Resulu (sallallahu aleyhi ve selem), riba, faiz yiyene ve yedirene, faizli muamelelerin şâhidlerinede, katibinede Allah zül celal lanet etti ” (Tirmizi:1206).

Peygamberimiz Vedâ Hutbesinde, faizin her türünü kaldırdığını söylemiştir (<https://sorularlaislamiyet.com/kaynak/faiz-riba-tefecilik> 9 Nisan 2018’de erişildi).

1.1.2.2. Ekonomik Sebepler

1970’te OPEC’in (Organization of Petroleum Exporting Countries) petrol fiyatlarını artırmasından sonra petrol ihraç eden İslam ülkelerinin gelirleri yükselmeye başlamıştır. Gelirdeki artışa rağmen İslam ülkelerinin gelişip kalkınmalarında bir değişiklik olmamıştır. İslam ülkelerinin gelişmemesinin altında yatan sebep ise tasarrufların Batı ülkelerine akmasından dolayıdır ve bu nedenle bu ülkelerde gelir dağılımı önemli derecede bozulmuştur. Bir yanda sermayesi yüksek petrol zengini İslam ülkeleri varken diğer yanda ise petrol zengini olmayıp doğal kaynak ve insan gücü yönünden zengin olan İslam ülkeleri vardır. Yeterli miktarda sermayeye sahip olmadığı için üretim faktörlerinden yararlanamayan İslam ülkeleri geri kalmışlardır. Sermaye fazlası olan ve sermaye yetersizliği sorunu olan İslam ülkelerinin aralarında yapılacak

anlaşma taraflar açısından olumlu sonuçlar elde edilebileceği görüşü, İslami bankalarının kurulmasına yol açmıştır(Tanaydı 2016:9).

Faizsiz bankacılığın kurulmasındaki bir diğer ekonomik neden ise; mevduat bankalarının kısa vadeli kredi vermek istemesidir. Fakat İslam ülkelerinin kalkınmalarını hızlandıracak uzun vadeli kredilere ihtiyacı vardır. Gelişmelerini hızlandırmak isteyen İslam ülkeleri, kendilerinin kalkınma hedeflerine ulaşmasında, yatırım projelerini destekleyebilecek bankalara ihtiyaç duymuşlardır ve İslami bankacılık ortaya çıkmıştır (Tuhan 2014:32).

1.1.2.3. Sosyal Sebepler

Katılım bankacılığının ortaya çıkmasında dini ve ekonomik sebepler kadar sosyal sebepler de etkilidir. Toplum huzurunun sağlanabilmesi için farklı gelir grupları arasında ekonomik adaletin sağlanması gerekir. Buda ancak faizsiz bankalar aracılığıyla sağlanabilir. Bireylerin, faizden dolayı ortaya çıkacak sebepsiz zenginleşmesine engel olunarak, gelir dağılımında adalet sağlanabilir.

Ayrıca Katılım bankacılığında sermayenin reel ekonomi çerçevesinde değerlendirilmesi sonucu üretim faktörleri çalıştırılarak gelir adaletsizliğinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır (Ustaoğlu 2014:18).

1.1.3. Katılım Bankacılığının Özellikleri

- Faizsiz olma: Katılım bankaları temel olarak ribayı yasaklayan İslam hukukuna dayalıdır. İslamiyet ticareti helal, faizli ticareti ise haram kılmıştır. İslami değerlere göre yürütülen bankacılık sisteminde temel olan kâr-zarara (K/Z) katılımıdır. Katılım bankaları, K/Z yöntemini şu üç sorunu çözmek için kullanır:Fon fazlası akışını sağlamak, fon açığı maliyetlerini en aza düşürmek, müşterilerin perspektifine göre en uygun yatırım düzeyine ulaşmak.

Katılım bankacılığı sisteminde kültürel, toplumsal ve ahlaki değerlere bağlılık, daha önemli olup en çok kâr değil, adalet güdülür.

Faizsiz bankacılığın; ihtiyaçları tümüyle dindirme, tam istihdam düzeyine ulaşma, hakça dağıtım ve ekonomik istikrar sağlama gibi evrensel kalkınma amaçları bulunmaktadır. Böylece toplumlar refah seviyesine ulaşabilir (Kalaycı 2013:58-59).

- Ticaretle ilgili olma: İslam'da ticaretin ve kârın helal, faizin haram olması katılım bankalarını mudilerle ticari boyutta iş yapmaya yöneltir. Para ticaretinin İslam'da yasak olması, kâr etmek için mal ticareti yapmanın gerekli olduğunu gösterir.

İslami bankalar, geleneksel bankalarda olduğu gibi paranın alınıp satılması işlemlerini yapmayıp, kâr/zarar ortaklığı ve vadeli satışlara dayanan ticari işlemler yapmaktadırlar.

- Sermaye ile ilgili olma: Temel Katılım bankacılığı kâr-zarar ortaklığı (müşareke) veya emek-sermaye ortaklığına (mudarebe'ye) dayanır. Katılım bankacılığında tasarruf sahibi, müteşebbisin uzmanlığı ve çalışması sayesinde ortaya çıkan kârı onunla paylaşabilir. Sermayenin getirisi olan kârın hangi oranda paylaşılacağı önceden bellidir, ancak kâr tutarı belirsizdir. Bu faaliyetler sonucunda kâr elde edilebileceği gibi zarar da elde edilebilir.
- Yatırımların ahlaki olması: Yatırımlar, İslam dinine uygun olmayan; alkol, kumar, silahlanma, domuz ürünleri gibi konular dışında yapılmalıdır. Böylece yapılacak bütün yatırımlar, İslam dininin istediği şekilde yapılacağından, toplumda iştirak edecektir.

Katılım bankalarında yapılan işlemler dinin öngördüğü şekilde yapılmaktadır. Geleneksel bankalarda ise laik ilkeler doğrultusunda yapılmaktadır (Özkan 2012:24-25).

Tablo 1.1: Faiz ve Kâr Payı Arasındaki Farklar

<i>Faiz=Riba</i>	<i>Kâr</i>
1.Para hesaba yüklendiğinde pozitif bir değer alır ve bunun sonucu ribadır.	1.Para üretken bir işte kullanıldığında ortaya çıkan belirsiz sonuç kârdır.
2.Tanım olarak riba, borçlunun alacaklıya, koşullu olarak itibari değerden daha yüksek ödediği primdir.	2.Tanım olarak kâr, üretim geliri ile maliyeti arasındaki farktır.
3.Riba önceden belirlenmiştir; dolayısıyla ne borçlu ne de alacaklı cephesinde bir belirsizlik yoktur.	3.Faaliyet tamamlanıncaya kadar miktarı bilinmemek üzere kârda belirsizlik sözkonusudur.
4.Riba negatif bir değer alamaz; en fazla ya sıfır ya da biraz düşük olabilir.	4.Kâr pozitif, sıfır ve negatif değer (zarar biçimini) alabilir.
5.İslam hukukunda riba haramdır.	5.Kâr helaldir.

Kaynak: Kalaycı 2013: 69

1.1.4. Katılım Bankacılığının Amaçları

Katılım bankalarının esas amacı faiz hassasiyeti olan ve bundan dolayı mevduat bankalarıyla iş yapmayı birikimlerini yastık altında tutan muhafazakâr kesimin atıl kaynaklarını ekonomiye kazandırarak ülke gelişimine katkı sağlamak ve İslam ülkelerinden petrol zengini olanlardan ülkeye fon girişini sağlamaktır (Aras ve Öztürk, 2011:170).

İslami Bankaların:

- Faaliyet gösterdikleri yerdeki toplumu geliştirmek,
- Yatırımın getirisini garanti etmek ve sürekliliğini sağlamak,
- Sosyal ve kalkınma ile ilgili hedeflere ulaşmak,
- Ülkenin genel ekonomik durumunu geliştirmek,
- İnsan elinin değmediği satışlar ve çevreye ve sağlığa zararlı olan yasaklanmış mallar, açık ve kumar bahislerinden arındırılmış, ekonominin kamu bilincinin gelişimi ve gıda ve giyimde aşırıya kaçmadan, tasarruf kültürünü teşvik eden araçlar dâhil Katılım bankacılığı kültürünü yaygınlaştırmaktır (<https://sites.google.com/site/ib22092010/objrc> 11 Nisan 2018’de erişildi).

Türkiye’de katılım bankacılığının kurulmasının amaçları ise:

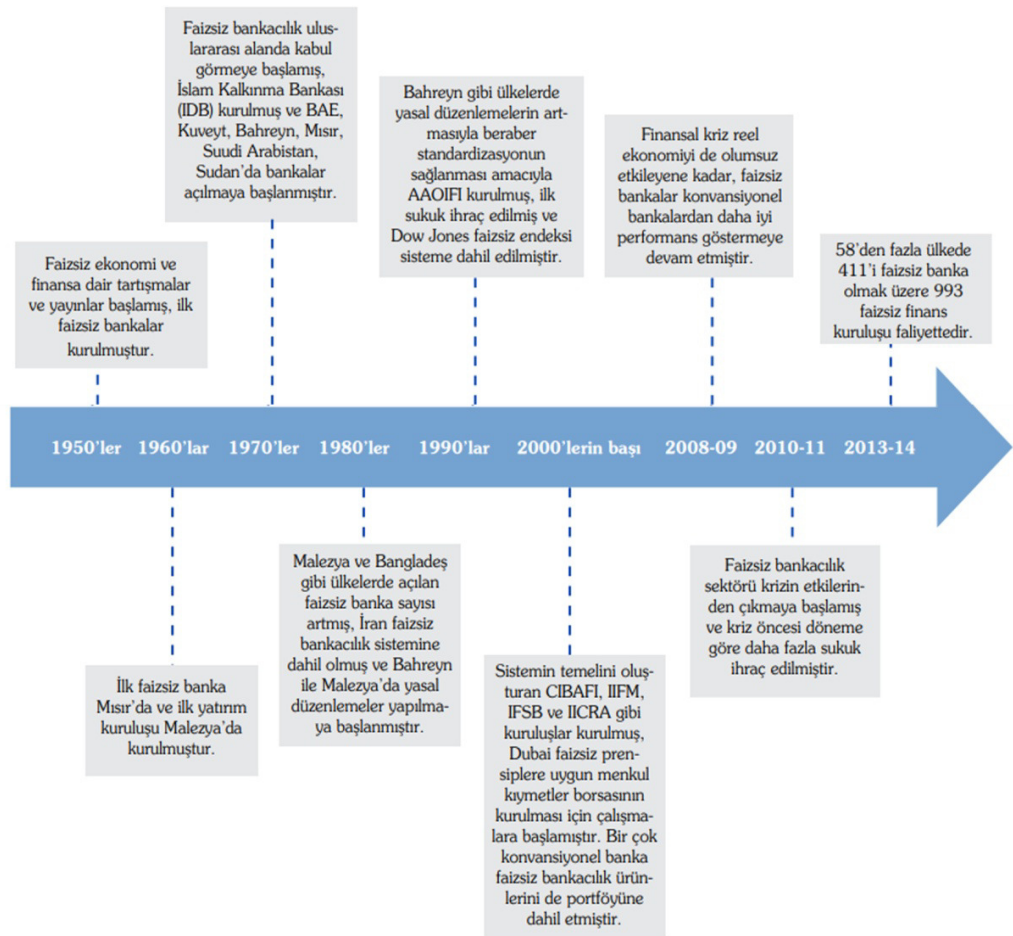
Türkiye’nin de içinde bulunduğu İslam coğrafyasında, faizsiz bankacılığın yaygınlaşmasıyla İslam ülkelerinin katılım bankaları aracılığıyla aktardığı dövizden faydalanmak,

Faizin “haram” olduğunu onayan ve sermaye birikimlerini yastık altında tutan tasarruf sahiplerini ekonomik sistemle bir araya getirmek,

İslam ülkeleri ile ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirmek (Kalaycı 2013: 61).

1.1.5. Katılım Bankacılığının Dünyadaki Gelişimi

Faizsiz bankacılığın tarihsel gelişimine baktığımızda:

Şekil 1.1: Faizsiz Bankacılığın Gelişimi (Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi, 2015-2025)

Katılım bankacılığı uygulamalarına yönelik ciddi anlamdaki kuruluş 1963–1967 seneleri arasında Mısır'da Mit Ghamr'da gerçekleştirilmiştir. Ahmet Neccar tarafından, Almanların desteğiyle kurulan banka, Mısır köylüsünün tarımsal ve ticari gereksinimlerini tedarik etmek için kurulmuştur. Sistem, müteselsil kefalet temeline

dayanan, daha çok venture-capital (risk sermayesi) ile para vakfı karışımı özgün bir model olarak işlemiştir. Bu model, bankacılığı, ticari ortaklığı (kâr ve zarar ortaklığı), tekâfülü(sigortayı), barter (takası), icareyi (leasing) vb. finansman metotlarını aynı çatı altında toplayıp hayata geçirmiş kendine özgü bir modeldir (Çürük 2013:79).

1971 yılında yine Mısır'da Nasr Sosyal Bankası, faizsiz olarak faaliyet gösteren bir banka olarak kuruldu (Arabacı 2007:7).

Modern anlamda katılım bankacılığı ihtiyacının ise 20. Yüzyılda Müslüman ülkelerde görülmeye başlayan sanayileşme hareketleri ve 1970'li yıllarda petrol fiyatlarının ani yükselişi ile ortaya çıktığı görülmektedir(Doğan, Kaya ve Narçiçek2017:179).

1975 yılında Cidde'de şuan 56 ülkenin üye olduğu İslam Kalkınma Bankası yürürlüğe girmiştir (<http://www.tumfonlar.com/index.php/dunya-fonlari/dfk/ikb>, 17.04.2018'de erişildi.). İKB'nin kurulmasıyla faizsiz bankacılık alanındaki gelişmeler giderek artmıştır (Çürük 2013:79).

Yine 1975 yılında ilk özel İslami banka olan Dubai İslam Bankası (Dubai Islamic Bank - DIB) kurulmuştur. Bunu 1977'de Kuveyt Finans Evi ve 1982'de ise Al Baraka takip etmiştir (Emeç 2014:4).

İslam bankacılığı açısından dünyadaki önde gelen isimleri incelersek:

Bahreyn, uluslararası Katılım bankacılığı ilişkileri açısından, dünyada önde gelen ülkelerdendir. Bahreyn Katılım bankacılığı ile ilgili bütün uygulamaların, düzenlemelerin, araştırmaların, yeniliklerinin ve akademik çalışmaların merkezi konumundadır. 1978 yılında kurulan Bahreyn İslami Bankası, Bahreyn'de kurulan ilk İslami Banka'dır. İslami Finansal Kuruluşları için Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI) ve İslam Ülkeleri Uluslararası Derecelendirme Ajansı(IIRA) gibi öncül kurumları ile Bahreyn, muhasebe standartları, sermaye yeterlilik oranı, likidite, varlık yönetimi, koruma amaçlı fonlar, kurumsal yönetim vb. düzenleyici altyapılar gibi konularda Katılım bankacılığı sistemlerinin gelişimine ciddi katkılarda bulunmaktadır. Ülke, VDMK ihracı, sendikasyon kredileri ve finansmanı, ortak yatırım

programları, yatırım fonları, sukuk, tekâful vb. alanlarda İslami finans piyasalarındaki kilit rolünü daha da geliştirmeyi amaçlamaktadır(Çürük 2013:112).

Bahreyn'in, petrolden fazla gelir etmesi ve dünya bankalarının adeta bir merkezi haline gelmesi nedeniyle önemli bir devlettir. Mevzuat bakımından bankalara daha fazla imkân sağlayan bu devlet, Arap dünyasının hukuki banka merkezi haline gelmiştir. Bahreyn'de faaliyette bulunan İslam bankalarından en önemlisi Kuveyt Finans Bankası'dır. Bu banka, İslami nitelikte bir mevduat bankası olmakla birlikte, aynı zamanda yatırım, bankacılık ve sosyal faaliyetler üzerine çalışmaktadır (Tenekeci 2017:13).

Kuweyt'te 1977 yılında Kuwait Finance House'ın kurulmasıyla birlikte İslami bankacılığın temelleri atılmıştır. 4 milyar dolara yaklaşan aktifleriyle dünyanın en büyük İslami finans kurumu olan banka, 1991 yılındaki Körfez Savaşı'nda ağır bir darbe almıştır. Diğer katılım bankalarının da faaliyette bulunduğu Kuveyt, bölgede katılım bankacılığının en çok geliştiği ülkelerden biri olmuştur.

Diğer taraftan, Birleşik Arap Emirliklerinde (BAE) ise Dubai Bankasından başka İslami bankacılığı uygulayan başka bir banka bulunmamaktadır.

Katar'da ise katılım bankası olarak yalnız Katar İslam Bankası faaliyetlerini yürütmektedir (Arabacı 2007: 10).

Irak'ta Katılım bankaları arasında en çok başarılı olan ve en büyük banka konumunda olan Kuveyt Finans Evi görülmektedir (Tenekeci2017:13).

İran meclisinde 1980 yılında Katılım bankacılığı sistemi ile ilgili görüşülmüş, anayasanın 4. maddesine göre, bütün yasal düzenlemelerin, dine göre uygulanmasına karar verilmiş ve 1983 yılında faizsiz bankacılık yürürlüğe girmiştir. İslami bankacılığın yasaya girmesinden sonra faizle ilgili bütün alanlar yasaklanmış ve İslami Finans kurallarına göre hareket edilmiştir (Tenekeci 2017:13-14).

İran; Melli İran, Bank Mellat ve Bank Sederat İran gibi en büyük faizsiz bankalarının bulunduğu ülke olup dünyadaki en büyük 10 faizsiz bankadan 7'si İran'da faaliyet göstermektedir(Serpam 2013:9).

Suudi Arabistan'daki din bilginlerinin faiz karşısındaki tutumu son derece katı olduğu için, kesinlikle faiz konusunda ödün verilmemektedir. Buna karşılık katılım bankaları yapılan işlemlerden dolayı komisyon alabilmektedirler. Arabistan'da faiz ile alakalı davalar, idari mahkemeler tarafından görülmektedir. Bu mahkemeler finansal ve ticari olaylarda faizi onaylayan hüküm verememektedirler. Modern anlamda katılım bankacılığının temeli Mısır'da oluşmasına rağmen, Arabistan Devleti'nin ve önemli iş adamlarının verdiği destek olmaksızın bu derece gelişmesi ve gerçek bir finansal güç haline gelmesi, mümkün olmayabilirdi. 1975'te Cidde'deki İslam Kalkınma Bankası'nın (İKB) kurulmasında da Suudi Hükümeti öncülük etmiştir. Ayrıca Dar Al-Maal Al İslami Group, Dallah Al Baraka Group ve Al Rajhi Bankacılık ve Yatırım Şirketi Katılım bankacılığı alanında en güçlü ve en etkili olan üç özel finansal kurumu da Suudi Arabistan menşelidir (Türkmenoğlu 2007:25).

Körfez ülkeleri, İslami Finansın en önde gelen ülkelerinin bulunduğu bir bölge olmakla birlikte bu alanda merkez olma çabasındadırlar. Bu bölge ülkelerinin İslami finans bakımından bankacılık sektörü içindeki payı %20'nin üzerindedir. Arabistan %35'lik oran ile bölgede İslami Finans'ın en çok geliştiği ülke olmuştur. Bununla birlikte dünyanın en büyük ikinci bankası olan Suudi Al Rajhi Bank Arabistan merkezlidir. Ayrıca 2008küresel krizinden sonra, finans sektöründe mevzubahis olan İslami Finans'ın gelişimi sürecinde, özellikle Katar ve BAE olmak üzere Körfez Ülkeleri bu alanda bölgesel güç olabilmek için çabalamaktadırlar (Serpam 2013:10).

Pakistan Anayasası: Faiz ödeme ve tahsil etme konusuna dair tüm yasaların dini kaidelere uygun olmadığını ve bunun uygun olması gerektiğini belirttiğinden; 1981'de Pakistan'daki tüm konvansiyonel bankalar, müşterilerine faiz içeren mevduat yerine, kâr-zarara katılma hesapları adı altında, hesaba yatırılan paradan doğacak hem kâra hem de zarara ortaklık sağlayan bir hizmet sunmuşlardır. Faize dayalı olan borçların yerini, sermaye yatırımlarına katılma senetleri, faizin yerini bankaların zorunlu olarak tahsil ettikleri hizmet ücretleri ve işletme ile banka arasında yapılan murabaha işlemindeki geri satın alma ve fiyat yükseltme almıştır. Ancak banka ücretleri ve fiyat yükseltmeleri, modern bankacılıkta mevcut olan faiz miktarı kadar olmuştur (Türkmenoğlu 2007:25).

Pakistan hükümetinin bankacılık sistemini dine uygun olarak değiştirme çabalarına rağmen, ülkede hala dual yapı varlığını sürdürmektedir. Ülkede 6 tane İslami banka ve 9 tane İslami hizmet sunan konvansiyonel banka mevcuttur (Çürük 2013: 115-116).

Bangladeş'te 1983 yılında ilk İslami Banka kurulmuş olup şu anda İslami banka sayısı 6'dır (Çürük 2013:116).

Mısır'da meydana gelen faizsiz bankacılık denemelerinden yukarıda bahsetmiştik.

Belli bir oranı aşmamak şartıyla faize taviz verilmekle birlikte, faizsiz bankacılık ve konvansiyonel bankacılık ikisi de yürütülmektedir. Faizsiz bankacılık Konvansiyonel bankacılığa bir alternatif olarak gelişmiş olup, Mısır'ın ekonomi mekanizmasında önemli bir yere sahip olmuştur. 1977 'de Mısır ve Arabistan iştirakinde kurulmuş olan Mısır Faisal Bankası ve Uluslararası Yatırım Bankası daha sonra tamamıyla Mısır'lılara geçmiş olan iki önemli İslami bankadır (Arabacı 2007:9).

Uluslararası İslami Yatırım ve Kalkınma Bankası (IIBID) 12 milyon dolar sermaye tutarına sahip olarak, 13 Kasım 1980 yılında Mısır'da faaliyetlerine başlamıştır. IIBID'ı, 1928 ortakları oluşturmaktadır. 1982 yılının yarısına kadar banka Kahire'de bulunan merkezinin yanında 6 şubeyi de yürürlüğe koymuştur. Mısır yasaları kapsamında kurulan ve 1984 yılından sonra çalışmaya başlayan faizsiz bankalar, konvansiyonel bankaların tabi olduğu yasalara dâhil değildir. İlk Mısır'da başlayan İslami bankacılık uygulamaları 40 sene öncesine kadar dayanmaktadır (Tenekeci 2017: 15).

Sudan, İslami finansın gelişmesi için ilk çalışma iznini onaylayan ülkedir. 1977 senesinde İlk faizsiz banka olan, Sudan Faysal İslam bankası yürürlüğe girmiştir. Diğer mühim bir İslam bankası olan Tadamon İslami Bankası ise 1981 senesinde faal olmuştur. Bankanın varlıkları 20 milyon Sudan Lirası'ndan oluşurken, bu varlıkların % 70'i yerli yatırımcılar, % 30' ise yabancı yatırımcılar tarafından sağlanmıştır.

Sudan'da faizsiz bankacılık faaliyetlerinde, asıl gelişme ise 1984 yılında olmuştur. Bu yıl itibariyle bankacılık işlemlerinde faizsiz bir sistem oluşturulması gayesiyle reformlara gidilmiş ve bu istikamette ilerlenmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda Sudan'da dini kurallara bağlı olarak işlemlerini faizsiz uygulayan finans kuruluşlarının sayısı kısa zamanda artmıştır. Sudan'da bankacılık yapısının tümü faizsiz bankacılık ürünlerinden oluşmaktadır (Tenekeci 2017: 17).

Müslüman nüfusu açısından dünyanın en kalabalık ülkesi Endonezya'dır. 1992'de, Bank Muamalat Endonezya'nın kurulmasıyla Katılım bankacılığı girişimi başlamıştır. Banka, dengeli bir büyüme yakalamış ve günümüzde dünya genelinde Katılım bankacılığı kurumları arasında önde gelen kurumlardan biri olmuştur. Syariah Mandiri ve Bank Syariah Mega Endonezya ülkede Katılım bankacılığı hizmetleri sunan diğer önemli bankalardandır (Çürük 2013:116).

Malezya, İslami finans konusunda öncü olan ülkelerdendir. Ülkede uzun yıllardır Geleneksel bankacılık ve Katılım bankacılığı bir arada faaliyette bulunmakta olup, iki bankacılık sistemi de önemli gelişim göstermiştir.

1983 senesinde ilk İslami banka olan Bank İslam Malezya Berhad (BIMB) faaliyetlerine başlamıştır. Malezya hükümeti, 1993 senesinde ülkede ikili bankacılık sistemini yürürlüğe koymuştur. Yani konvansiyonel bankalarla, katılım bankacılığı yapan kurumlar arasında ürün ve hizmetlerin müşterek kullanımı ve pazarlanması açısından hamlelerde bulunulmuştur (Çürük 2013:116).

İslami finans işlemleri, Hong Kong'da 2008 senesi itibari ile etkinlik kazanmıştır. Bu zaman diliminde Malezya merkezli firmalar tarafından ihraç edilen sukuk senetleri borsada işlem görmeye başlamıştır. Yine aynı yılda ülkede Arapça Şeriat ve İslami Finans alanında eğitim vermek üzere İslami İlimler Enstitüsü kurulmuştur (Serpam 2013:9).

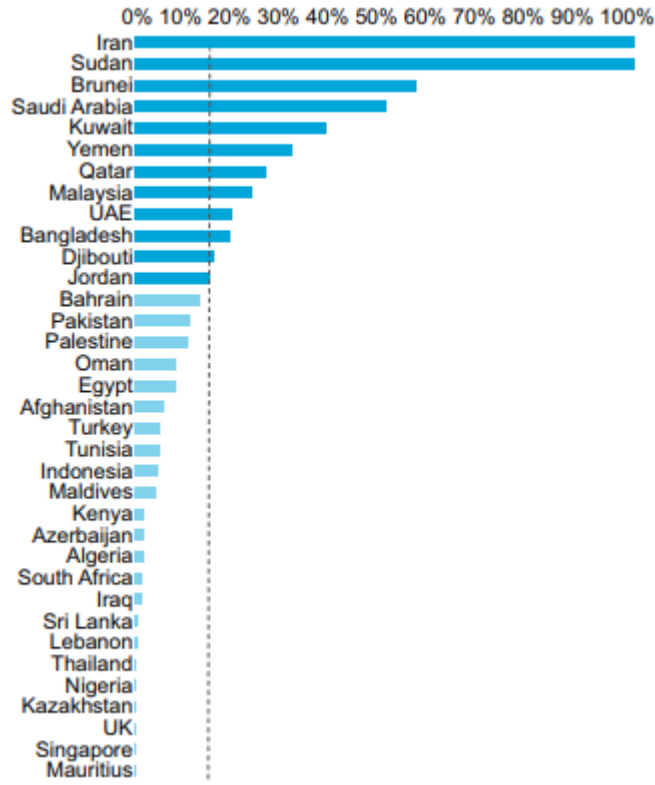
Almanya'da Dresdner Bank ve Deutsche Bank'da faize izin vermeyen fonlar mevcuttur. Ayrıca faizsiz fonların, yatırım gayeli olarak hisse senedi de mevcuttur.

Kuveyt Türk Katılım Bankası, İslami bankacılık işlemlerine başlamak için önemli bir pazar olan Almanya'yı tercih etmiştir. Almanya'da 3 milyon Türk'ün olması ve 4 milyon Müslüman nüfusun olması da seçilmesinde önemli bir faktör olmuştur (Tenekeci 2017:17).

İngiltere İslami bankacılığın batı ülkelerindeki merkezi olma amacını taşımaktadır. İslami finansın ve bankacılığın İngiltere'de tarihi 1960'lara kadar uzanmaktadır. Lakin kavramın öneminin eksiksiz olarak anlaşılması 1990'lı yıllarda Bank of England'ın başına Lord Eddie George'un oturmasıyla olmuştur. İngiltere'nin İslami Finans'ın önemli oyuncularından birisi olmasının iki önemli nedeni vardır: İngiltere'de 1990'lı yıllarda yerleşik, yaklaşık olarak 1.75 milyon Müslüman'ın İslami Finans ürünlerini talep etmeleri bunlardan birincisidir. İkincisi ise, Gatehouse Bankası'ndan Richard Thomas'ın, Barclays Bankası'ndan Andrew Buxton'ın ve HSBC Bankası'ndan Iqbal Khan'ın bu konuda önderlik etmesidir. Tüm bunların yanında, İngiltere Hükümeti İslam dünyasına karşı olumlu tavırla yaklaşmıştır. Yapılan yasal tanzimlerden sonra ülkede 21 banka Katılım bankacılığı hizmetleri sunmaya başlamıştır (Serpam 2013:10-11).

Müslüman nüfusunun yaklaşık 10 milyon olarak tahmin edildiği Amerika ve Kanada'da da İslami finans, büyük bir hız kazanmıştır. İslami finans, Amerika'da daha eski ve köklü bir sisteme sahiptir. İlk ve en önde gelen kurum olarak 1987 senesinde Kaliforniya'da yerel olarak kurulmuş olan, Amerikan Finans House –LARIBA göze çarpmaktadır. İslami ortaklık veya leasing modeliyle otomobil, ev vb. ihtiyaçlara karşı finansman temin etmektedir. University Bank of Michigan, 2005 senesinde ilk Katılım bankacılığı alt kuruluşunu oluşturmuştur: University Islamic Financial. Bu kurum, Amerikalı Müslümanlara mevduat, ev finansmanı ve yatırım fonları gibi İslami ilkelere uygun ürün ve hizmetler vermektedir. Şikago banliyölerinde yaşayan orta sınıfa yönelik faal olan Devon Bank, murabaha ve icare tabanlı olarak, gayrimenkul, otomobil ve diğer varlıklar konusunda ticari ve bireysel finansman temin etmeye başlamıştır. Anchor Finans Group USA, ticari ve endüstriyel piyasalarda İslami ilkelere uygun fon kurmak, proje finansmanı, gayrimenkul finansmanı, ortak girişim sermayesi ve sendikasyon kredileri gibi hizmetler vermeye başlamıştır. Buna ek olarak, Guidance Finansal Group, USA'da 32 eyalette Müslümanlara ev finansmanı vermektedir (Çürük 2013:11-117).

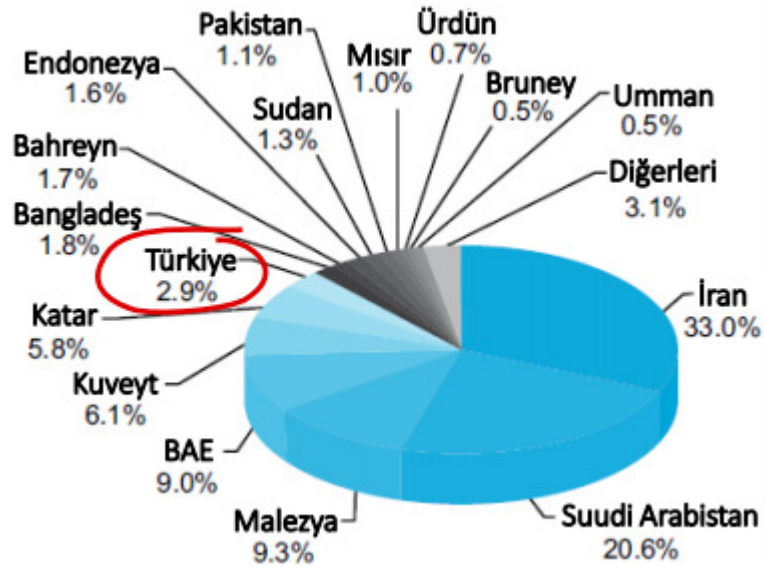
Bugün dünyada Katılım bankacılığı kuruluşu niteliğinde çalışmakta olan 135 kurum bulunmaktadır. 2016 Dünya Katılım bankacılığı Rekabet Raporu'na göre; QISMUT ülkeleri (Katar, Endonezya, Suudi Arabistan, Malezya, BAE, Türkiye) ile Kuveyt, Bahreyn ve Pakistan'ın faizsiz bankacılık varlıklarının 2015 yılında 920 milyar ABD dolarının üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Bu tutar, faizsiz finans varlıklarının %93'ünü yansıtmaktadır. Söz konusu dokuz ülkedeki faizsiz bankaların toplam kârı önemli bir merhale kaydederek 12 milyar doların üstüne çıkmıştır. Önümüzdeki yıllarda da İslami bankacılığın bu hızlı büyüme performansını koruyacağı tahmin ediliyor. Öyle ki Thomson Reuters Faizsiz Finans Gelişim Raporu 2015'e göre, faizsiz bankacılığın 2015- 2020 döneminde yıllık yüzde 11-12 düzeyinde büyüme ile 2,6 trilyon ABD dolarına ulaşacak varlıkları ile faizsiz finansmanın büyümesinin ileri derecede olması beklenmektedir. Bu varlıklara, faizsiz fon, tekaful, sukuk ve diğer faizsiz finansal kuruluşların toplaması beklenen büyümeler de eklendiğinde, toplam faizsiz finans sistemi varlıklarının 2020 yılı itibariyle 3,2 trilyon ABD dolarına ulaşacağı öngörülmektedir. Yani 2020 yılında faizsiz finans varlıklarının dağılımının yüzde 80'i faizsiz bankacılık, yüzde 12'si sukuk (finansal sertifika), yüzde 1,4'ü tekaful (islami sigortacılık yöntemi), yüzde 3,3'ü diğer faizsiz finansal kuruluşlar ve yüzde 2,7'sinin ise faizsiz fonlar şeklinde olacağı tahmin ediliyor (Doğan, Kaya ve Narçiçek 2017:181).

(2016)

Kaynak: IFSB Islamic Financial Services Industry Stability Report 2017

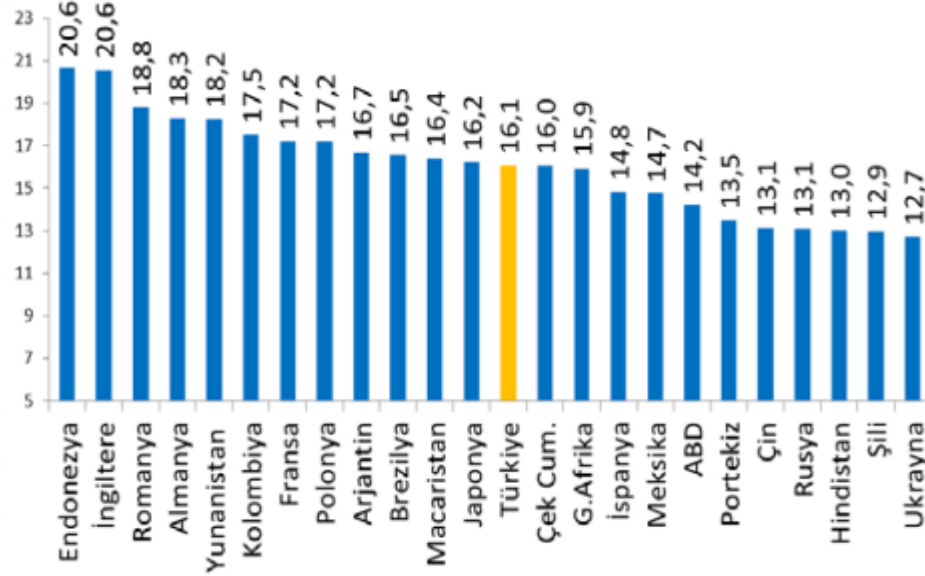
Grafik 1.1: Aktif Büyüklük Hacmine Göre Faizsiz Bankaların Ülke Bazında Toplam Bankacılık Sektöründen Aldıkları Paylar

Kaynak: IFSB Islamic Financial Services Industry Stability Report 2017

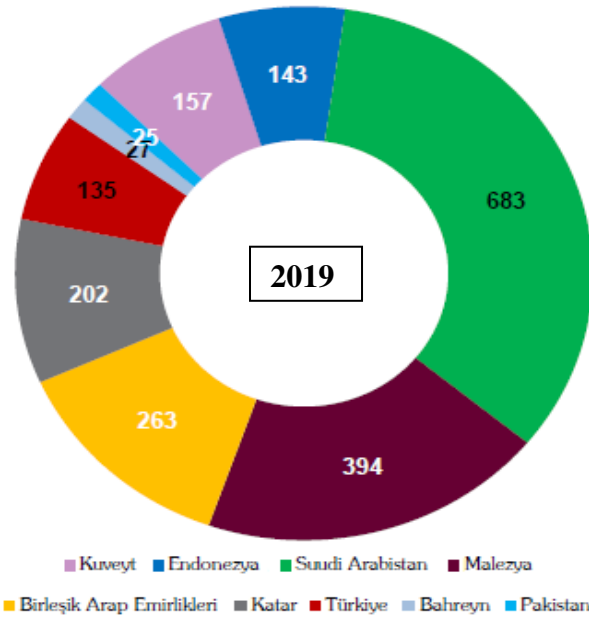
Grafik 1.2: Küresel Katılım Bankacılığı Varlıklarının Dağılımı

Sermaye Yeterlilik Oranı (2016, %)

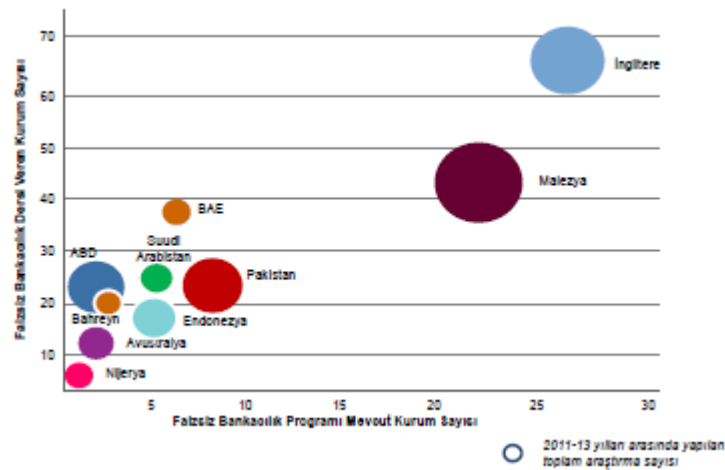
Kaynak: TKBB

Grafik 1.3:Sermaye Yeterlilik Oranı (2016)

Kaynak: Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi, 2015-2025

Grafik 1. 4: Ülkelerin 2019 Yılı Tahmini Rakamları (Tahmini Milyar AmerikanDoları)

Kaynak: Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi, 2015-2025

Grafik 1.5: Faizsiz Bankacılık Dersi Veren ve Faizsiz Bankacılık Programı Bulunan Kurum Sayısı

Tablo 1.2: İslami Finansı Ku"resel Bazda Du"zenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar

	Kısa Adı	Uzun Adı	Kuruluş Tarihi	Kuruluş Yeri	Faaliyet Alanı
	AAOIFI	İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu	1991	Bahreyn	İslami finansal kuruluşlar için muhasebe ve denetim standartlarını geliştirmek
	IFSB	İslami Finansal Hizmetler Kurulu	2002	Malezya	İslami finansal kuruluşlar için kurumsal yönetim standartları geliştirmek
	MASB	Malezya Muhasebe Standartları Kurulu	1997	Malezya	İslami finansal kuruluşlar için muhasebe ve raporlama standartları geliştirmek
	IILM	Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Şirketi	2010	Malezya	İslami mali hizmetler sunan kurumlar için daha şeffaf İslama uyumlu finans piyasaları yaratmak
	IOB	İslam Kalkınma Bankası	1975	Suudi Arabistan	Üye ülkelerde ekonomik kalkınma ve sosyal gelişimi desteklemek
	IFM	Uluslararası İslami Finansal Piyasa	2002	Bahreyn	İslami finansal ürünlerin, belgelerin ve işlemlerin standartlaştırılmasını sağlamak
	IIRA	İslam Ülkeleri Uluslararası Derecelendirme Ajansı	2002	Bahreyn	İslami para ve sermaye piyasaları için derecelendirme hizmeti sunmak

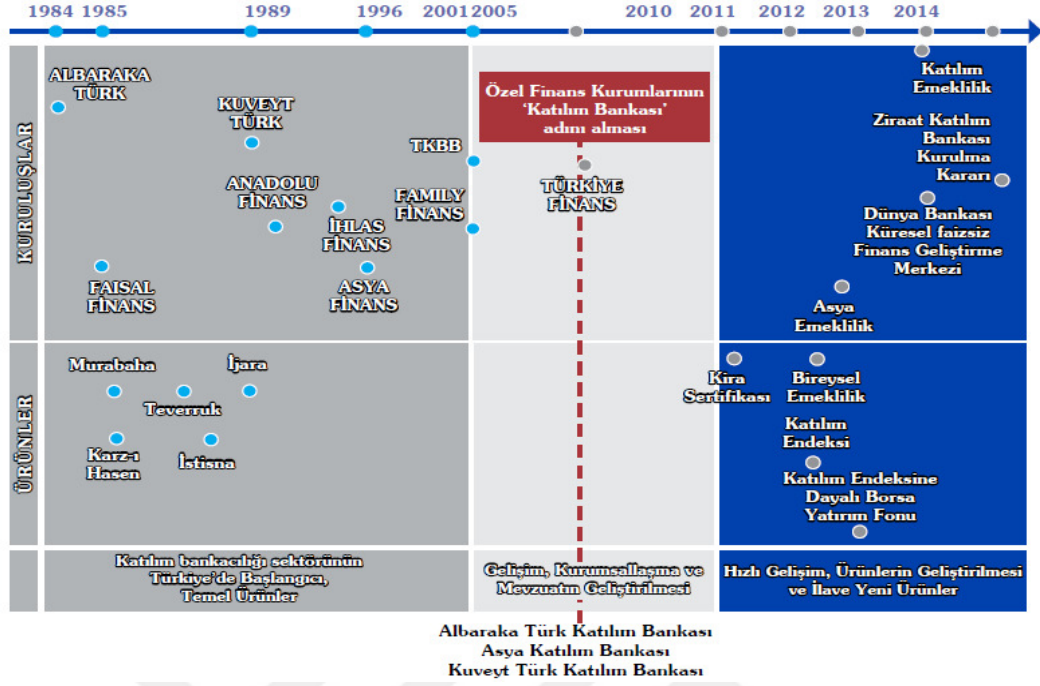
Kaynak: TKBB Yayın No:7 S:27

1.1.6. Katılım Bankacılığının Türkiye'deki Gelişimi

Dünya genelinde İslami Bankacılık olarak bilinen bu sistem Türkiye'de Katılım Bankacılığı olarak adlandırılır. 1975-1978 yılları arasında, Türkiye'de ilk katılım bankacılığı uygulaması Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB) uygulaması olmuştur. Kâr-Zarar ortaklığı yoluyla çalışan ilk faizsiz banka olan DESİYAB yönetim kurulu 1978 yılından sonra faizli sisteme geçme kararı almıştır (Şen 2011:80).

Türkiye'de katılım bankacılığı 1983 yılında çıkarılan 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı kararname ile Özel Finans Kurumu adıyla anılmaya başlanmıştır. ÖFK ismi sonraki yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle birlikte Katılım Bankacılığı olarak değiştirilmiştir. Ekonomide liberalleşmenin etkisiyle, atıl kaynaklarını değerlendirmek isteyen fakat faiz almak istemeyen muhafazakâr kesim için tasarruflarını değerlendirebilecekleri bir sistem ortaya çıkmıştır (Tunç 2016:180).

İlk olarak 1984'te Albaraka Türk, 1985'te Faysal Finans, 1989'da bir başka Körfez menşeli kuruluş olan Kuveyt Türk, sermayesine Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün de ortak olmasıyla faaliyete geçmiştir. 1996'da Asya Finans sektöre girmiştir. Faysal Finans ise sonradan Family Finans'a dönüşmüştür. Family Finans 1991'de sektöre giren Anadolu Finans ile 2005'te birleşip günümüzdeki Türkiye Finans'ı oluşturmuştur. Mayıs 2015 tarihinde ilk kamu bankası olarak Ziraat Katılım faaliyete geçmiştir. Şubat 2016'da ikinci kamu bankası Vakıf Katılım sektöre girerken, Temmuz 2016'da BDDK tarafından Bank Asya'nın faaliyet izni kaldırılmıştır.Şuan da Türkiye'de beş Katılım Bankası faaliyet göstermektedir(<http://www.tkbb.org.tr/tarihce> , 7 Nisan 2018'de erişildi).

Şekil 1.2: Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektörünün Gelişimi (Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi, 2015-2025)

Katılım Bankaları’nın Türkiye’de 2017 yılı aralık ayı sonu itibariyle bankacılık sektörü içerisindeki aktiflerinin payı %4.91, toplanan fonların payı %6.12, kullanılan fonların payı ise %4.97 özkaynaklarının payı ise %3,79’dur. Yine 2017 yılı aralık sonu itibariyle faaliyette bulunan 5 katılım bankasının toplam şube sayısı 1032 ve toplam personel sayısı ise 15.029’dur.

1.2. Katılım Bankacılığı Faaliyetleri

1.2.1. Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri

Katılım bankaları fonlarını özel cari hesaplar ya da kâr veya zarara katılma hesapları adı altında toplar.

1.2.1.1. Özel Cari Hesaplar

Özel cari hesaplar konvansiyonel bankalardaki vadesiz mevduat hesabına benzer. Fakat bu vadesiz mevduat hesabına konvansiyonel bankalarda faiz ödenirken, katılım bankalarında böyle bir durum söz konusu olamaz (Yeşilyaprak 2011: 14-15).

Bankacılık kanununda cari hesaplar: Katılım bankalarında gerçek ya da tüzel kişiler için açılan, istenildiği vakitte kısmi olarak veya tamamının geri çekilebildiği ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri sağlamayan hesaplar olarak tanımlanmıştır (Bankacılık Kanunu, 5411 sayılı: 3.madde).

1.2.1.2.Kâr veya Zarara Katılma Hesapları

Katılma hesabı konvansiyonel bankalarda bulunan vadeli mevduat hesabıdır. Gerçek ve tüzel fon sahipleri, birikimlerini katılım bankalarına vadeli olarak yatırırlar. Bu hesaplar 30 gün, 90 gün, 180 gün 1 yıl ve daha uzun zaman dilimlerinde toplanır. Her vade grubu ayrı olarak işletilir. Katılım hesabı fon sahiplerinin tasarruflarının kullanılmasından dolayı ortaya çıkan kâr veya zarara katılma esasına dayanır. Katılma hesabı açtıran kişiye vade sonunda belirli bir getiri miktarı belirtilmediği gibi anaparanın da geri ödeneceği garanti edilmez (Şen 2011: 59).

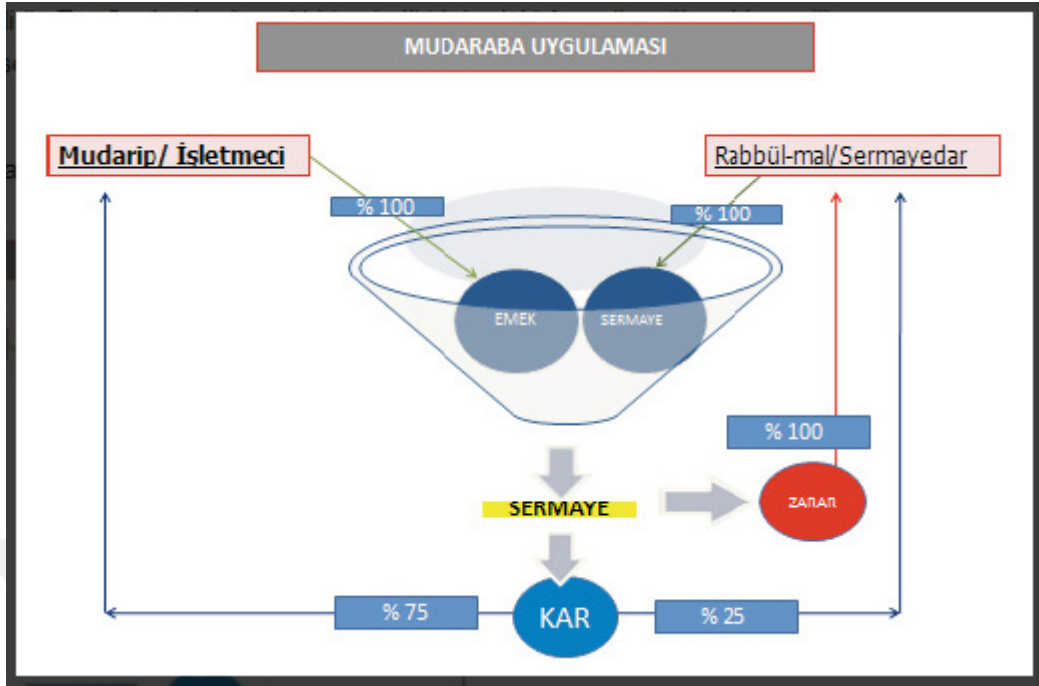
1.2.2. Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemleri

1.2.2.1. Nakdi Fon Kullandırma Yöntemleri

1.2.2.1.1. Mudarebe(Emek-Sermaye Ortaklığı)

Taraflardan birinin sermayesini, diğerinin emeğini ortaya koymasıyla oluşturulan ortaklık biçimidir. Yapılan ticaret sonrasında oluşacak kâr anlaşılan oranda katılım bankası ve müşteri arasında paylaşılır. Ticaret sonucunda zarar olması halinde ise eğer mudinin herhangi bir kusuru yoksa zararın tamamını banka üstlenir (Kumcu ve Akıncı 2017:9).

Mudarebe yönteminde sermayeyi veren tarafa “Rabbul-mal”; bilgi beceri ve emeğini ortaya koyan tarafa “mudarip” adı verilir (Bağcı 2013: 61).

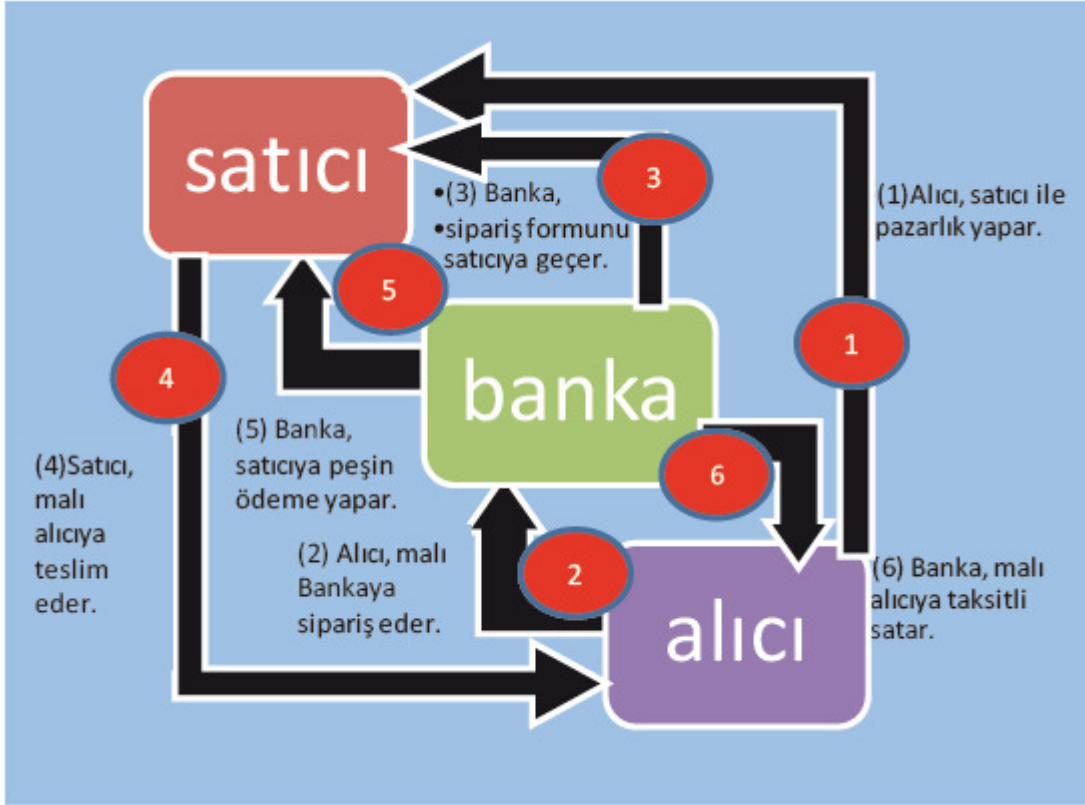

Şekil 1.3: Mudarebe Sistemi (<https://www.katilimbankaciligi.com/ortaklik-nedir/> 21 Ekim 2018’de erişildi).

1.2.2.1.2. Murabaha (Peşin Alınan Malın Vadeli Kârlı Satımı)

Katılım bankalarının en çok para kazanma yöntemi olan murabaha; peşin alınan malın, vadeli kârlı satımı şeklinde gerçekleşen bir akitir (Aktepe 2013:84).

“Murabaha yönteminde banka, müşterisinin talep ettiği malı satın alıp belirlenen oranlarla vade farkını ekleyerek müşterisine satar. Bu sistemde müşteri malın peşin fiyatı ve bankaya ödeyeceği kâr payı konusunda bilgi sahibidir” (Kumcu ve Akıncı 2017:7).

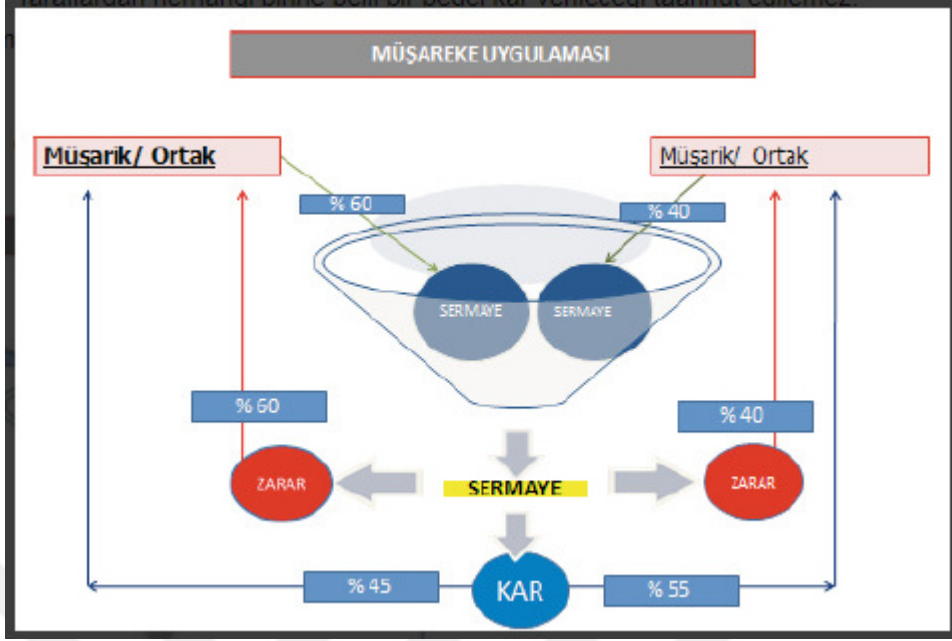

Şekil 1.4: Murabaha Sistemi (Aktepe 2013: 83 Sorularla Katılım Bankacılığı TKBB)

1.2.2.1.3. Müşareke (Kâr-Zarar Ortaklığı)

Sermaye olarak, her iki tarafın da sermayeye katıldığı ortaklık biçimidir. Kâr-zarar ortaklığı olarak da adlandırılır. Bu ortaklıkta kâr önceden belirlenen orana göre pay edilir; ancak zarar söz konusu ise sermayedeki hisseye göre dağıtılır (<http://www.tkbb.org.tr/faizsiz-finans-sozlugu#1560>, 10 Kasım 2018’de erişildi).

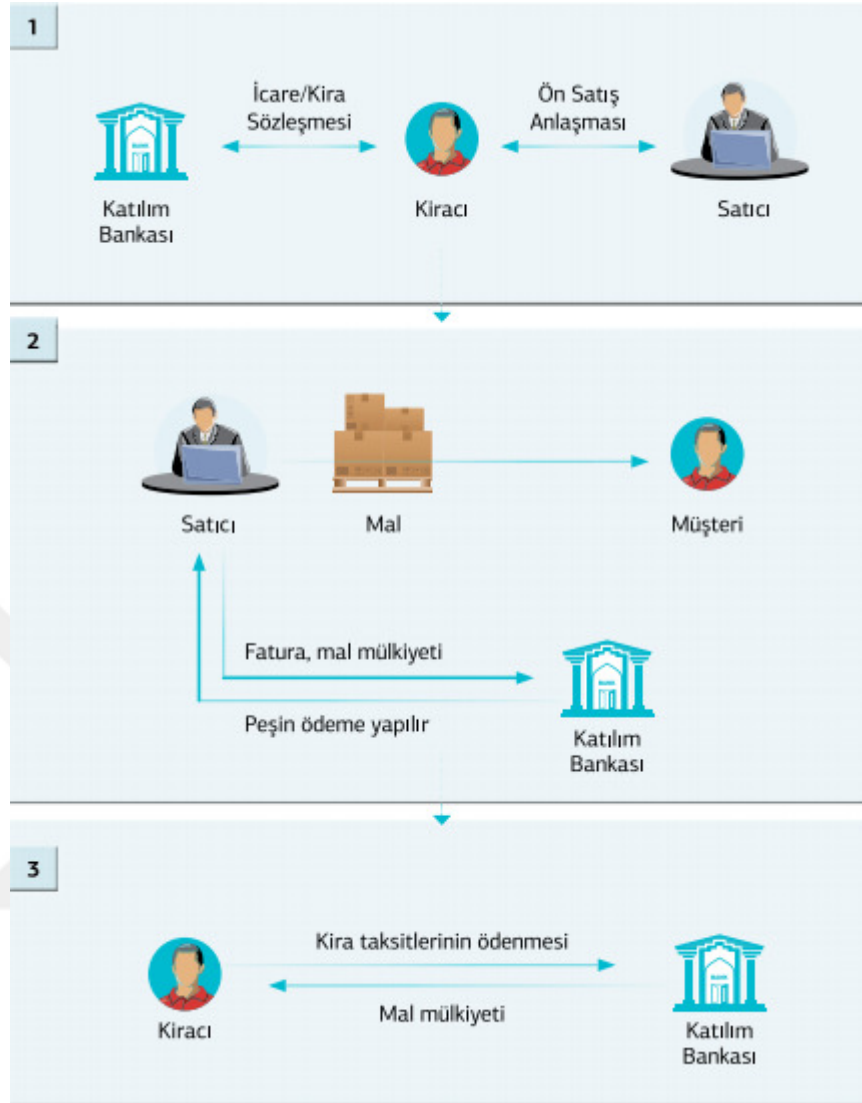
Müşarekede, sermayede olduğu gibi yönetimde de ortaklık vardır. Eğer taraflardan biri yönetimde bulunmak istemezse, yönetecek kişiye, yönetici ücreti verilir (Bağcı 2013:62).

Şekil 1.5: Müşareke Sistemi (<https://www.katilimbancaciligi.com/ortaklik-nedir/> 21 Ekim 2018’de erişildi).

1.2.2.1.4. İcare (Kiralama)

Katılım bankalarının sıklıkla kullandığı fon kullandırma yöntemlerinden biri olan icare, kiralama demektir. İcare, menkul ve gayrimenkul mallarının kiralanması akdinin yanında iş akdi ve hizmet akdini de içine alır. Kiraya konu olan varlık İslam hukukuna uygun olduktan sonra katılım bankaları her türlü kira finansmanını sağlayabilir. Ayrıca bir önemli hususta, müşterinin kiralamak veya almak istediği mal veya hizmeti önce kurumun kiralamış ya da almış olması gerekmektedir (Okulu 2017:7).

Şekil1.6: İcare Sistemi (TKBB Yayın No:7-78)

1.2.2.1.5. Selem (Peşin Ödemeli-Vadeli Satış)

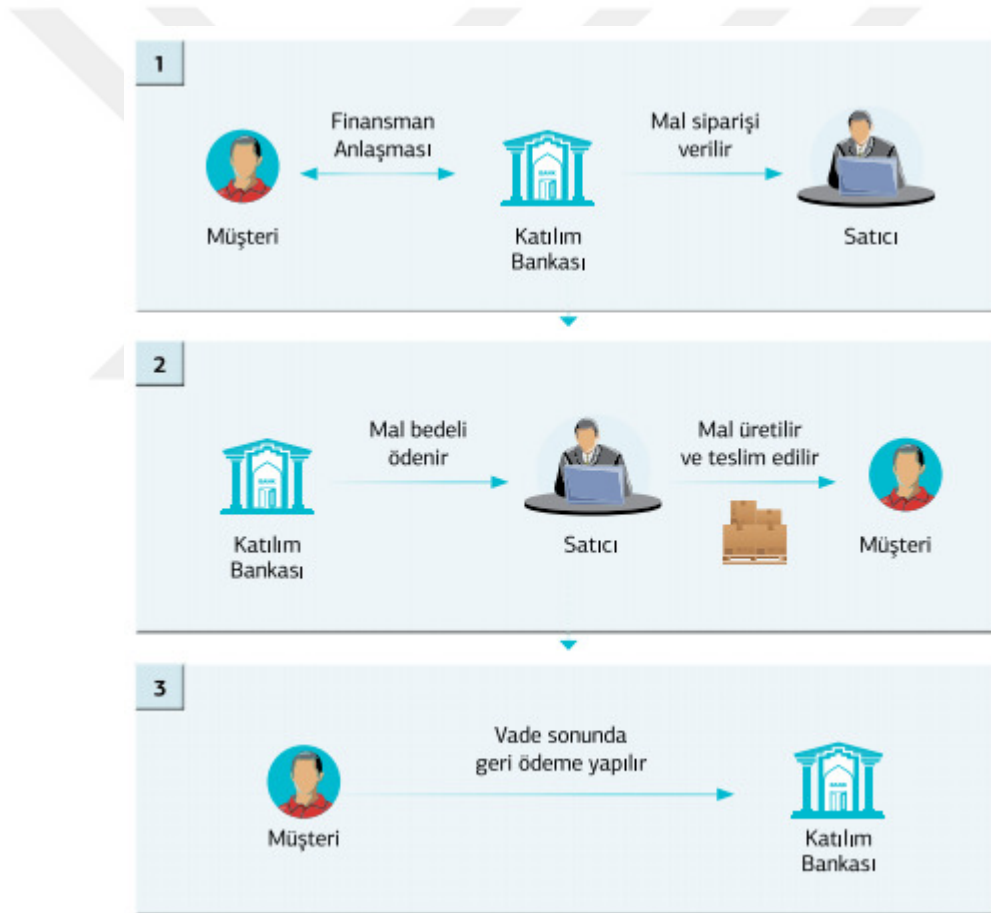
Özellikle İran’da uygulanan bir finansman yöntemi olan selem: bir malın veya hizmetin bedelinin banka tarafından peşin olarak ödenmesi ve gelecekte üretilecek olan malın satın alınmasıdır (SERPAM 2013:5).

“Genellikle bir yıl vadeli olan bu işlemde banka malın mülkiyetini eline geçirmeden satamaz ve malın fiyatı piyasa fiyatını aşamaz” (Özsoy 2012:67).

1.2.2.1.6. İstisna(Siparişe Dayalı Satın Alma)

İstisna, gelecekte üretilecek ya da inşa edilecek özellikleri belirlenmiş bir malın bedelinin başta tespit edilerek satın alınması işlemidir. Selemden farkı malın ve bedelinin gelecekte teslim edilmesi durumudur. Selemde bedel işin başındayken ödenmekte olup, malda ileri bir tarihte teslim alınmaktadır (Özgür 2007:66).

İstisna yöntemi genel olarak inşaat-yapı sektöründe ve ticaret finansmanı alanlarında kullanılan bir yöntemdir. Çünkü istisnada mal, selemdeki gibi standart değildir.(TKBB, yayın no:7-85).

Şekil 1.7: İstisna Sistemi (TKBB Yayınları, Yayın No:7-86)

1.2.2.2. Gayrinakdi Fon kullandırma Yöntemleri

1.2.2.2.1. Teminat Mektupları

Resmi kurum ve kuruluşlara, tüzel ve gerçek kişilere hitaben belirli bir edimin ya da taahhüdün belirlenen süre içerisinde yerine getirileceğini taahhüt eden, yerine getirilmemesi durumunda ise taahhüt bedelinin banka tarafından ödeneceğini garanti eden belgedir. Teminat mektupları, gerçek ve tüzel kişiler lehine bir işin yapılması, bir malın teslimi veya bir borcun ödenmesi vb. konularda muhatap kuruma verdikleri ve mevzubahis olan işin yerine getirilmemesi durumunda mektup tutarının ödenmesi taahhüdünü içeren garanti akitleridir. Yurtiçinde ve yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler için kullanılan Teminat mektubunu vermekle, banka kasasından mektubun verildiği anda herhangi bir nakit çıkışı olmamaktadır. Bundan dolayı teminat mektupları, kısa vadeli gayri nakdi krediler gurubuna girmektedir(Güler 2014: 55).

1.2.2.2.2. Akreditifler

Konvansiyonel bankalarda akreditif kullanımı aşağıdaki gibidir:

Uluslararası dilde Lettter of Credit olarak adlandırılan akreditif, ülke dışına ihraç edilen malların belirlenen şartlar yerine getirildikten sonra söz konusu olan mallara ilişkin bedellerinin ödenmesinin gerçekleşeceğine dair teminattır. Şartlı bir teminat türü olan akreditifte, ihracatçı (amir) bankasından (amir banka) ihracatçı lehine bir akreditif açmasını ve ihracatçının ülkesindeki muhabir banka aracılığı ile haberdar edilmesini talep eder. İhracatçının gerekli olan belge ve bilgileri doğru bir şekilde ve kredi sözleşmesinin geçerlilik süresi içinde bankasına ibraz etmesi sonucunda ise ödeme yapılır (Gürtuna 2005:70).

Akreditif İşlemlerinde dört taraf yer almaktadır. Bunlar: Amir, Amir Banka, Lehtar ve Muhabir Banka'dır.

- Amir: Akreditif işlemlerinde ithalatçıya verilen isim olmakla birlikte akreditifi başlatan taraftır.

- Amir Banka: İthalatçının isteği doğrultusunda akreditif işlemlerini başlatan bankadır. İhracatçının oluşan şartlar çerçevesinde beklenen yükümlülükleri yerine getirmesiyle, amir banka ödeme yapmakla yükümlüdür.

- Lehtar: Akreditif işlemlerinde lehine akreditif açılmış olan ihracatçıdır.

- Muhabir Banka: Lehtarın ülkesinde bulunan lehtar ile işlemlerde bulunan bankadır. Muhabir Banka, Amir bankanın açmış olduğu akreditif de lehtara ödeme yapacak olan bankadır.

İslami bankalarda ise akreditif işlemleri şöyledir:

“İslam bankaları ya da kurumlar müşterilerine akreditif belgeleri karşılığı fon kullandırabilirler. İşlem sonucunda doğacak kâr ya da zarar, hangi vade dilimine dâhil kaynaktan veya kaynaklardan verilmişse, onlara işlenir. Bu tür fon kullandırma, İslam bankasına veya kuruma tevdi edilen konşimentoyu satın alma yükümlülüğü getirir. Fon kullanan ise konşimentoyu sattığı anda, bedeli ileri ki bir tarihte ödenmek üzere konşimentoyu satış fiyatından daha yüksek bir fiyattan geri satın alma akdini imzalar” (Hancı 200,Aktaran: Kınalı, 2012:92).

Katılım bankaları, dış ticaret işlemleriyle uğraşan müşterilerine akreditif kullandırarak garantörlük sağlarlar (Yahşi 2014: 53).

1.2.2.2.3. Kabul/Aval Kredileri

Aval veya diğer ismiyle anılan kabul kredileri, emre yazılı bir senette veya bir poliçede bulunanlar, ödemesi bile senet bedelini o senedin hamiline ödeyeceğine dair üçüncü bir kişiye verdiği bir güvencedir. Kabul kredisi veren kişi, kefil olduğu kişinin derecesi kadar sorumludur (Kaya 2013: 62).

1.2.2.3. Diğer Katılım Bankacılığı Faaliyetleri

1.2.2.3.1. Kârz-ı Hasen(Faizsiz Borç Verme)

Terim olarak bir kimseye geri almak üzere verilen nakit para ya da maldır. Ödünç verme olarak da ifade edilebilir.

Faizsiz bankaların müşterilerine, öğrencilere ya da belli projeleri olan şahıslara verdiği, anaparanın ödenmesinin dışında başka bir şeyin talep edilmediği yardım amaçlı kredilerdir. Kârz-ı hasenin verilebilmesi için öncelikle kişinin gerçekten muhtaç olup olmadığına bakılır. Kredinin geri dönmesini güvence altına almak için, kişiden maddi veya kefil karşılığı teminat alınır, borcun bir ya da birkaç taksitte geri ödenmesi talep edilir (Kaya 2013: 58).

1.2.2.3.2. Sukuk (Yatırım, Kira Sertifikası)

Faizsiz finansman yöntemlerinden biri olarak kullanılan sukuk; İslami tahvil, faizsiz bono, varlığa dayalı tahvil veya kira sertifikası olarak da adlandırılmaktadır. Arapçada bono ve tahviller için senet kelimesi kullanılırken, tahvilin faizsizi olan belgeler için ise sukuk kelimesi kullanılmaktadır (Aslan 2012: 55).

Sukuk, geleneksel borçlanma aracı olan tahvilin, Katılım bankacılığı prensiplerine uygun olacak şekilde düzenlenmesi neticesinde ortaya çıkmıştır. Böylelikle İslam dininin haram kılmış olduğu faiz getirisi yerine, yatırımcısına helal kazanç sağlayan menkul kıymetleştirme oluşturulmuştur (Yılmaz 2014: 83).

Sukuk bir varlığa sahip olmayı veya ondan yarar sağlama hakkını ifade eden bir tür kira sertifikasıdır. Sukukta yer alan hak sadece nakit akış hakkı olmayıp mülkiyet hakkı da söz konusudur. Bu da sukuku geleneksel tahvillerden farklı kılmaktadır. Geleneksel tahviller faiz içeren menkul kıymetlerden oluşurken, sukuklar esas olarak varlık sepetinde sahiplik hakkından oluşan menkul kıymetlerdir. “Sukuk, yatırımcısına faiz yerine finanse edildiği varlıktan elde edilen gelir/ kârdan pay verdiği için geleneksel tahvillerle karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Tahvil, borca dayalı sertifika, sukuk ise varlığa dayalı sertifika olarak nitelendirilebilir” (Güngören 2013:97-98).

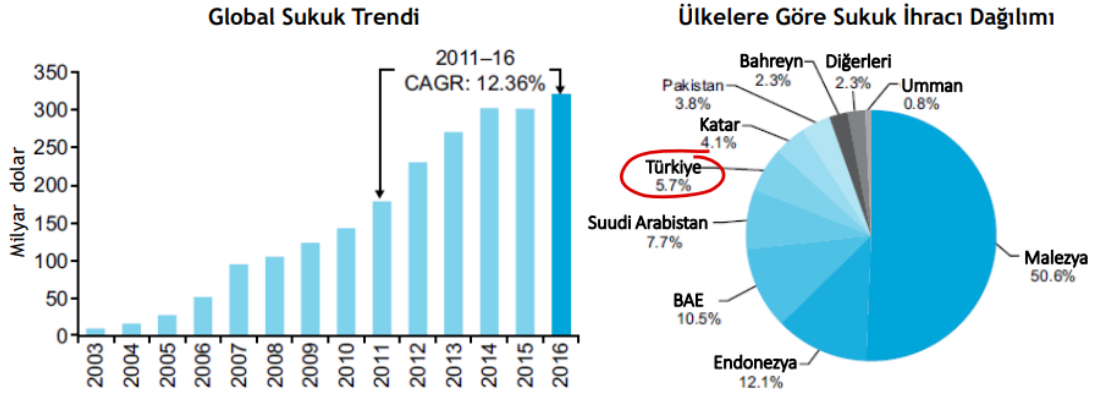
Bu sukuk sertifikalarından alanlar mevzubahis varlığa ellerindeki sertifikalar oranında ortak olurlar. Haliyle mevzubahis varlığın geliri de onlara aittir. Sukuk işlemleri farklı sözleşmeler için de kullanılır. Bunlar ortaklık, kira, murabaha, selem, istisna ve icaredir. Uygulamada en fazla icare sukukuyla karşılaşılmaktadır (TKBB, 13 Ocak 2019’da erişildi).

Tablo 1.3: Sukuk, Bono ve Hisse Senedinin Karşılaştırılması

	Sukuk	Bono	Hisse Senedi
İhraç Konusu	Borç senedi değildir. Belirlenmiş varlık ya da proje üzerinde bölünmemiş sahiplik hakkı söz konusudur.	İhraç edenin borcu söz konusudur.	Şirketin hissesinden sahiplik hakkı söz konusudur.
Varlığa Dayalı Olma Durumu	En az belirlenen oran nispetinde maddi varlık olmalıdır.(%51-sukuku icara için)	Genellikle gerekli değildir.	Gerekli değildir.
Teminat	Dayandığı varlıklar ya da proje üzerindeki sahiplik hakkı ile teminat sağlamaya ek olarak teminat artırımı ile de teminat sağlar.	İpotekli tahviller, teminath borç senetleri vb. dışında genellikle teminat içermezler.	Teminat içermezler
Anapara ve Gelir	İhraççı tarafından garanti edilmemiştir.	İhraççı tarafından garanti edilmiştir.	Şirket tarafından garanti edilmemiştir.
Amaç	Sadece İslam hukukuna uygun amaçlar için ihraç edilebilir.	Her türlü amaç için ihraç edilebilir.	Her türlü amaca uygundur.
Senetlerin Satılması	Belirlenmiş varlık ya da proje üzerindeki sermaye payının satışı söz konusudur.	Bir borç senedinin satışı söz konusudur.	Şirketin hisselerinin satışı söz konusudur.
Senet Hamillerinin Sorumlulukları	İhraç edilen senetlere katılım oranında dayalı olduğu varlık/ teşebbüse bağlı olarak tanımlanmış bir sorumluluk söz konusudur.	Bono sahiplerinin ihraççının mali durumunu için herhangi bir sorumluluğu yoktur.	Sahip olunan şirket hisseleri oranında şirketin işlerinden sorumluluk söz konusudur.

Kaynak:Yılmaz 2014:84

Sukuk tarafında en yüksek pazar payı Malezya'ya ait olup, Türkiye olarak payımız %6'ya yakın.

Kaynak: TKBB

Grafik 1.6: Küresel Sukuk Trendi ve Ülkelere Göre Sukuk İhracı Dağılımı

1.2.2.3.3. Tekafül (Katılım Sigortacılığı)

İslami sigortacılık olarak tanımlanan tekafül, yardımlaşma, dayanışma, bağış ve ortaklık esasına dayanmaktadır. Ödenen primler sigorta şirketine ait olmamakla birlikte katılımcılara aittir. Bu primler ile katılımcılara sigorta tazminatı ödenmekte olup fonlar faizsiz yatırım alanlarında değerlendirilerek katılımcılar adına kâr sağlanmaktadır (TKBB Faizsiz Finans Sözlüğü <http://www.tkbb.org.tr/faizsiz-finans-sozlugu#1569> 13 Ocak 2019'da erişildi).

Tablo 1.4: Tekafül ve Klasik Sigortanın Farklılıkları

Tekafül ve Klasik Sigortanın Farklılıkları	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tekafül, karşılıklı dayanışma esaslıdır. ➤ Tekafülde faiz, kumar ve şüphe yoktur. ➤ Katılımcı tarafından ödenen primlerin, bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için tekafül fonuna katılır. ➤ Tekafül şirketleri, mevcut yasaların yanı sıra şeriat denetleme kuruluna tabidir. ➤ Tekafül fonuna katılımcılar ile sermayedarların hesapları arasında tam bir ayırım vardır. ➤ Katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klasik sigorta, sadece ticari faktörleri esas alır. ➤ Klasik sigortalar, faiz, kumar ve şüphe içerir. ➤ Klasik sigorta şirketlerine ödenen primler beklenen riskler karşılığında kendilerine aittir. ➤ Klasik sigorta şirketleri, sadece mevcut yasalara tabidirler. ➤ Poliçe sahipleri tarafından ödenen primler şirkete gelir kabul edilir ve hissedarlara ödenecektir. ➤ Bütün fazlalıklar ve kârlar sermayedarlara aittir. ➤ Yatırımlarda kullanılacak fonların İslami kurallara uygun olması zorunlu değildir.

Kaynak: <http://katilimfinansdergisi.com.tr/yukselen-trend-katilim-sigortaciligi-tekaful/> 13 Ocak 2019'da erişildi.

1.3. Katılım Bankaları İle Ticari Bankalar Arasındaki Farklar

Tablo yoluyla katılım bankaları ve ticari bankalar arasındaki farklar anlatılacaktır.

Tablo 1.5: Katılım Bankaları İle Ticari Bankalar Arasındaki Farklar

Farklar	Katılım Bankaları	Ticari Bankalar
Çalışma Metodu Açısından	Temeli Kâr- Zarar ortaklığına dayanır. Faiz kesinlikle mevzubahis olmamaktadır. Faizli mevduat kabulü ve kredi kullandırma dışında her türlü hizmeti vermektedirler. Katılım bankacılığı fon toplama ve kullandırma olarak faaliyetlerini sürdürür.	Ticari bankalarda mevduata faiz uygulanmaktadır. Yani toplanan ve kullanılan fonlarda faiz temeli vardır. Böylece paranın ticareti mevzubahistir. Yaptıkları hizmet yönüyle Katılım bankacılığı ile ayırdır.
Paranın Fonksiyonları Açısından	Para ticari bir ürün gibi alım-satımda kullanılmaz, mal ticareti yapılmaktadır.	Para ticari bir ürün gibi kullanılmakta olup para ticareti yapılmaktadır.
Makro Ekonomiye Etkileri Açısından	Kayıt dışı ekonominin önlenmesinden dolayı devletin vergi gelirleri artmaktadır. Yatırım ve istihdamın artmasına destek olurlar.	Kredi teminata dayalı olarak verildiği için kayıt dışı ekonominin kontrol edilmesi mümkün olmamaktadır. Kredinin yüzde ne kadarının yatırım ne kadarının tüketim amaçlı olduğu bilinmemektedir.
Reel Ekonomiye Faydaları Açısından	Kâr ve zarar ortaklığına dayanarak toplanılan fonları ticari ve sınaî faaliyetlerde kullanılmaktadır.	Topladıkları fonların bir kısmını reel ekonomiye kazandırırken, bir kısmını da rant ekonomisinde kullanabilmektedirler. Hazine bonusu, devlet tahvili, repo gibi.

Kaynak: Bağcı 2013:79-80 ve Özulucan ve Deran, 2009:94-97

1.4. Türkiye’de Faaliyette Bulunan Katılım Bankaları

Türkiye’de 2018 yılı itibariyle faaliyette bulunan beş katılım bankası vardır.

1.4.1. Albaraka Türk Katılım Bankası

1984 yılında kurulan Albaraka Katılım, 1985 yılında faaliyete başlamıştır. Ortadoğu’nun sermayesi güçlü olan gruplarından Albaraka Banking Group (ABG), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ile Türk ekonomisine uzun yıllardır hizmet veren yerli bir sanayi grubunun öncülüğünde kurulmuştur.

31.12.2018 tarihi itibariyle ortaklık yapısı şöyledir; yabancı ortakların payı %65,99, yerli ortakların payı %8,77 ve halka açık olan payı ise %25,23'tür.

Birisi yurtdışında olmak üzere toplamda 230 şubesi ve 4029 personeliyle müşterilerine küresel bir katılım bankası olarak hizmet vermektedir (Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. <https://www.albaraka.com.tr/> 11 Temmuz 2019'de erişildi).

1.4.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası

Kuveyt merkezli Kuwait Finance House'un 1989'da Türkiye pazarına girmesiyle Kuveyt Türk kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 28 Şubat 1989 tarihli izniyle ve "Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş." unvanıyla, 31 Mart 1989 tarihinde Özel Finans Kurumu statüsünde faaliyete başlamıştır. 1999 yılından itibaren diğer özel finans kurumlarıyla beraber 4389 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi olarak hizmet vermektedir. 2006 yılında ise günümüzde kullanmakta olduğu Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. (Kuveyt Türk) ismini almıştır.

Kuveyt Türk'ün hisselerinin %62,24'ü Kuveyt Finans Kurumu'na (Kuwait Finance House), %18,72'si Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kuruluşu'na, %9'u İslâm Kalkınma Bankası'na, geriye kalan %1,04'lük kısmı ise diğer gerçek ve tüzel kişilere aittir. Kuveyt Türk'ün en büyük ortağı konumunda olan Kuveyt Finans Kurumu (Kuwait Finance House - KFH), milyarlarca ABD dolarlık toplam fon büyüklüğü ve etkin uluslararası hizmet ağı sayesinde Banka'nın istikrarlı gelişiminin teminatı konumunda yer almaktadır.

Türkiye'de 400'den fazla şubesi bulunan Kuveyt Türk'ün, yurt dışında ise Bahreyn'de şubesi bulunmakta ve % 100 kendi iştiraki olan KT Bank AG'nin Almanya'da bulunan 4 şubesiyle faaliyetlerini sürdürmektedir (Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. <https://www.kuveytturk.com.tr/> 12 Temmuz 2019'da erişildi).

1.4.3. Türkiye Finans Katılım Bankası

Türkiye Finans Katılım Bankası: 1985-2001 yılları arasında Faisal Finans olarak hizmet veren daha sonra adını Family Finas olarak değiştiren banka ile %100 yerli

sermayeli ilk özel finans kurumu olarak 1991’de kurulan Anadolu finans ile 2005 yılında birleştirmesiyle kurulmuştur.

Türkiye Finans Katılım Bankası, 31.03.2008 tarihinde % 67.03 hissesini Ortadoğu’nun en önemli bankalarından olan ve Suudi Arabistan’ın en büyük bankası olan The National Commercial Bank’a (NCB) satmıştır. Türkiye Finans Katılım Bankası, bu tarihten sonra değişim ve atılım dönemine girmiştir(Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/hakkimizda/turkiye-finansi-taniyin/Sayfalar/turkiye-finans-hakkinda.aspx> 12 Temmuz 2019’da erişildi).

1.4.4. Ziraat Katılım Bankası

Ziraat Katılım Bankasının sermayesinin tamamı T.C. Hazine ve Maliye bakanlığı tarafından ödenmiştir. 29.05.2015’te açılışı yapılarak faaliyetlerine başlayan Ziraat Katılım Bankasının 1.750.000.000 TL ödenmiş sermayesi bulunmaktadır.

Ziraat Katılım, yurt içinde 80 şubesi ve 1042 personeliyle hizmet vermektedir (Ziraat Katılım Bankası A.Ş. https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimciiliskileri/Documents/2018_faaliyet_raporu.pf. 11 Temmuz 2019’da erişildi).

1.4.5. Vakıf Katılım Bankası

Vakıf Katılım Bankası, 17.02.2016 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan faaliyet iznini almıştır. Vakıf Katılımın Sermayesinin tamamı T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bayezid Han-ı Sani (II.Bayezid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I.Mahmut) Vakfı, Mahmut Han-ı Sani Bin Abdulhamit Han-Evvel (II.Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı’na aittir. Ödenmiş sermayesi 1.020.000.000.- TL’dir

Yurt içinde 91 şubesi 1092 personeli bulunmaktadır (Vakıf Katılım Bankası A.Ş. <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda> 12 Temmuz 2019’da erişildi).

II. BÖLÜM

2. BASEL UZLAŞILARINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER VE GELİŞİM SÜREÇLERİ

2.1. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)

1930'da İsviçre'nin Basel şehrinde, Young Planı kapsamında kurulan, uluslararası ödemeler bankası(the Bank for International Settlements-BIS) en önemli ve uluslararası finansal kurumlardan biridir. BIS başlangıçtan günümüze kadar küresel ekonomide başrol oynayan kurumlardan biri olmuştur.

BIS, Birinci dünya savaşından yenilgiyle ayrılan Almanya'ya, Versay antlaşması çerçevesinde dayatılan tazminat ödemelerinin takibini yapan ve merkez bankalarının mali ve finansal istikrarını yöneten kurum olarak kurulmuştur.

BIS'in tarihi neredeyse 90 yıla dayanmaktadır.

BIS daha sonra üye ülkelerin merkez bankalarının, rezerv yönetimi sağlamak, altın ve döviz transferlerinde aracılık etmek gibi görevleri üstlenmiştir (Bank for International Settlements History <https://www.bis.org/about/history.htm> 27 Ocak 2019'da erişildi).

2.2. Basel Komitesi

Bretton Woods sisteminin çökmesiyle birlikte sabit kur politikası terk edilmiş ve dünyada uluslararası ticaret gelişmeye başlamıştır. Bunu takiben 1974 yılında petrol ihraç eden ülkeler (OPEC) in petrol fiyatlarını ciddi bir şekilde arttırması sonucu,

dünyada küresel ölçekli bir petrol krizi yaşanmıştır. Yaşanan bu petrol krizi uluslararası döviz piyasalarında ve bankacılık kesiminde derin yaralara sebep olmuş ve birbirini takip eden sorunlara yol açmıştır. Etkilenen bankalardan biri olan Alman bankası Bankhaus I.D. Herstatt'ın bir gün içinde iflası ve aynı sene New York'taki Franklin National Bank'ın yaşadığı döviz kayıpları nedeniyle kapılarını kapatması piyasada büyük sorunlara yol açmıştır. Birbirinin ardı çıkan bu ciddi olaylara ortak bir çözüm bulmak ve tüm dünyada bankacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen standartlar belirleyerek bu bankaları yönetmek zorunlu hale gelmiştir.

Böylece 1974 yılında Uluslararası ödemeler bankası bünyesinde G10 ülkelerinin merkez bankaları başkanları tarafından Düzenleme ve Denetim Üzerine Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Regulation and Supervision) kurulmuştur. Sonrasında ise adı Bankacılık Denetlemesi üzerine Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision) olarak değiştirilmiştir.

Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere toplamda 13 üyeden oluşmaktadır.

Basel Komitesinin yayımladığı kural, ilke ve yöntemlerin hukuki bir yaptırımı yoktur. Bununla beraber, komitenin aldığı kararlar uluslararası finansal kuruluşların ve rekabet ortamının da etkisiyle dünya çapında yerini almıştır (Candan ve Özün 2014:8).

2.3. Basel I Uzlaşısı

Bankaların sermaye yapısını sağlamlaştırmak amacıyla Basel Komitesi tarafından 1988 yılında Basel I Uzlaşısı (The International Convergence of Capital Measurements and Capital Standarts) yayımlanmıştır. Bu uzlaşıyla bankaların çalışma ölçütleri belirlenmiş olup, krizler karşısında bankaların dayanıklılığını artırmak amaçlanmıştır. Yine bu uzlaşısı küresel bankacılık sistemini tek bir standart ölçüt aracılığıyla denetleme anlayışının ve finansal piyasalarda istikrarı sağlamanın ilk adımı olarak nitelendirilebilir.

Basel I Standartları, bir bankanın iflas etmesi halinde, mevduat sahiplerinin maruz kalabileceği finansal kayıpları minimize etmek için, asgari düzeyde tutulması gereken sermaye miktarı üzerine odaklanmıştır.

“Cook Rasyosu” olarak da bilinen Sermaye yeterlilik rasyosu %8 olarak belirlenmiştir. Fakat 1989 yılında % 5, 1990 yılında % 6 ve 1991 yılında %7 olarak kademeli bir şekilde uygulanmasına karar verilmiş olup 1992 yılı ve sonrası için %8 oranı kullanılmıştır. İlk olarak G10 ülkeleri olmak üzere 100’den fazla ülkede denetim otoritelerince kabul görmüş ve banka sermaye düzenlemelerinin temeli haline gelmiştir.

Sermaye Yeterliliği Oranı (SYO)=Özkaynak/(Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayrinakdi Krediler (KR)) $\geq$ %8

Basel I uzlaşısı sadece kredi riski dikkate alınarak düzenlenmiştir. Fakat zamanla Piyasa riskinin de bankaların risk yönetiminde ne kadar önemli olduğu görülmüş ve 1996 yılında hesaplama dâhil edilmesi kaçınılmaz olmuştur. Buna 1994’te Meksika’da yaşanan finansal kriz örnek gösterilebilir. Bu kriz sonrasında faiz oranı ve döviz kuru gibi piyasa riski bulunduran unsurlarda meydana gelen dalgalanmalar pek çok Amerikan kuruluşunu iflasa sürüklemiştir. 1996 yılında da piyasa riski sermaye yeterliliği oranına dâhil edilmiştir (Özer 2009: 30-31).

Sermaye Yeterliliği Oranı(SYO)= Özkaynak / (Kredi Riski + Piyasa Riski) $\geq$ %8

2.3.1. Basel I’e Yönelik Genel Eleştiriler

Basel I Uzlaşısı uluslararası platformda faaliyette bulunan büyük ölçekli bankalara uygun olarak düzenlenmiştir ve bu bağlamda bankaların eşit koşullarda rekabet etmesine (level playing field) olanak tanınmıştır. Fakat sistemin G-10 ülkelerine yönelik olması uluslararası finansal piyasalarda istikrarı sağlayamamasına neden olmuştur. Çünkü gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve finansal yapısından dolayı kendilerine has problemler, riskler, düzenleme ve denetleme sorunlarına Basel I uzlaşısı içerisinde yer verilmemiştir.

Tablo 2.1: Basel I'e Göre Bilançodaki Varlıkların Risk Ağırlıklarına Göre Sınıflandırılması

Risk Ağırlık Oranı	Varlık Türleri
%0	<p>a) Nakit</p> <p>b) Merkezi hükümet ya da merkez bankasından yerel para cinsinden alacaklar</p> <p>c) OECD üyesi merkezi hükümet ya da merkez bankalarından alacaklar</p> <p>d) OECD üyesi merkezi hükümetlerinin çıkardığı menkul kıymetlerin teminat olarak verildiği ya da OECD üyesi merkezi hükümetlerinin kendi garantisi altındaki alacaklar</p>
%20	<p>a) Çok taraflı kalkınma bankaları üzerindeki alacaklar veya bu tür bankalar tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerle garanti ya da teminatlandırılmış alacaklar</p> <p>b) OECD ülkelerindeki bankalardan alacaklar ya da OECD'ye dâhil bankalar tarafından garanti edilen krediler</p> <p>c) OECD'ye dâhil olmayan ülkelerdeki bankalardan vadesine en fazla 1 yıl kalan alacaklar ve bu bankalar tarafından garanti edilmiş vadesine en fazla 1 yıl kalan krediler</p> <p>d) Merkezi hükümet hariç OECD ülkesi dışındaki kamu sektörü kuruluşlarından alacaklar ve bu kuruluşlar tarafından garanti edilen krediler</p> <p>e) Tahsilat sürecindeki nakit öğeleri</p>

%50	a) İpotekli konut kredileri
%100	a) Özel sektörden alacaklar b) OECD dışındaki ülke bankalarından vadesine 1 yıldan fazla süre kalan alacaklar c) OECD dışındaki merkezi hükümetlerden alacaklar (ulusal para cinsinden olmayanlar) d) Kamu sektörüne ait olan ticari işletmelerden alacaklar e) Binalar, tesis ve ekipman ile diğer maddi duran varlıklar f) Gayrimenkul ve diğer yatırımlar g) Diğer bankalar tarafından ihraç edilen sermaye araçları h) Diğer bütün varlıklar

Kaynak: (Bank for International Settlements 1988, Aktaran: Akkuş 2017: 59)

Kredi riskinin hesaplanmasında %0, %10, %20, %50, %100 olmak üzere sadece 5 farklı risk ağırlığının kullanılması ve böylece risk hassasiyetinin düşük olması, farklı gelişmişlik düzeyinde, farklı ölçekte, farklı alanda faaliyet gösteren bankalara aynı şekilde uygulandığından dolayı "herkese tek beden elbise" (one size fits all) şeklinde eleştirel bir yaklaşıma maruz kalmıştır (Erdoğan 2014:150).

"OECD Kulüp Kuralı" (OECD Club Rule) olarak ifade edilen uygulamadan dolayı Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütüne (OECD) üye ülkelerin, hükümetlerine verilen borçlar için %0, bankalarına olan borçlara ise % 20 risk ağırlığı verilirken, OECD üyesi olmayan ülkeler için %100 risk ağırlığı öngörülmüştür (Atiker 2005:3).

Uluslararası alanda faaliyette bulunan bankaların, muhasebe sistemlerinin birbirinden farklı olmasından dolayı problemler yaşamışlardır.

SYO için belirlenen, %8 oranı ülkelerin ve ölçüme dâhil olan kuruluşların değişen şartlarına göre esneklik göstermemektedir (Babuşcu 2005:263).

Basel I Kriterlerinin, ulusal denetim otoritelerince herkesin anlayabileceği şekilde kamuoyuna sunulmaması ve bu ölçütlerin ülkeler tarafından acil olarak pratiğe

dökülmek istenmesi, yanlış anlaşılmalara mahal vermiş ve kamuoyunca Basel I uzlaşısının bankacılıkta istikrarı sağlamak için yayımlanan tek ve son uzlaşısı olarak görülmesine neden olmuştur (Cangürel 2012: 25-26).

Basel I Uzlaşısının operasyonel riski (bilgisayar sistemlerinin çökmesi, dokümantasyon yetersizlikleri, operatör hataları, yangın, sel vb. doğal afetler)içermemesi gibi sebeplerden dolayı eleştiri almış ve Basel II Uzlaşısına ihtiyaç duyulmuştur (Özelci 2009: 24).

Finansal piyasalardaki fiyat dalgalanmalarının gerektiği gibi dikkate alınmamış olması da bir diğer eleştiridir (Erdoğan 2014:150).

Varlıkların riskleri değerlendirilirken, kredi riskindeki farklılıklar dikkate alınmadığı için bankalar risk bazlı sermaye rasyolarını tutturabilmek için arbitraj işlemi yapmaktadırlar (Gödeş 2016: 25).

2.4. Basel II Uzlaşısı

Basel I'de meydana gelen eksiklikler Basel II'nin doğmasını kaçınılmaz kılmıştır. 2004 yılında kabul edilen, resmi olarak "A Revised Framework on International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards" olarak bilinen Basel II, orijinal Basel uzlaşısının kapsamını ve teknik detayını önemli ölçüde genişletmiştir (Balın 2008:6).

Basel II Uzlaşısının temel amacı sermaye gereksinimlerini bankaların aktiflerinin gerçek risklerine daha duyarlı vaziyete getirmektir. İkincisi, Basel Komitesi bankanın kredi(borç verme) riskini ölçmek için birtakım yaklaşımlar sunmaktadır. Aynı zamanda, Basel komitesi, farklı borçlular arasındaki farklılığın artmasına bağlı olarak daha fazla risk duyarlılığı sağlamaktadır (Weder ve Wedow 2002:9).

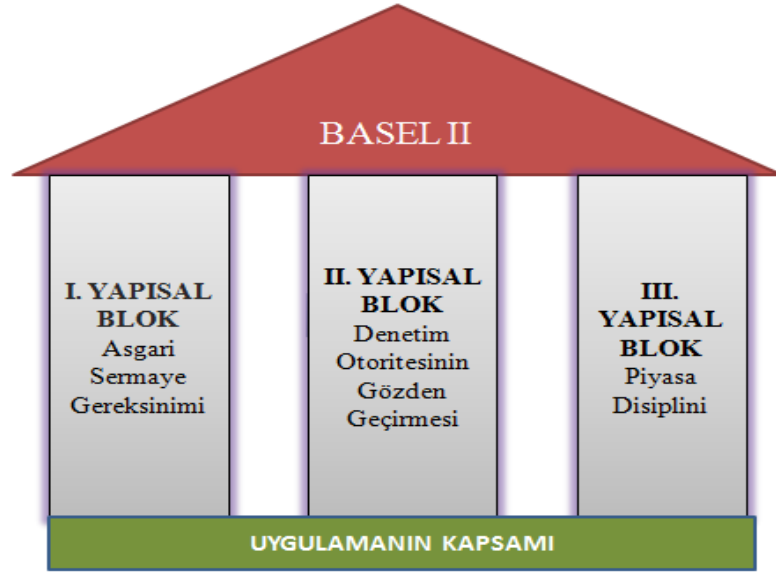
Caruana'ya göre; Basel II Uzlaşısı, bankalar için daha iyi risk yönetimi ve kurumsal yönetimin yanında, iyileştirilmiş bankacılık denetimi ve daha fazla şeffaflık anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Basel II, küresel finansal sistemin istikrarını

yalnızca bankaların değil, bununla birlikte tüketici ve iş yerlerinin de çıkarına artırmayı amaçlamaktadır (Caruana 2005: 24-25).

2.4.2. Basel II Yapısal Blokları

Basel II Uzlaşısı üç yapısal bloktan oluşur.

1.Yapısal blok olan sayısal gereksinimlerle (quantitative requirements) asgari sermaye gereksinimi için yeni alternatif yaklaşımlar belirlenmiştir. 2. yapısal blok olan denetim otoritesinin gözden geçirmesinde (supervisory review process) ise bu gereksinimlerin otoriteler tarafından nasıl denetleneceği belirtilirken 3. Yapısal blok olan Piyasa disiplini (market discipline) ise bankalar aktiflerinin piyasaya ilişkin risklerini belirlemekte ve gereksinimlerini yerine getirmektedirler (Majnoni ve Powell 2005: 108).

(https://www.tbb.org.tr/content/upload/konferanssunumlari/127/tbb-tim_basel.pdf 03 Mart 2019'da erişildi).

Şekil 2.1: Basel II Uzlaşısının Yapısal Blokları

2.4.2.1. Birinci Yapısal Blok Asgari Sermaye Gereksinimi

Basel II’de Asgari sermaye gereksinimi yine %8 olarak belirlenmiş olup kredi riski genişletilerek, operasyonel risk kavramı eklenmiştir. Piyasa riskinde ise bir değişiklik olmamıştır.

Sermaye Yeterliliği Oranı(SYO)= Özkaynak / (Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk) $\geq$ %8

Basel II Uzlaşısı, sermaye yeterlilik oranının hesaplanması için bankalara, faaliyet gösterdikleri piyasanın yapısına göre, risk ölçüm yöntemleri arasında tercih olanağı sunmaktadır (Candan ve Özün, 2014:10).

Tablo 2.2: Basel II Uzlaşısı Gelişmişlik Düzeyine Göre Risk Ölçüm Yöntemleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	KREDİ RİSKİ	PIYASA RİSKİ	OPERAYONEL RİSK
BASİT	Standart Yaklaşım Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım		Temel Gösterge Yaklaşımı
ORTA	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım Alternatif Standart Yaklaşım
GELİŞMİŞ	Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İçsel Model Yaklaşımı (Riske Maruz Değer – VaR)	İleri Ölçüm Yaklaşımları

Kaynak: Candan ve Özün 2014:11

2.4.2.1.1. Kredi Riski Açısından Sermaye Gereksinimi

Kredi riski, kredi alan mudinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu oluşan durumdur.

Başka bir ifadeyle bankanın açtığı kredilerin geri dönmeme riskidir (<https://www.bankalar.org/bankacilik-terimleri/kredi-riski> 03.03.2019’da erişildi).

Tablo 2.3: Kredi Riski Doğuran Faktörler

Genel Siyasi ve İktisadi Faktörler	Politik çevre; hükümet politika ve teşvikleri
	Para, maliye ve gelir politikaları
	Adalet ve icra-takip sistemi
	Ekonomik ve siyasi krizler
	Dışsal şoklar
Doğal Etmenler	Deprem, sel vb. doğal afetler
	Kuraklık
Borçluya Özgü Faktörler	Üretilen mal ve hizmetlerin kalitesi, maliyeti
	Fiyatlama ve pazarlama politikaları
	Tüketici tercihleri ve teknolojik gelişmeler
	Grev ve diğer mahalli etmenler
	Yönetim becerisi
	Borç ödeme kapasitesi, gelir değişikliği
Bankaya Özgü Faktörler	Yetersiz istihbarat
	Yetersiz/hatalı finansal analiz ve değerlendirme
	Yetersiz veya değersiz teminat
	Yetersiz izleme
	Gecikmiş/çok erken/hatalı reaksiyon

Kaynak: Altıntaş2006:360

Standart Yaklaşım

Basel II'deki Standart Yaklaşımında (Standardised Approach) risk ağırlıklarının belirlenmesinde, Standard&Poor's, Moody's ve Fitch gibi bağımsız derecelendirme kuruluşları (External Credit Assessment Institutions) tarafından ülkelere, bankalara ve şirketlere verilen derecelendirme notları kullanılmaktadır (Torun 2017:7).

Tablo 2.4: Standart Yaklaşımında Kullanılan Risk Ağırlıkları

VARLIKLAR	Opsiyonlar	AAA/AA-	A+/A-	BBB+/BBB-	BB+/B-	B-'nin Altı	Derecesi Olmayan
Hazine/Merkez Bankalarına Verilen Krediler ⁸	ECAI Notuna Göre	%0	%20	%50	%100	%150	%100
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Verilen Krediler	Hazine Benzeri	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Opsiyon-1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon-2	%20	%50	%50	%100	%150	%20
Bankalara Verilen Krediler	Opsiyon-1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon-2	%20	%50	%50	%100	%150	%50
	Ops.-2 (Kısa Vade)	%20	%20	%20	%50	%150	%20
VARLIKLAR		AAA/AA-	A+/A-	BBB+/BB-	BB-'nin Altı	Derecesi Olmayan	
Şirketlere Verilen Krediler		%20	%50	%100	%150	%100	
VARLIKLAR					Risk Ağırlıkları		
Perakende Krediler					%75		
İkamet Amaçlı Gayri Menkul Kredileri					%35		
Takipteki Alacaklar					Belli koşullara göre %50, %100 veya %150		

Kaynak: Yayla ve Kaya 2005:7

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (Simplified Standardised Approach), standart yaklaşım ile pek çok yönden benzerlik göstermekle birlikte bazı farklar da mevcuttur. Bunlardan en önemlisi Basit Standart yaklaşımda risk ağırlıklarının saptanmasında İhracat Kredi Kuruluşlarının (Export Credit Agencies) verdiği derecelendirme notları göz önünde bulundurularak işlem yapılmaktadır (BDDK 2004: 23).

İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Internal Ratings Based Approach)

Bu yaklaşımda, Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından belirlenen risk ağırlıklandırma fonksiyonları, belirli şartlara ve açıklanan yükümlülöklere bağılı olarak ve ülke denetim otoritesinin onayıyla birlikte bankalar tarafından belirlenmektedir. Yani bankalar kredi risklerini kendi iç derecelendirme metotlarına göre belirleyebilmektedir.

Bu yaklaşım beklenen kayıplar (expected losses) ve beklenmeyen kayıplar (unexpected losses) ölçümlerine dayanmakta olup, kredi riski açısından sermaye gereksiniminin İDY'ye göre hesaplamasında şu risk faktörleri etkilidir.

- Temerrüte düşme olasılığı: Probability of default
- Temerrüt halinde kayıp: Loss given default
- Temerrüt anında riske maruz kredi tutarı: Exposure at default
- Vade: Maturity

İçsel derecelendirme yaklaşımı, gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı ve temel içsel derecelendirme yaklaşımı olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır (Özçam 2004:4-5).

Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımında (Foundation Internal Ratings Based Approach), bankalar kredi kullandıracakları mudilerine özgü olarak risk fonksiyonlarında hesaplanacak değişkenlerden temerrüt olasılığını, kendileri tespit etmekte olup, diğer risk komponentleri ise denetim otoritesi tarafından belirlenmektedir.

Gelişmiş İçsel Derecelendirme yaklaşımında (Advanced Internal Ratings Based Approach) temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp ve temerrüt anında riske maruz kredi tutarı bankalar eliyle kendilerine ait içsel veriler kullanılarak değerlendirmeye tabi tutulmakta ve buna göre işlem yapılmaktadır.

Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımında bankalar mudilerini derecelendirmeye alarak, mudilerinin temerrüt olasılığını değerlendirmeli, temerrüde düşen mudilere ilişkin yapılan tahsilatlara göre temerrüt halinde kayıp oranını ve temerrüt anındaki riske maruz kredi tutarını hesaplamalı ve kredi riskine ilişkin beklenen ve beklenmeyen kayıplar hesaplanarak sermaye ayırımına gidilmelidir (TBB 2006: 12).

2.4.2.1.2. Piyasa Riski Açısından Sermaye Gereksinimi

Finansal piyasalarda volatiliteye bağlı olarak meydana gelen, faiz oranları, döviz kurları ve hisse senedi fiyatlarında oluşan değişimler sonucunda, bir bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riskini ifade eder(TBB 2006: 6).

Diğer bir ifadeyle piyasa riski; genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski, likidite riski, sermaye yeterlilik riski ve alım satım hesaplarındaki karşı taraf kredi riski nedeniyle oluşabilecek zararlardan meydana gelmektedir (Arıcan 2013:19).

Standart Yaklaşım ve Riske Maruz Değer (VaR) Yaklaşımı olarak ikiye ayrılır.

Standart Yaklaşım

Standart yaklaşımda piyasa riski; faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riskinin toplanmasıyla bulunmaktadır. Bu risklerin her biri için genel piyasa riski ve opsiyon riski hesaplanmaktadır. Bunun yanında faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riski için ayrıca spesifik(özelliikli) risk hesaplaması uygulanmaktadır. Genel piyasa riski, piyasalardaki faiz oranlarında, hisse senedi fiyatlarında veyahut kurlarda meydana gelebilecek olası fiyat dalgalanmalarının etkilerini dikkate almaktadır. Spesifik riskte ise bankanın portföyünde bulunan menkul kıymet ihraççılarının kredi kalitelerinin bozulmasından kaynaklanan olası fiyat hareketlerinin etkileri dikkate alınmaktadır. Son olarak opsiyon riskinde ise, opsiyon sözleşmelerinden veya opsiyon hakkı içeren diğer işlemlerden kaynaklanan dolaylı risklerin etkileri dikkate alınmaktadır (BDDK 2004:16-17).

Riske Maruz Değer (Value at Risk -VaR)

Belirli varsayımlar altında bir portföy veya varlığın belirli bir güven aralığında ve belirli bir dönem içinde maksimum kaybedebileceği değeri veren bir metottur (Bolgün ve Akçay 2005:389).

Başka bir deyişle RMD finansal piyasalarda, belirli bir güven aralığında ve belirli bir zaman döneminde meydana gelebilecek beklenen en yüksek zarar para değeri olarak ölçen yöntemdir (Jorion 2000:xx11).

Riske maruz değer hesaplama yöntemleri, parametrik yöntem ve parametrik olmayan (nonparametrik) yöntemler olarak ikiye ayrılır. Parametrik yöntem, Varyans-Kovaryans Yöntemidir. Parametrik olmayan yöntemler ise Tarihsel Simülasyon Yöntemi ve Monte Carlo Simülasyonu Yöntemidir.

Varyans-Kovaryans Yöntemi: Piyasa riski için en çok kullanılan yöntemlerden biri olan varyans-kovaryans yöntemi diğer adıyla Analitik ve Parametrik yöntem olarak da bilinmektedir. Bu yöntemde portföyü oluşturan finansal varlıklara ait getirilerin normal dağılıma sahip oldukları varsayılarak yöntem uygulanır. Bunun yanında portföy riskinin de normal dağılıma sahip risk faktörleri ile arasında doğrusal bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Varyans-kovaryans yönteminde, portföyün geçmiş getiri serilerinden elde edilen standart sapma ve korelasyonlardan oluşan temel parametreler hesaplanarak varyans-kovaryans matrisi oluşturulmakta ve gelecekte risk faktörlerinin riske maruz değeri hesaplanarak portföyün beklenen kayıpları bu şekilde bulunmaktadır. Analitik yöntemler Delta Normal ve Delta-Gamma metodlarını içermektedir (Eser 2010: 23-24).

Tarihsel Simülasyon Yöntemi: Portföy getirileri için normal dağılım varsayımı yapılmayan, volatilité ve korelasyon gibi parametrelere ihtiyaç duyulmayan, dolayısıyla modelden kaynaklanan risk ihtimalini azaltan bir yöntemdir. Bu yöntem, doğrusal olan ve doğrusal olmayan bütün portföylere uygulanabilmektedir (Manganelli ve Engle, 2001: 10).

Bu yöntemde risk hesaplanırken geçmiş piyasa verilerinden yararlanılmakta olup, portföydeki finansal varlıkların risk faktörlerindeki tarihsel değişimler kullanılarak portföyün gelecekteki kâr ve zarar dağılımları belirlenerek seçilen güven düzeyinde riske maruz değeri bulunmaktadır (Linsmeier ve Pearson 1996:7).

Monte Carlo Simülasyonu Yöntemi: Bu yöntem en kapsamlı ve sonuçların doğruluğu bakımından en güçlü riske maruz değeri hesaplama yöntemi olarak bilinmektedir. MCS, opsiyonlar gibi doğrusal olmayan getiriye sahip finansal enstrümanları içeren portföylerin risk değerini hesaplamada kullanılmaktadır (Riskmetrics 1999: 11).

Tarihsel Simülasyon yönteminden farklı olarak bu simülasyonda, geçmiş fiyat değişimlerinin yanında rassal şekilde üretilmiş değişimler kullanılmaktadır (Butler 1999: 51).

Tablo 2.5: Riske Maruz Değer (RMD) Modellerinin Karşılaştırılması

	Varyans-Kovaryans	Tarihsel Simülasyon	Monte Carlo Simülasyonu
Hesaplama kolaylığı	Yüksek	Yüksek	Düşük
Uygulama kolaylığı	Yüksek	Yüksek	Düşük
Üst düzeye raporlanabilirlik	Düşük	Yüksek	Düşük
Türev ürünleri ele alış biçimi	Düşük	Yüksek	Yüksek
Beklenmedik olayları dikkate alma	Düşük	Düşük	Yüksek
Kısıtlar	Tamamıyla normal dağılım varsayımına dayanması Türev ürünlerin ele alınmasına elverişli olmaması Olağan dışı piyasa hareketlerinin kapsamamaması	Tarihsel veri temininde zorluk yaşanabilmesi Kullanılan veri setinde olağandışı fiyat hareketlerinin yer almaması durumunda olağandışı piyasa hareketlerinin kapsamamaması	Modelleme riskinin yüksek oluşu Karmaşık yapılara yer verilmesi ve zor anlaşılabilirlik
Avantajlar	Doğrusal getirisi bulunan portföylerde yüksek başarı	Kavramsal olarak basit ve anlaşılır olması Her türlü pozisyona uygulanabilir olması	Karmaşık pozisyonların ve doğrusal olmayan pozisyonların ele alınmasında başarılı olması

Kaynak: Candan ve Öziün 2006:101

2.4.2.1.3. Operasyonel Risk Açısından Sermaye Gereksinimi

Operasyonel risk, bankanın yetersiz ya da başarısız iç kontrol süreçlerinin, sistemlerden, insan faktöründen ya da harici olaylardan kaynaklanması sonucu ortaya çıkan riskleri ifade etmektedir (Ertürk 2010: 68).

Ayrıntılı bir şekilde ifade etmek gerekirse(Kuhn ve Neu 2002:1);

- ✚ İnsan işleme hataları (yazılım uygulamalarının yanlış kullanımı, eksik bilgi içeren raporlar ya da yanlış taraflara yapılan ödemeler)
- ✚ İnsan karar hataları (eksik bilgi nedeniyle karlı bir ticaretin gereksiz reddedilmesi ya da yanlış ticaret stratejileri gibi)
- ✚ Yazılım ya da donanım sistem hataları (veri göndermenin veya veri almanın başarısız olması ve yazılım sisteminin hesaplamalarda oynaması ve eksik verilere dayalı raporlar oluşturması gibi)
- ✚ İşlem tasarım hatası (belirsiz bir şekilde tanımlanmış işlem adımlarına sahip iş akışı)

- Dolandırıcılık ve hırsızlık (yasadışı faaliyetler ya da kredi kartı sahtekârlığı)
- Dış zararlar (yangın, deprem vb.) gibi sebeplerden dolayı operasyonel risk oluşur.

Operasyonel riskler, Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım ve İleri Ölçüm Yaklaşımları olmak üzere dört yöntem kullanılarak ölçülmektedir.

Temel Gösterge Yaklaşımı

Temel gösterge yaklaşımı, operasyonel risk sermaye gereksinimini hesaplamak için kullanılabilen en basit yöntem olarak kabul edilmektedir. Bankaların son üç yılına ait ortalama brüt gelirin % 15 (alfa faktörü) ile çarpılması sonucunda bulunmaktadır. Hesaplanan sermaye gereksiniminin, sermaye yeterlilik oranının paydasına taşınması sırasında ise 12,5 ile çarpılması gerekmektedir. TGY risk duyarlılığının çok düşük olması sebebiyle eleştirilmekte ve bankaların daha gelişmiş yaklaşım kullanması beklenmektedir (Candan ve Özün 2014:298-299).

Standart Yaklaşım

Standart Yaklaşımında, kurumsal finansman, alım-satım ve satış işlemleri, perakende bankacılık, perakende aracılık hizmetleri, ticari bankacılık, ödeme ve takas, acentelik hizmetleri, ve varlık yönetimi olmak üzere bankacılık faaliyetleri 8 ana işkoluna ayrılmaktadır. Bu yaklaşıma göre sermaye gereksinimi, her bir işkolu için tespit edilen son 3 yıla ait brüt gelirin ilgili işkoluna karşılık gelen beta faktörüyle(%12, %15, %18) çarpılması sonucu bulunan tutarların yıllar itibariyle toplanması ve ortalamasının alınmasıyla bulunmaktadır. Hesaplanan sermaye gereksiniminin, sermaye yeterlilik oranının paydasına taşınması için ise 12,5 ile çarpılması gerekmektedir. Standart yaklaşımın risk duyarlılığı TGY'ye göre artırılmıştır (Candan ve Özün 2014:299-300).

Tablo 2.6:Faaliyet Kolları ve Oranlar

Faaliyet Kolları	Faaliyetler	Oran (%)
Kurumsal finansman	Finansal araçlara ilişkin aracılık yüklenimi ve/veya bu kapsamdaki finansal araçlara ilişkin satın alma taahhütleri. Aracılık yüklenimine ilişkin hizmetler. Yatırım danışmanlığı hizmetleri. Sermaye yapısı, endüstriyel strateji ve ilgili diğer konularda şirketlere verilen danışmanlık hizmetleri, şirketlerin satın alınması, devralınması ve birleşme konularında danışmanlık verilmesi ve diğer ilgili hizmetler. Yatırım araştırmaları, finansal analizler ve finansal araçlarla ilgili işlemler hakkında diğer genel danışmanlık hizmetleri.	18
Alım satım	Kendi nam ve hesabına alım satım işlemleri. Aracılık hizmetleri. Bir veya birden fazla finansal araç için alım satım emirlerinin alınması ve iletilmesi hizmeti. Emirlerin müşteriler adına gerçekleştirilmesi. Finansal araçların alım taahhüdü olmadan aracılık yüklenimleri. Çok Taraflı Alım Satım faaliyeti.	18
Perakende bankacılık (6 ncı maddede belirtilen perakende alacak sınıfına dahil olma şartlarını taşıyan gerçek kişi ve KOBİ'lerle gerçekleştirilen faaliyetler)	Mevduat ve katılım fonu kabulü. Borç verme. Finansal kiralama. Garantiler ve taahhütler. Yatırım danışmanlığı hizmetleri.	12
Perakende aracılık (6 ncı maddede belirtilen perakende alacak sınıfına dahil olma şartlarını taşıyan gerçek kişi ve KOBİ'lerle gerçekleştirilen faaliyetler)	Bir veya birden fazla finansal araç için alım satım emirlerinin alınması ve iletilmesi hizmeti. Emirlerin müşteriler adına gerçekleştirilmesi. Finansal araçların alım taahhüdü olmadan aracılık yüklenimleri.	12
Ticari bankacılık	Mevduat ve katılım fonu kabulü. Borç verme. Finansal kiralama. Garantiler ve taahhütler	15
Takas ve ödemeler	Fon transfer hizmetleri. Ödeme araçlarının çıkartılması ve yönetilmesi işlemleri.	18
Acente hizmetleri	Saklama hizmetleri ve nakit/teminat yönetimi gibi hizmetler de dâhil, finansal araçların müşteriler adına muhafazası ve yönetimi hizmetleri.	15
Varlık yönetimi	Portföy yönetimi. KYK yönetimi. Diğer varlık yönetim hizmetleri.	12

Kaynak: Candoğan, Altan 2014:271

Alternatif Standart Yaklaşım

Bu yaklaşımda, standart yaklaşımdan farklı olarak, perakende bankacılık ve ticari bankacılık işkolları için sermaye gereksinimi hesaplamasında her bir yıla ilişkin yıllık brüt gelir tutarları yerine, bu faaliyet kolları kapsamındaki nakit kredi ve diğer alacaklar her bir yıl için yılsonu toplam bakiyelerinin % 3,5'i esas alınmak suretiyle hesaplanmaktadır (Candoğan ve Altan 2014:272).

İleri Ölçüm Yaklaşımları (Advanced Measurement Approaches- AMA)

İleri ölçüm yaklaşımları, standart ve alternatif standart yaklaşıma göre risk duyarlılığı en yüksek olan operasyonel risk ölçüm yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda bankanın içsel verileri dikkate alınarak hesaplama yapılmaktadır (Gündoğdu 2018:51-52).

İleri ölçüm yöntemleri olarak, içsel ölçüm yaklaşımı, kayıp dağılımı yaklaşımı (zarar dağılımı yaklaşımı) ve nitel yaklaşımlar (storkart-puan kartı yaklaşımı) gibi yaklaşımlar kullanılmaktadır.

İçsel Ölçüm Yaklaşımı

Uygulama açısından kolay olan bu yaklaşım, bankacılık faaliyetleri standart ve alternatif standart yaklaşımda olduğu gibi, kurumsal finansman, ticaret ve satış, perakende bankacılık, ticari bankacılık, ödemeler ve takas, acentelik hizmetleri, perakende aracılık hizmetleri ve varlık yönetimi olmak üzere 8 işkoluna ayrılmaktadır. Komite tarafından, bu işkollarının karşılaşılabileceği operasyonel risk türleri aşağıda başlık halinde belirtilmektedir.

- Banka içi suistimal eylemleri (hile ve dolandırıcılık gibi)
- Banka dışı suistimal eylemleri □
- Çalışma/ istihdam uygulamaları ve iş yerinin güvenli olması
- Müşteriler, ürünler ve iş uygulamaları □
- Banka mallarının hasar görmesi □
- Sistem arızaları ve işin kesintiye uğraması □
- İşlemler, teslim ve süreç yönetimi

İçsel ölçüm yaklaşımında söz konusu olan 8 faaliyet kolu için 7 risk çeşidi temel alınarak 56 hücrelik operasyonel risk matrisi oluşturulmaktadır. Bu matriste yer alan her hücre için beklenen ve beklenmeyen kayıp rakamları hesaplanmaktadır (Bankacılar dergisi 2006:101-102).

Kayıp Dağılımı Yaklaşımı (Zarar Dağılımı Yaklaşımı)

Kayıp dağılımı yaklaşımında, belirli bir zaman aralığında elde edilen verilere dayanılarak operasyonel risk matrisindeki her iş kolu ve risk çeşidi bazında operasyonel riskler sonucu oluşacak zararın ortaya çıkma sıklığı ve şiddetine dayalı olarak olasılık dağılımları tahmini yapılmaktadır (Bankacılar dergisi 2006:102).

Kalitatif Yaklaşımlar (Skorkart-Puan Kartı Yaklaşımı)

Puan Kartı yaklaşımında, bankaların operasyonel risk sermaye hesaplamalarına dair, ileriye yönelik bir bakış açısı geliştirmesi amaçlanmıştır. Bu yaklaşımda bankalar, ilk olarak bankanın tamamını ya da iş kolu düzeyini temel alarak operasyonel riskleri değerlendirir. Ardından risk bazlı sermayeyi hesaplayarak söz konusu olan risk bazlı operasyonel risk sermayesinin sorumluluğunu ilgili iş birimi yöneticisine verir. Bu işleyiş sayesinde gelecekteki operasyonel risk kayıplarının sıklığı ve şiddetini azaltacak riski yönetme stratejileri oluşturulmaktadır (Bankacılar dergisi 2006:102).

Tablo 2.7: Operasyonel Risklere İlişkin Örnekler

Operasyonel Risk Sınıfı	Kayba Uğrayan İşletme	Kayıp Tutarı	Nedeni
İçsel (dâhili) sahtekarlık	Allied Irish Bank, Barings ve Daiwa	(Sırasıyla) 700 milyon \$, 1 milyar \$ ve 1,4 milyar \$	Hileli ticaret
Dışsal (harici) sahtekarlık	Republic New York Corp	611 milyon \$	Bir takip müşterisi tarafından yapılan hile
İstihdam uygulamaları ve işyeri güvenliği	Merrill Lynch	250 milyon \$	Cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili yasal bir uzlaşma (Sırasıyla) uygunsuz kredi uygulamaları ve uygunsuz satış ve faturalandırma uygulamaları
Müşteriler, ürünler ve işletme uygulamaları	Household International ve Providian Financial Corporation	(Sırasıyla) 484 milyon \$ ve 405 milyon \$	11 Eylül 2001 terör saldırısı dolayısıyla banka tesislerinin zarar görmesi
Fiziki varlıklara verilen zararlar	Bank of New York	140 milyon \$	Bilgisayar teknolojisinde yapılan değişiklik
İş bozulması ve sistem arızaları	Salomon Brothers	303 milyon \$	Sistem entegrasyonu başarısızlıkları ve işlem hataları
İcra (yürütme) teslimat ve süreç yönetimi	Bank of America ve Wells Fargo Bank	(Sırasıyla) 225 milyon \$ ve 150 milyon \$	

Kaynak: Akkuş2017: 51

2.4.2.2. İkinci Yapısal Blok Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi

Basel II'nin İkinci bloğu olan denetimsel gözden geçirme, bankaların risk profillerine uygun yeterli sermayeye sahip olmaları yanında, bankaların daha iyi risk yönetim teknikleri geliştirmelerini ve uygulamalarını teşvik etmektedir (Özçam 2004:6).

İkinci yapısal blok (pillar II), bankaların sermaye yeterliliklerini belirleyerek, geleceğe dönük olarak riski yönetme durumuna odaklanan ve bunu risk odaklı denetim olarak yürüten standarttır.

İkinci yapısal blok, sermaye yeterliliğinin denetimi, dört temel ilkeden oluşmaktadır.

Birinci İlke: Bankalar kendi risk profillerine uygun sermaye yeterliliklerini belirlemeli ve sermaye düzeylerinin devamlılığını sağlayacak bir stratejiye sahip olmalıdır.

İkinci İlke: Denetim otoritesi bankanın risk profilini ve sermaye yeterliliğini değerlendirmeli ve aynı zamanda bankanın uygulamakta olduğu stratejileri ile sermaye yeterliliğini sağlama kabiliyetini incelemeli ve değerlendirmelidir.

Üçüncü ilke: Bankaların asgari sermaye yükümlülüğünün üstünde sermaye ile çalışmalarının sağlanması gerekmektedir.

Dördüncü İlke: Sermayenin, asgari sermaye yeterliliğinin altına inmesi riskine karşı gereken düzeltici önlemlerin önceden alınması gerekmektedir (https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_50.pdf 21 Mart 2019'da erişildi).

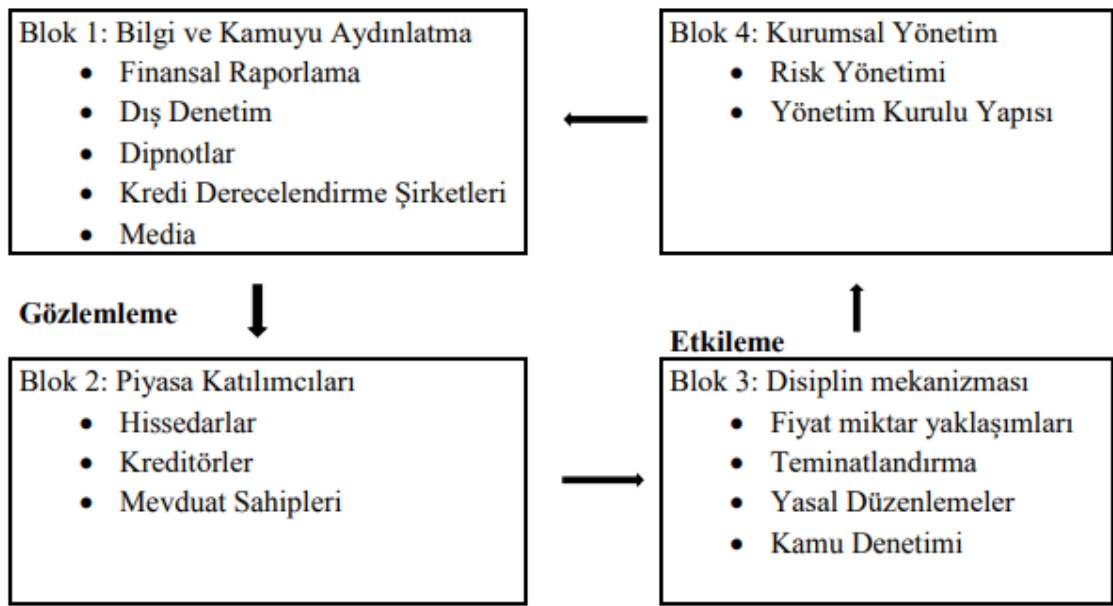
Denetim otoritesinin incelemesi sürecinin diğer ilkeleri olarak, denetim otoritesinin şeffaflığı ve hesap verebilirliği ve artan sınır ötesi iletişim ve işbirliğinin olması gerekmektedir (<https://docplayer.biz.tr/1800332-Basel-bankacilik-denetim-komitesi.html> 22 Mart 2019'da erişildi).

2.4.2.3. Üçüncü Yapısal Blok Piyasa Disiplini

Piyasa disiplini ilk iki bloğu tamamlayıcı görevi üstlenmektedir. Bankalar sermaye yeterlilik durumunu, riske maruz tutarlarını ve risk değerlendirme stratejileri ve süreçleri hakkında kamuya açıklama yapmaları gerekmektedir. Piyasa disiplini ile bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve bu sayede şeffaflığın sağlanması amaçlanmaktadır (Kutlu ve Demirci 2007: 205-206).

Kamuyu aydınlatmak için farklı periyotlarda raporların niteliğine göre açıklama yapılmalıdır. Örnek verecek olursak:(Takan ve Boyacıoğlu 2011:594).

- Uluslararası faaliyette bulunan bankalar, ana sermaye ve toplam sermaye yeterlilik oranları ve bileşenleri hakkında üçer aylık periyotlarla,
- Bilgilendirme amaçlı yapılan açıklamalar altı aylık periyotlarla,
- Bankanın risk yönetimi ve raporlama sistemleri hakkında bilgilendirme ise yıllık periyotlarla yapılmaktadır.

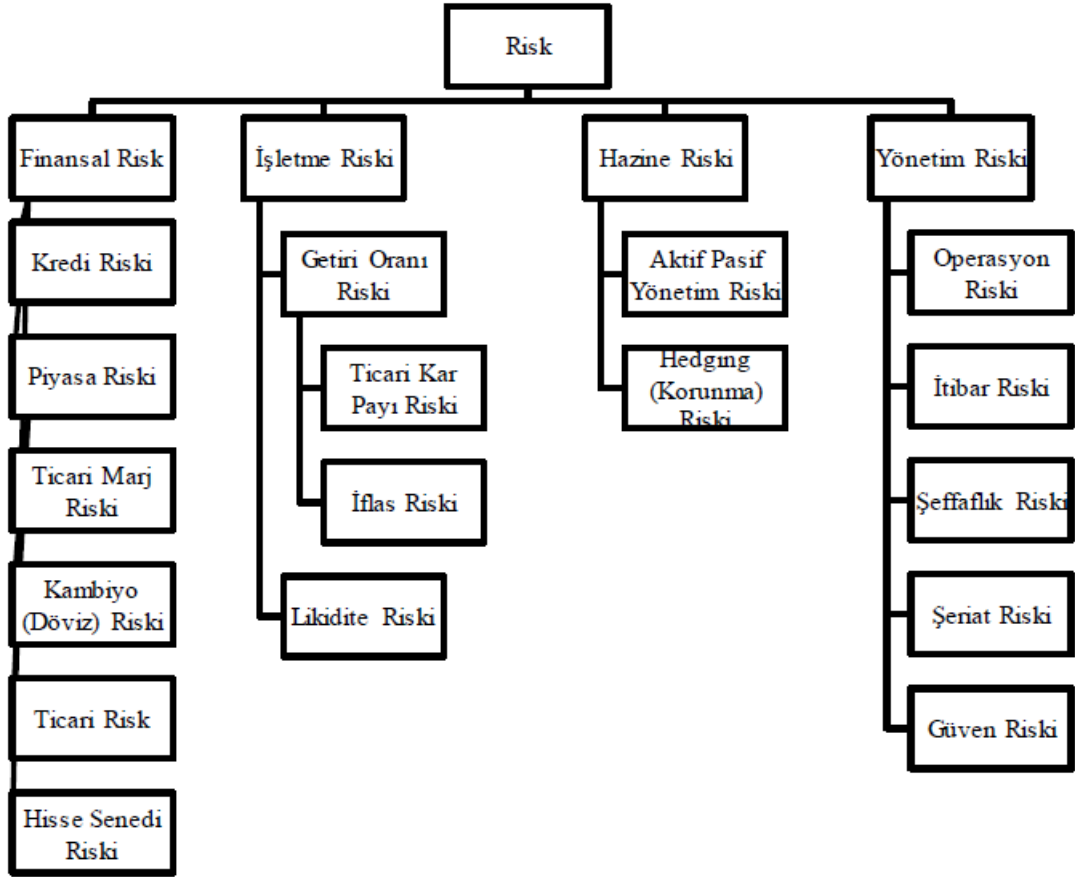
Şekil 2.2: Piyasa Disiplini Çerçevesi Stephanou 2010 Aktaran: Bozkurt 2018:15)

2.5. Katılım Bankacılığına Dair Özel Riskler

Katılım bankaları geleneksel bankalar gibi çeşitli bankacılık risklerine eğilimlidirler. Ek olarak geleneksel bankalar tarafından maruz kalınan risklerle sıradan biçimde yüzleşmektedirler ve İslami bankalar Şeriat yönetmeliği ile diğer emsalsiz risklere razı olma ya da olmama ile yüz yüze gelmektedirler (Sanyinna ve Omar 2017:27).

Riskler; sistematik risk, sistematik olmayan risk, sistematik ve sistematik olmayan risk olarak üç gruba ayrılır.

Sistemik risk işletme riskini, sistemik olmayan risk yönetim riskini, sistemik ve sistemik olmayan risk ise finansal risk ve hazine riskini kapsar (<https://www.mdpi.com/1911-8074/12/1/37/htm> 21 Haziran 2019'da erişildi).

Şekil 2.3: Risklerin Sınıflandırılması (İqbal and Mirakhor (2011), Aktaran: Akkuş 2017:123)

2.6. Basel I ve Basel II Uzlaşmalarının Karşılaştırılması

Basel I ve Basel II'nin karşılaştırılması tablolar yoluyla anlatılmıştır.

Tablo 2.8: Basel I ve Basel II Uzlaşılarının Karşılaştırılması

Basel I Standartları	Basel II Standartları
SYR hesaplamasında sadece kredi ve piyasa risklerinin dikkate alınması.	Kredi riskinin daha kapsamlı ele alınmasının yanında <u>operasyonel</u> riskin de dikkate alınması. SYR'nin riske daha duyarlı hale getirilmesi
Kredi riskine ilişkin ağırlıkların belirlenmesinde OECD ve OECD üyesi olmayan ülke ayrımı.	Kredi riskinin standart yöntem ile ölçülmesinde kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği risk derecelerinin kullanılması
Tek bir risk ölçüm yönteminin kullanılması	Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esneklik yanında bankaların içsel risk ölçüm yöntemlerinin kullanılmasının özendirilmesi.
Denetim otoritesince tüm finansal kuruluşlarla aynı yaklaşım	Risk Yönetiminin önemine ve risk kültürünün banka genelinde yaygınlaşmasına yapılan vurgu
Sadece asgari SYR'ye yapılan vurgu	Üçlü yapı, SYR yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplininin gerekliliğine yapılan vurgu ve ilgili düzenlemeler.

Kaynak: Bank for International Settlements 1988, 2004 Aktaran: Aykut:4

Tablo2.9: BASEL I ve BASEL II'nin Birimler Üzerinden Karşılaştırılması

Birim	Basel I Uzlaşısı	Basel II Uzlaşısı
Bankalar	*Tüm bankalara yönelik aynı standart uygulama	*Risk yöntemi konusunda etkin teknikler uygulanması, *Kredi ve <u>operasyonel</u> risk yaklaşımları, *Veri kalitesinin öneminin artması
Düzenleyici Otoriteler	*Daha iyi bilgi ihtiyacı, *Farklı finansal kuruluşlar için farklı otoriteler mevcuttur.	*Motive etme ve cezalandırma da güç artışı, *Daha fazla ve zamanında bilgiye ulaşım
Derecelendirme Kuruluşları	*Az Sayıda kuruluş olduğu için <u>oligopolistik</u> bir yapı oluşmaktadır.	*Para ve sermaye piyasasına katılanların derecelendirme taleplerinin doğurduğu büyüme fırsatı, *Sektöre çok sayıda yeni kuruluşun girmesi
Sermaye Piyasası	*Kredi türevleri ve diğer menkul kıymetleştirmelere yönelik eğilim	*Menkul kıymetleştirme ve türev piyasalarının büyümesi, *Borç piyasasının büyümesi
Müşteriler	*Yüksek dış kaynak gereksinimi	*Kredi alabilmek için derecelendirmeye olan ihtiyaç, *Karlılığın şeffaf olması

Kaynak: Altay 2015:141

2.7. Basel II'ye Yönelik Genel Eleştiriler

Basel II uygulamaları, Basel I Uzlaşısına yönelik olan eleştirilerin mühim bir kısmını gidermesine rağmen, küresel ölçekte yeni birçok eleştirinin hedefi haline gelmiştir (Griffith ve Spratt 2001:6, Aktaran: Yıldırım 2015:14).

Basel I'de en çok eleştiriye maruz kalınan durumlardan biri de risk katsayılarındaki katılık olmuştur. Bu katılık, Fitch, Moody's ve Standard&Poors gibi bağımsız kredi kuruluşları sayesinde ortadan kalkmıştır. Fakat bu kurumlarla birlikte yeni problemler ortaya çıkmıştır. Kredi derecelendirme kuruluşlarının riskleri doğru bir şekilde ölçememesi yahut risklerin farkına geç varması, krizlere dair vaktinde tedbir alınmasına imkân vermemektedir. Bunun yanı sıra kriz sürecindeyken ülke ve kurum notlarının birden düşürülmeye başlanması (1997 Asya Krizi) krizi derinleştiren bir unsur olabilmektedir (Keçeci 2010: 40).

Basel II Uzlaşısında, bankaların piyasa gelişmelerine karşı hassas olan risk yönetim sistemini geliştirip benimsemeleri istenmiştir. Burada risk bankalara dışarıdan gelen bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Buna karşın kriz sürecinde bankaların aynı şekilde davranmaları krizi içselleştirip yoğunluğunu artırmaktadır. Örneğin finansal bir varlığın fiyatında düşüş olduğunda, bankaların bu varlığı satmaları durumunda mevzubahis olan malın fiyatının daha fazla düşmesine neden olacağından dolayı bunun gibi hareketler sürü psikolojisine yol açmakta olup sistematik riskin oluşmasına ve bu bağlamda krizin meydana gelme ihtimalini artırmaktadır (Karaarslan 2015: 66) .

Standart yaklaşım bakımından, Basel II'de dışsal rating'in daha yayılmadığı ülkelerde ve dışsal ratingin yayılmış olduğu ülkelere göre ciddi bir rekabet eşitsizliği söz konusudur. Bu yaklaşım kapsamında kredi verilmesi durumunda, kredi notu olmayan firmalara %100'lük bir risk ağırlığı öngörülmekte olup içsel derecelendirme yönteminde ise güvenli firmalar için risk ağırlığı %20'nin altına düşmektedir. Bundan dolayı standart yöntem kullanan fakat dışsal kredi notuna sahip olmayan güvenli bir firmayla, içsel derecelendirme yöntemini kullanan güvenli bir firma arasında ciddi derecede risk eşitsizliği ve adaletsizlik söz konusudur.

İşletmelerin önemli bir kısmının herhangi bir kredi notu bulunmadığı ülkelerde dışsal rating'in gelişmesi, kısa vadede mümkün görülmemektedir. IRB yaklaşımlarının uygulanmasının güçlükleri de göz önünde bulundurulduğunda, Basel II uzlaşısının sunduğu bazı yeniliklerin pratiğe dökülmesinin gelişmekte olan ülkeler bakımından oldukça güç olduğu (ihtiyaç duyulan bilgi oluşumu ve altyapı çalışmaları açısından) ve geniş bir zamana yayılacağı öngörülmektedir (Şen 2010:100).

Denetim ve kamuoyunu bilgilendirmeye ilişkin olarak öngörülen mevzuatın aşırı derecede olmasından dolayı, bürokratik maliyetlerin artması ve küçük ve orta ölçekteki bankaların bu maliyetleri karşılamada zorluk yaşamalarına neden olmuştur. Ayrıca bankaların açıklamak zorunda oldukları teknik ve stratejik bilgilerin, rekabet amaçlı olarak, kötü niyetle, diğer bankalar tarafından kullanılma olasılığı bulunmaktadır (Giese 200, Aktaran: Boyacıoğlu 2002: 78).

Rating kuruluşlarının oluşturduğu rating'in sermaye yeterliliğinde baz alınması, hükümet otoritelerince belirlenecek olan sermaye yeterliliğinin rating kuruluşları tarafından belirlenmesi anlamını taşımaktadır. Bu nedenle rating kuruluşları bir nevi denetim otoritelerinin yerini almış olmaktadır (Çelik2004: 55).

Fitch, Moody's ve Standard&Poors gibi rating kuruluşları tarafından verilmiş olan notların fazlaca önemsenmesi, bu notlara karşı güvenilirlik probleminin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Gelişmekte olan ülkelere fon akımının kısıtlanması ve bu ülkelerin borçlanma maliyetlerinin artması

Aynı rating notuna sahip olan şirket, banka ve devletlerden olan alacakların farklı risk ağırlığınca değerlendirilmesi

Teminata konu olan varlıkların karşı tarafı esas alarak değil de, işlemi esas alarak dikkate alınması

Gelişmekte olan ülkelerde kredi notu bulunan şirket sayısının sınırlı sayıda olması

Basel II uzlaşısında bulunan maddelerin denetim otoritelerince farklı esneklik düzeyinde uygulanması sonucunda rekabet eşitsizliğinin ortaya çıkması (Kaya 2007: 84-85).

IRB Yaklaşımıyla Konjonktür Seyrini Şiddetlendirme

Finansal Piyasalarda İstikrarsızlık (Giese 200, Aktaran: Boyacıoğlu 2002: 78).

Önemli büyüklüğe sahip yerel bankaların kapsam dışında tutulması (Özelci 2009:52).

2.8. Basel III Uzlaşısı

Amerika'da 2008 yılında konut piyasalarında gerçekleşen dalgalanmaların bir sonucu olarak başlayan ve dünyaya yayılan küresel kriz, finansal düzenlemelerin eksikliğini ortaya koymuş ve Basel III olarak bilinen çalışmaların gündeme gelmesine yol açmıştır.

Bu dönemde meydana gelen başlıca olaylar: Amerikan yatırım bankası olan Lehman Brothers bankasının iflasını kamuya duyurması, Amerika Birleşik Devletinde yer alan yatırım bankalarının, holding şirketlerine dönüşmesi, Amerikan sigorta şirketi olan American International Group şirketinin çökme noktasına gelmesi, İpotek şirketleri, Fannie Mae ve Freddie Mac'in ulusallaştırılması, İzlanda'da bankacılık sisteminin çökmesi ve pek çok ülkede ilgili otoritelerce bankalara ciddi destekler aktarılmasıyla piyasaya müdahale edilmesi.

Yukarıdaki olaylardan sonra Basel II'de meydana gelen eksikliklerin iyice göze batması ve bankacılık sektöründeki risk yönetiminin ve denetiminin, finansal düzenlemelerin güçlendirilmesi amacıyla Basel Komitesi tarafından Basel III olarak adlandırılan yeni bir reform paketi hazırlanmış ve Eylül 2010'da kamuoyuna duyurulmuştur. Basel III, Basel II'yi tamamen ortadan kaldırmayıp eksik yönlerini tamamlaması için ortaya konulmuş bir uygulamadır (Cangürel vd. 2010:4).

2.8.1. Basel III Uzlaşısının Genel Hedefleri

Basel III Uzlaşısıyla ulaşılmak istenen amaçlar şöyledir;

- Yaşanması muhtemel finansal ve ekonomik şokları engellemek amaçlı olarak bankacılık sistemini sağlamlaştırmak,
- Kurumsal yönetim ve o kurumdaki yaşanabilecek riskleri önleme çalışmalarını geliştirmek,
- Bankaların piyasalara karşı açık, net ve anlaşılır bilgiler sunması ve bunun yanında kamuyu bilgilendirme özelliklerini artırmak,
- Mikro ve makro düzeyde yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların güçlendirilmesi ve finansal sistemin olası şoklara karşı dayanıklılığı artırmak,

Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilebilmesi için; (Cangürel vd. 2010:1)

- ✚ Mevcut halde kullanılan minimum düzeyde sermayenin miktar olarak artırılması ve niteliğinde değişiklikler yapılması ve var olan uygulamaya ilave olarak risk temelli olmayan, başka bir deyişle muhasebesel temelli olan asgari sermaye yeterliliği standardının getirilmesi,
- ✚ Tutulması gereken sermaye gereksiniminin ekonominin konjonktürel dönemlerine (cyclical) göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi,
- ✚ Minimum düzeyde likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması,
- ✚ Alım-satım hesaplarına (Trading Book) dair sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklikler yapılması,
- ✚ Karşı tarafa ait kredi riskinin (Counterparty Credit Risk) hesaplanmasına yönelik değişiklik yapılması

2.8.1.1. Niteliği Artırılan Sermaye Hedefi

Bankaların ülke ekonomisinde buldukları önemli görevlerinden dolayı, kendilerini olası riskli durumlara karşı güçlendirmeleri gerekmekte ve yaptıkları faaliyetlerdeki risk unsurunu doğru bir şekilde hesaplamaları gerekmektedir. Bankaların sahip olduğu en önemli varlık sermayeleridir ve bu sermayelerinin büyüklüğü sayesinde bankalar kendilerini olumsuz koşullara karşı dirençli hissetmektedirler. Bir bankanın

sermayesi ne kadar güçlü olursa, finansal açıdan da o banka o kadar güçlü görülmektedir (Gürel, Bulgurcu ve Demir 2012: 19).

İlk hedeflerinden birinin sermaye kalitesinin artırılması olan Basel III uzlaşısında yeni standartların kalibrasyon çalışmaları yapılmıştır.

Daha yüksek sermaye kalitesi, bankaların daha güçlü hale gelmesi -kayıp karşılama sermaye- (loss-absorbing capacity) ile sağlanabilir ve stres dönemlerinde bankaların daha dirençli olmasını sağlar (Caruana 2010:2).

Yapılan düzenlemelerle ana sermaye ya da çekirdek sermaye (common equity) içerisinde en kaliteli sermaye kalemlerinin(ödenmiş sermayenin), kalması sağlanmış olup diğer bazı sermaye kalemleri ise ana sermaye hesaplamasında indirim kalemi olarak göz önünde bulundurulmuştur (Cangürel vd. 2010:2).

2.8.1.2. Niceliği Artırılan Sermaye Hedefi

Bankacılık sektörü, finansal krizlerin tekrar yaşanmaması için, daha fazla sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Bu sayede riskler minimize edilebilir. Basel III Uzlaşısında bankaların ellerinde tutması gereken sermayeye dair bazı düzenlemeler yapılmıştır (Erdoğan 2014:164).

Asgari Çekirdek Sermaye oranı, Tier 1 oranı (Ana Sermaye (sermaye, dağıtılmamış kar ve yedek akçeler)) ve Toplam Yasal Sermaye oranı artırılmıştır. Bu kapsamda asgari çekirdek sermaye oranı %7'ye; Tier 1 %8,5'e kademeli olarak yükseltilecektir. Fakat birinci kuşak sermaye oranının % 8,5'lik düzeyi bir asgari düzey olmaktan daha çok bazı konularda bankaların rahat hareket etmeleri (örneğin kar dağıtımında bankaların rahat hareket edebilmesi) için gerekli seviye olarak tespit edilmiştir (Cangürel vd. 2010:2)

2.8.1.3. Sermaye Tamponu Oluşturma Hedefi

Sermaye koruma tamponu (capital conservation buffer) oluşturulmasındaki amaç, sermayenin güçlendirilerek, küresel kriz dönemlerinde bankaların rahat nefes

almasını sağlamaktır. Ekonomik konjonktürel duruma göre tutulması gereken sermaye düzeyi %0-%2,5 arasında ilaveye tabi tutulabilecektir. (Cangürel vd. 2010:2)

Diğer bir tampon ise konjonktür karşıtı sermaye tamponudur (countercyclical buffer). Basel Komitesince görevlendirilmiş yerel otoritelerin büyük risklerle karşılaştığı ya da aşırı kredi büyümesi gerçekleşmesi durumunda %0 -%2,5 aralığında uygulamaya geçirebileceği sermaye tamponudur. Bu tamponun amacı finansal döngüdeki iniş ve çıkışların tesirini en aza indirmektedir (Gödeş 2016: 49).

Sermaye oranı bu tamponunun üzerinde bir performans gösteremeyen bankalara, denetimciler tarafından temettü payı, hisse geri alımları ve primler ile alakalı kısıtlamalar getirilecektir (Çelikdemir 2011: 12).

Tablo 2.10: Güçlendirilmiş Sermaye Çerçevesi: BASEL II'den Basel III'e

Risk Ağırlıklı Varlıkların Yüzdesi	Sermaye Gereksinimleri							İlave Makro İhtiyati Tedbirler	
	Çekirdek Sermaye			Tier 1 (Ana Sermaye Oranı)		Toplam Sermaye		Konjonktürel Tampon	Ek Kayıp Karşılama Kapasitesi SIFI* için
	Minimum	Koruma tamponu	Gereken	Minimum	Gereken	Minimum	Gereken		
Basel II	2			4		8			
Not	Yeni tanım altında ortalama uluslararası bir banka için yaklaşık % 1'e eşdeğer			Yeni tanım altında ortalama uluslararası bir banka için yaklaşık % 2'ye eşdeğer					
Basel III yeni tanım ve Kalibrasyonu	4.5	2.5	7.0	6	8.5	8	10.5	0-2.5	SIFI* için Sermaye Ek Yükü

Kaynak: Caruana 2010:7

2.8.1.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı

Küresel krizde önemli bir diğer sorunda Kaldıraç oranlarının yüksek olmasıydı. Bundan dolayı Basel III Uzlaşısında bu konuyla ilgili de önlemler alınmak istenmiştir. Muayyen dönüşüm oranlarıyla göz önünde bulundurulmuş bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında temelinde risk olmayan bir asgari oranın tesis edilmesi planlanmaktadır.

Kaldıraç oranı=Ana Sermaye/(Aktifler + Bilanço Dışı Kalemler) şeklinde hesaplanmaktadır.

Basel Komitesi tarafından 2013-2017 yılları arasında Tier 1 asgari %3 kaldıraç oranı öngörülmüştür. 2018 yılından itibaren ana sermayenin yaklaşık 33 katı kadar büyüklükte bilanço oluşturulmasına izin verilebilecektir. İstenilen kaldıraç oranı %36'dır. Bu orana geçişin kademeli bir şekilde gerçekleşmesi planlanmaktadır (Gödeş 2016: 49).

2.8.1.5. Likidite Hedefi

Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı olarak iki adet oranın düzenlemelere dâhil edilmesi planlanmaktadır. 2018'e kadar süren geniş bir uyum süreci hedeflenmiştir.

Bankanın likit varlıklarının, 1 ay içerisinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi ile hesaplanacak olan Likidite Karşılama Oranının minimum %100 olması gerekmektedir.

Orta ve uzun vadeli dönemde bankaların pasif yapılarını güçlendirerek daha istikrarlı ve güvenilir bir fonlama sağlamak üzere NİF getirilmiştir. Mevzubahis olan bu oran, mevcut istikrarlı fonlama tutarının, ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına bölünmesi ile bulunmaktadır. Bunun yanında net istikrarlı fonlama oranının da en az likidite oranı gibi %100 olması gerekmektedir. Mevcut istikrarlı fonlama tutarı birinci ve ikinci kuşak sermaye de dâhil olmak üzere bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenirken; ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı ise bankaların aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişiklik gösteren oranlarda dikkate alınarak hesaplanacaktır.

Likidite Karşılama Oranı için 2011-2015, Net İstikrarlı Fonlama Oranı için ise 2012-2018 yılları arası gözlem periyodu olarak belirlenmiş olup, gözlem periyodunun ardından bahsedilen oranlar için asgari standartların ilan edileceği belirtilmiştir (Cangürel vd. 2010: 7).

Karşı Taraf Kredi Riskinin ve Alım Satım Hesaplarına dair sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında hali hazırda devam eden birtakım değişiklik çalışmaları yapılmaktadır (Cangürel vd. 2010:3).

Teknik detayları oldukça fazla olan bu teklifte, bankaların stres senaryoları ve tarihsel verilere dayanarak hesaplayacakları karşı taraf riski için ilave sermaye tutmaları amaçlanmıştır (Gürel, Bulgurcu ve Demir 2012: 22).

Ancak Basel III olarak adlandırılan yeni düzenleme taslaklarının odak noktasını daha çok yasal sermayeye dair çalışmalar oluşturmaktadır (Cangürel vd. 2010:3).

2.8.2. Basel III Uzlaşısı İle Getirilen Regülasyonlar

2.8.2.1. Özkaynaklara Dair Genel Regülasyonlar

Basel II Uzlaşısında yer alan özkaynakların kapsamı değiştirilmiştir. Mevcut düzenlemede yer alan katkı sermayenin, ana sermayenin %100'ünü geçemeyeceği hükmüne varılmış ve üçüncü kuşak sermaye (Tier 3) uygulaması kaldırılmıştır.

Ana sermaye (Tier 1) içinde yer alan ve zarar karşılama potansiyeli yüksek olan faktörler çekirdek sermaye (common equity) olarak adlandırılmıştır. Çekirdek sermaye; ödenmiş sermaye, dağıtılmamış kârlar, kâr-zarar, diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri ile bu toplamdan düşülecek değerlerden oluşmaktadır.

Finansal kuruluşlara uygulanan ve eşik değeri aşan yatırımları, mortgage servis hizmetlerini ve ileri bir tarihe alınmış vergi aktifini içeren düzenleyici ayarlamalar (sermayeden indirilen değerler ve ihtiyatlı filtreler) 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren çekirdek sermayede bir indirim kalemi olarak kullanılacaktır. Bunun için kademeli olarak 2014'ten 2018'e kadar sırasıyla bu faktörlerin %20'si, %40'ı, %60'ı, %80'i ve %100'ü çekirdek sermayeden indirilecektir. Bu geçiş sürecinde kalan diğer kısımlar için eski uygulamalar geçerli olacaktır.

Bundan böyle ana sermayenin çekirdek sermaye içerisinde yer almayan veya katkı sermaye içerisinde değerlendirilmeyecek olan sermaye komponentlerinin 2013'te

%90'ı tanınacak ve her yıl tanıma oranı %10 düşürülerek toplam 10 yıl içerisinde mevzubahis faktörler tamamen sermaye komponenti olmaktan çıkarılacaktır.

2.8.2.2. Sermaye Oranına Dair Genel Regülasyonlar

Basel III ile birlikte asgari çekirdek sermaye oranı (Çekirdek Sermaye / Risk Ağırlıklı Varlıklar (RAV)) 2013 ile 2015 yılları arasında %2'den %4,5'e çıkarılacaktır. Aynı dönemde birinci kuşak sermaye (çekirdek sermaye ve ana sermayeye dâhil edilecek diğer kalemler) oranı da %4'ten %6'ya çıkarılacaktır.

Basel III Uzlaşısı ile getirilen sermaye koruma tamponu çekirdek sermayeye, birinci kuşak sermayeye ve toplam sermayeye kademeli olarak eklenecektir. Mevzubahis oranının 2016'dan 2019'a kadar arttırılarak son halini %2,5 olarak alması tasarlanmaktadır. Sermaye koruma tamponunun sağlanamaması durumunda bankaların faaliyetlerine olağan olarak devam etmesine izin verilecek lakin bununla beraber bankaların kâr dağıtımına değişen oranlarda kısıtlamalar getirilecektir. Bankaların sermaye koruma tamponu için tuttuğu sermayenin, otorite tarafından belirlenmiş olan %2,5'tan düşük olması durumunda, bu iki oran arasındaki farka bağlı olarak kâr dağıtımı üzerinde değişen oranlarda kısıtlamalar yapılması öngörülmektedir.

Basel II Uzlaşısının Döngüsellik yönündeki eksikliğini kapatmak için ülke şartlarına ve tercihlerine bağlı olarak %0 ilâ %2,5 arasında değişen döngüsel sermaye tamponu uygulaması getirilmiştir. Söz konusu tamponun çekirdek sermayeden ya da zararı tam karşılama kapasitesi olan diğer sermaye komponentlerinden ayrılması gerekmektedir. Döngüsel sermaye tamponunun ekonominin büyüme hızına bağlı olarak artırılıp azaltılmasıyla hızlı kredi büyümesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

2.8.2.3. Kaldıraç Oranına Dair Genel Regülasyonlar

Sermaye oranlarını destekler nitelikte olan şeffaf, basit, anlaşılır ve riskten arındırılmış kaldıraç oranı getirilmiştir. Mevzubahis oran birinci kuşak sermayenin (ana sermaye) muayyen dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamına bölünmesi suretiyle bulunacak olup 2017 yılının birinci çeyrek dönemine kadar devam edecek olan paralel uygulama döneminde %3 oranı test

edilecektir. Yapılacak olan QIS çalışmalarının ve paralel uygulamanın sonuçları da dikkate alınarak son şekli verilmiş olan kaldıraç oranı 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren Birinci Yapısal Blok'a dâhil edilecektir (Cangürel vd. 2010:7).

Basel Komitesi kaldıraç oranı taslağına aldığı eleştiriler sonucunda taslakta değişikliğe giderek 12.01.2014 tarihinde nihai halini yayımlamıştır. Bu kapsamda, menkul kıymet finansman işlemlerinde, bilanço dışı kalemlerin krediye dönüştürülme standartlarında, türev ürünlerin nakit değişimi ölçütünde kullanılacak araçlar üzerine, çifte sayımı engellemek adına merkezi takas üye işlem ve yetkilerinde ve yazılmış kredi türevleri hakkında değişiklik yapılmıştır (Gödeş 2016: 53).

2.8.2.4. Likidite Oranına Dair Genel Regülasyonlar

Basel III Uzlaşısı ile birlikte likiditeye bağlı olarak; Likidite Karşılama Oranı (Liquidity Coverage Ratio) ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı (Net Stable Funding Ratio) adlı iki adet oran düzenlemelere dâhil edilmiştir.

Likidite Karşılama Oranı (Liquidity Coverage Ratio): Bankaların 1 aylık zaman diliminde likidite yapısını ölçüp yüksek kalitede likit varlıkların kötü durum senaryolarını karşılayabilme gücünü gösteren orandır (Mizrahi ve Kandemir 2018: 157).

$$LKO = \frac{\text{Likit Varlıklar}}{\text{Net Nakit Çıktıları (30 günlük)}} > 1$$

Eğer 1'den küçük olursa, bankanın likit varlıklarının, net nakit çıkışlarını (bir bankanın 30 gün içerisindeki net nakit girişleri ile net nakit çıkışları arasındaki fark) karşılamada zorluk çektiğini göstermektedir.

Net İstikrarlı Fonlama Oranı (Net Stable Funding Ratio –NSFR): Bankaların uzun vadeli likidite yapısını ölçerek, mevcut bilanço faaliyetlerinin uzun vadeli kaynaklarla fonlama gücünü ölçen orandır (Gürel, Bulgurcu ve Demir 2012: 22).

$$NİFO = \frac{\text{Mevcut İstikrarlı Fonlama Tutarı}}{\text{İhtiyaç Duyulan İstikrarlı Fonlama Tutarı}} > 100$$

Eylül 2010’da onaylanan Basel III’ün, 2019 yılına kadar kademeli olarak hayata geçirilmesi öngörülmüştür.

Tablo 2.11:Basel III Uygulama Takvimi

	Mevcut Durum	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	1 Ocak 2019 itibarıyla
Kaldıraç Oranı		Otorite Gözetimi			Paralel Uygulama 1 Ocak 2013- 1 Ocak 2017 Kamuya Açıklama 1 Ocak 2015				Birinci Yapısal Blok Uygulaması	
Asgari Çekirdek Sermaye Oranı	2%			3,5%	4,0%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Sermaye Koruma Tamponu	-						0,625%	1,25%	1,875%	2,5%
Asgari Çekirdek Sermaye Oranı + Sermaye Korumu Tamponu	-			3,5%	4,0%	4,5%	5,125%	5,75%	6,375%	7,00%
Çekirdek Sermayeden Düşülen Değerler	-				20%	40%	60%	80%	100%	100%
Asgari Birinci Kuşak Sermaye Oranı	4%			4,5%	5,5%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%
Asgari Sermaye Yeterliliği Oranı	8%			8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%
Asgari Sermaye Yeterliliği artı Koruma Tamponu	-			8,0%	8,0%	8,0%	8,625%	9,25%	9,875%	10,5%
Birinci ve İkinci Kuşak Sermaye Bileşenleri Olmaktan Çıkarılan Enstrümanlar	-			2013 yılından itibaren kademeli olarak 10 yıl						
Likidite Karşılama Oranı		Gözlem Süresinin Başlangıcı				Asgari Standartların Belirlenmesi				
Net İstikrarlı Fonlama Oranı			Gözlem Süresinin Başlangıcı						Asgari Standartların Belirlenmesi	

Kaynak: Cangürel vd. 2010:18

Tablo 2.12: Basel Uzlaşmalarının Zaman İçerisindeki Kapsam ve Farklılıkları

	BASEL I	BASEL II	BASEL III
Sermaye Rasyoları ve Hedefleri	Tier 1 ve Tier 2		1. Yeni Sermaye tanımları 2. Yeni Sermaye tamponu (Konjektürel tampon) 3. Yeni kaldıraç rasyosu 4. Daha yüksek min. Rasyolar 5. Systematic add-on
Ağırlıklandırılmış Riskli Varlıklarının Değerlendirme Unsurları (RWA -Risk-Weighted Assets)	1. Piyasa Riski 2. Kredi Riski (OECD ülkesi olup olmama)	1.Operasyonel Risk 2. Şeffaflık 3.İçsel Sermaye Yeterliliği Değerleme Süreci 4. Kredi Riski (derecelendirme notu)	6. Karşı Taraf Riski
Likidite Rasyoları			7. Strese tabi likidite rasyosu 8. Net düzenli fonlama rasyosu

Kaynak: Çelikdemir 2011:1

III. BÖLÜM

3. SERMAYE YETERLİLİĞİ KAVRAMI VE STRATEJİK ÖNEMİ

3.1. Sermaye Yeterliliği Kavramı

BIS bünyesinde kurulan Basel Komitesi herhangi bir bankanın finansal sebeplerden dolayı batması ve buna bağlı mudilerin karşılaşılabileceği olası maliyetleri minimize etmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye miktarı üzerine odaklanmıştır. Basel I olarak adlandırılan sermaye yeterliliğine ilişkin bu yaklaşım küresel bankacılık anlamında risk ölçümüne karşı atılmış önemli bir adım olmuştur (Gödeş 2016:19)

Bankaların karşılaşılabileceği muhtemel krizleri engellemek ya da krizlere karşı dayanıklılığını artırmak, banka müşterilerini koruma altına almak ve bankacılık sisteminin sağlıklı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmesini sağlamak için, bankaların aldıkları riskleri minimize etmek amacıyla birtakım kısıtlamalar getirilmiştir. Bu kısıtlamalar Sermaye yeterlilik oranı olarak adlandırılmıştır (<http://piyasarehberi.org/sozluk/sermaye-yeterlilik-orani> 10 Haziran 2019'da erişildi).

3.2. Sermaye Yeterlilik Oranının Ölçüsü

Basel I Uzlaşısında sermaye yeterlilik oranı özkaynakların risk ağırlıklı varlıklara bölünmesiyle bulunmaktadır. Basel I'de risk ağırlıklı varlıklar piyasa riski ve kredi riski olarak belirlenmiştir.

Basel I 'de SYO: Özkaynaklar/ Kredi Riski + Piyasa Riski: $\geq 8\%$

Özkaynaklar = Ana Sermaye (Tier 1)+ Katkı Sermaye (Tier 2) + Üçüncü Kuşak Sermaye (Tier 3) - (Sermayeden İndirilecek Değerler)

Tier 1-Birinci Kuşak Sermaye: Ana Sermaye (ödenmiş sermaye, dağıtılmamış kâr ve yedek akçeler-(% 0 risk ağırlığı)).

Tier 2-İkinci Kuşak Sermaye: Katkı Sermaye (gizli yedekler, yeniden değerlendirme, genel kredi karşılıkları, hibrit borç sermaye araçları ve en az 5 yıl vadeli sermaye benzeri borçlar(% 20 risk ağırlığı)).

Tier 3-Üçüncü Kuşak Sermaye: En az 2 yıl vadeli, teminatsız, tamamı ödenmiş sermaye benzeri borçlar(% 50 risk ağırlığı).

İndirimler: Şerefiyeler ve bankanın aynı ülkedeki mali kurumlara ve diğer bankalara yaptığı katılımlardan konsolide edilmeyen kısımlar (Mermod ve Ceran 2011:35)

Basel II'de risk ağırlığına operasyonel risk de dâhil edilmiştir.

Basel II'de SYO: Özkaynaklar (Tier 1 + Tier 2 +Tier 3 – İndirimler)/ Piyasa Riski + Kredi Riski + Operasyonel Risk: ≥ 8

Tablo3.1: Basel II Sermaye Yeterlilik Oranları

Risk Ağırlıklı Varlıkların Yüzdesi	Çekirdek Sermaye (Common Equity)	Birinci Kuşak Sermaye-Tier 1 (Ana Sermaye)	Toplam Sermaye
	Asgari	Asgari	Asgari
Basel II	2	4	8

Kaynak: Caurana 2010:5

Basel III Uzlaşısı çerçevesinde bankaların SYO aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi öngörülmüştür (Caurana 2010:5) .

Tablo 3.2: Basel III Sermaye Yeterlilik Oranları

Risk Ağırlıklı Varlıkların Yüzdesi	Çekirdek Sermaye (Common Equity)			Birinci Kuşak Sermaye (Tier 1)		Toplam Sermaye	
	Minimum	Sermaye Koruma Tamponu	Gereken	Minimum	Gereken	Minimum	Gereken
Basel III	4.5	2.5	7.0	6	8.5	8	10.5

Kaynak: Caurana 2010:5

Çekirdek Sermaye: Minimum sermaye yeterlilik oranı %4,5 olarak öngörülürken, yeterlilik oranında %7 olarak belirlenmiştir.

Tier 1: Ana Sermayenin minimum seviyesi %6 olarak belirlenmiştir. Sermaye koruma tamponu da dikkate alındığında Tier 1 için sermaye yeterlilik oranı %8,5 olarak belirlenmiştir.

Sermaye Koruma Tamponu: %2,5 oranında tampon sermaye oluşturma kararı alınmıştır. Sermaye oranı bu tamponun üzerinde kalmayı başaramayan bankalara, denetimciler tarafından temettü, hisse geri alımları ve primler konusunda kısıtlamalar getirilecektir.

Toplam Sermaye: Sermaye yeterlilik oranı %8 olarak değişmezken, sermaye tamponu da eklenince toplam sermaye yeterlilik oranı %10,5'e yükselmiştir.

Tablo3.3: Sermaye Hesaplamalarına Dair Oranlar

SYR	Minimum Ana Sermaye	Çekirdek Ana Sermaye
$\frac{\text{öz kaynaklar}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}}$	$\frac{\text{Ana Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}}$	$\frac{\text{çekirdek ana sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}}$

Kaynak: Gödeş 2016:52

3.3. Bankalar Açısından Sermaye Yeterlilik Oranının Stratejik Önemi

Bankacılık sisteminin temeli, fon arz edenler ile fon talep edenler arasındaki değişime aracılık etmek olduğundan dolayı bu değişim sürecinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklar bankaların karşı karşıya kalabilecekleri riskleri arttıracaktır (Bingül 2018:464).

Muhtemel riskler karşısında bankaların güçlü olmaları gerekmektedir. Bir bankanın güçlü olması sermaye yeterliliğine bağlıdır. Sermaye yeterliliğine sahip bankalar, olası kriz durumlarında sermayelerinin yeterli olması sebebiyle kendilerini güvenceye almış bulunmaktadır.

Bankaların dayanıklılığını artırmak ve istikrarının sağlanması için her bankanın sermaye yeterlilik oranına sahip olması öngörülmektedir.

3.3.1. Kriz Dönemlerinde Sermaye Yeterlilik Oranı

Küresel anlamda yaşanan krizler göstermiştir ki,SYO bankalar için olmazsa olmaz bir etken olarak değerlendirilmektedir.

Finansal aracılık işlemlerini gerçekleştiren bankaların maruz kaldıkları riskleri iyi bir şekilde yönetip, faaliyetlerini sürdürmesi beklenir. Bunun için de bankaların olağanüstü durumlara karşı hazırlıklı olması ve direnç göstermeleri gerekmektedir.

Geçmişteki bankacılık krizlerinin sebebi olarak, bankaların risklerini yönetememeleri ve sermaye yapılarının riskleri karşılayacak düzeyde olmaması etken olarak görülmektedir.

Türkiye 2008 krizinden genel olarak, diğer ülkeler gibi etkilenmemiştir. Hem çok sağlam ve iyi denetlenen bankacılık modeli sayesinde hem de geçmişteki krizlerden ders alınması sonucu oluşturulan esnek ve etkin likidite yönetimi genel kapsamı ile küresel kriz sürecine hayli hazırlıklı girilmiştir.

Türkiye'nin Bankacılık sistemini düzenleyen ve denetleyen kurumu olan BDDK, %8 olarak öngörülen SYO'sunu 2006 yılında %12'lik hedef olarak belirlemiştir.

Böylece kriz döneminde Türkiye sermaye sıkıntısı çekmemiştir ve küresel kriz döneminde OECD ülkeleri içinde bankacılık dalında kamunun sermayesine gereksinimi olmayan tek ülke olmuştur (Cangürel vd. 2010: 12-13).

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Basel III kapsamında ve katılım bankalarının sermaye yeterliliğinin karşılaştırılmasına ilişkin alanyazında yeterli sayıda çalışma bulunmamakla birlikte, benzer çalışmalar şunlardır:

Karaarslan, (2015) tarafından Basel Kriterleri ve Basel III'ün Türk bankacılık sistemine muhtemel etkileri adlı çalışma yapılmış, Basel III'de sermayeye yönelik meydana getirilen, nicel ve nitel sermaye artırımına ilişkin yeniliklerin Türkiye'de BDDK'nın yüksek SYO kararıyla zaten uygulanıyor olması sebebiyle, Basel III uzlaşısının Türkiye'yi zorlamadığı sonucuna varılmıştır.

Çalık, (2016) tarafından geleneksel bankalar ile katılım bankalarının finansal performanslarının Basel III ölçütleri açısından kıyaslanması, çalışması yapılmıştır. Çalışmada bazı kısıtlamalar olmakla birlikte, 10 geleneksel banka ile 2 katılım bankasının 6 yıllık verileri temel alınarak yapılmıştır. Basel III'ün geleneksel bankalar ile katılım bankalarının finansal yapılarına büyük oranda etkisi olduğunu tespit etmiş, bu dönemde bankaların kârlılık ve büyüme ile ilgili oranlar açısından önemli bir düşüş gösterdiğini, aktiflerini daha iyi yönetmeye başladıkları ve daha güçlü finansal yapıya sahip olmak için çeşitli adımlar atmaya başladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Gödeş, (2016) tarafından Basel III ölçütlerinin katılım bankacılığına etkileri: Türkiye örneği adlı çalışma yapılmış ve 2010-2014 arası veriler kullanılarak, Basel III Uzlaşısıyla birlikte katılım bankalarının likidite seviyesinde, özkaynaklarının kalitesinde ve özkaynaklarının riski karşılama oranında artış gözlenmiş fakat katılım bankalarının toplam aktiflerinin ve özkaynaklarının kârlılığında düşüş yaşandığını gözlemlemiştir.

Gültekin,(2017) tarafından Basel III uygulamaları ve Türk bankacılık sistemi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada Türkiye'deki 4 ticari banka(Akbank, Garanti, Yapı Kredi, Vakıfbank) ampirik teste tabi tutulmuştur ve bu bankalar dikkate alınarak hazırlanan çalışmada %8 SYO'suna göre düşünüldüğünde bankaların döngüsel ve dönüşüm tamponlarına rağmen sermaye ihtiyacı olmadığını, fakat BDDK'nın oranına göre düşünüldüğünde ise, ek sermaye ihtiyacı doğuracağını öngörmüştür. Türkiye'de risk yönetimini iyileştirmeye yönelik olarak Basel III uygulamalarına geçiş sürecinin ülkemiz bankacılık sistemine ek bir yük doğurmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Akkuş,(2017) tarafından Türk bankacılık sektöründeki katılım bankalarının finansal istikrarının Stres testi yöntemi ile analizi yapılmıştır. Çalışmada üç katılım bankasının 2005-2016 yılları arası çeyreklik verileri kredi riski açısından analiz edilmiştir. Kredi riski bakımından elde edilen sonuçlar Türk bankacılık sistemindeki katılım bankalarının yaklaşık %15 olan SYO'suna yakındır. Ayrıca, şu da var ki; bu %15'lik SYO hesabında kredi riskinin yanında piyasa riski ve operasyonel risk de kapsama dâhildir. Katılım bankaları K/Z usulüne göre çalıştığı için; katılım bankalarının bankacılık sektörüne göre beklenen kayıpları için daha fazla karşılık ayırması gerekmekte, beklenmeyen kayıpları için daha az sermaye tahsis etmesi gerekmektedir. Böylece katılım bankalarının geleneksel bankalara göre daha az risk ile karşı karşıya kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

İmam(2018) tarafından, Basel düzenlemeleri ve Türk bankacılık sektöründe sermaye yeterliliği rasyosuna etkisi üzerine bir çalışma yapılmış ve yıllar bazında sektör ortalamasının altında ve üstünde kalan bankalar grafikler yoluyla analiz edilip yorumlanmıştır. Türkiye'de yaşanan 2001 krizinden sonra BDDK'nın aldığı önlemler sonucunda 2008 krizinde herhangi bir banka iflası yaşanmadığının, Türkiye'nin bankacılık sektörünün özkaynaklarının güçlü, risk yönetiminin ve denetiminin iyi yapıldığının ve Basel uygulamalarının sağlıklı uygulandığının sonucuna varmıştır.

Çetinkaya, (2018) tarafından "katılım bankacılığında risk yönetimi: Batı Akdeniz bölgesinde ampirik bir araştırma" başlıklı çalışma yapılmış, yüz yüze anket yöntemi uygulanmış ve SPSS ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda katılım bankaları personelinin risk yönetimi konusunda yeterli bir anlayışı benimsedikleri ve

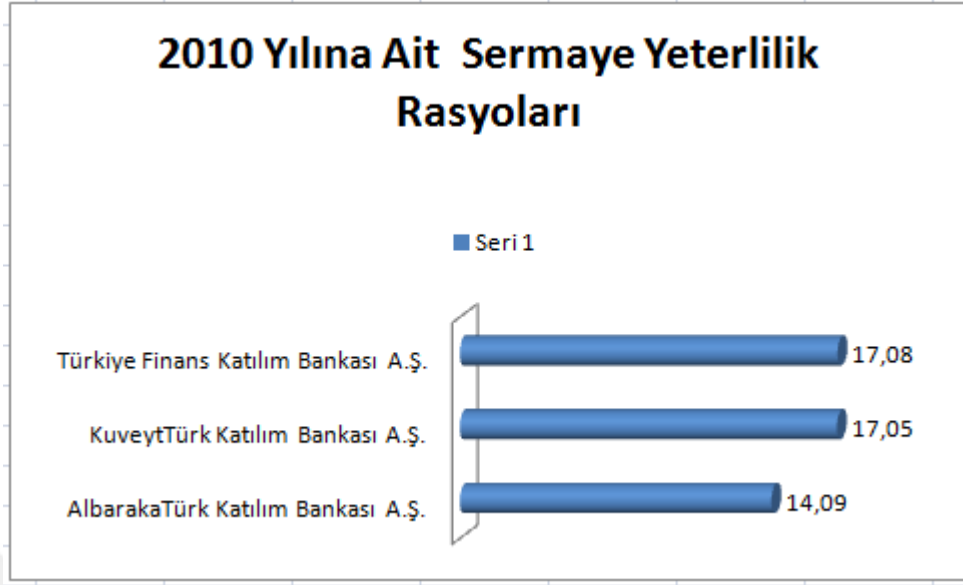
katılım bankacılığı sisteminin maruz kaldığı en önemli risk türünün kredi/fon, fiyat riski ve daha sonra ise operasyonel risk olduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışmanın amacı, Basel Uzlaşılarında yer alan sermaye yeterlilik kavramının stratejik önemi çerçevesinde, Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının Basel III uzlaşısı açısından sermaye yeterlilik oranlarının, grafik analizleri yöntemiyle değerlendirilmesi ve finansal, ekonomik ve siyasi krizler karşısında katılım bankalarının finansal yapılarına olan duyarlılığının betimleyici analiz yöntemiyle incelenmesidir. Aynı zamanda katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranına dair belirli bir çalışmanın bulunmaması, bu çalışmanın alanyazına olan başlıca katkısı olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının Basel III uzlaşısı ile ilişkilendirilerek sermaye yeterlilik oranlarına ait verilerin yıllar bazında, birbirleriyle ve kendi aralarında grafiğe dayalı olarak karşılaştırılması ve analiz edilmesi şeklinde yapılandırılmıştır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Grafikler, TKBB ve katılım bankalarının kendi bağımsız denetçi raporlarından elde edilen verilerle oluşturulmuştur. Bu grafikler için de katılım bankalarının sektör ortalaması tespit edilmiştir. Sektör ortalaması, o yılda faaliyette bulunan katılım bankalarının, sermaye yeterlilik oranlarının toplanıp, toplam banka sayısına bölünmesi ile bulunmaktadır.

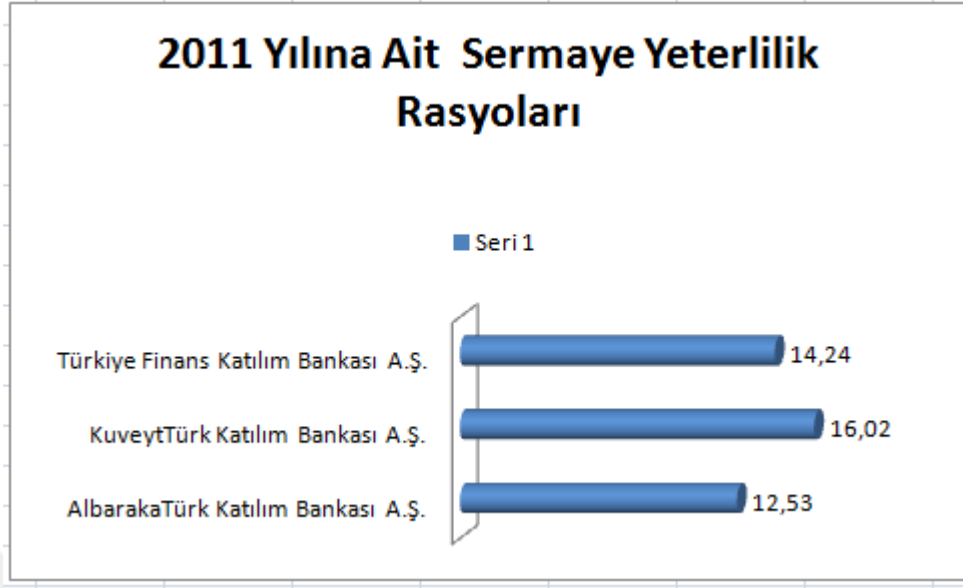
Grafik3.1: 2010 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2010 yılında Türkiye’de katılım bankası olarak faaliyette bulunan Türkiye Finans, Kuveyt Türk ve Albaraka Türk olmak üzere 3 banka bulunmaktadır. Katılım bankalarının 2010 Yılı için sermaye yeterlilik oranı sektör ortalaması %16,46 olarak bulunmuştur.

Türkiye Finans %0,03 farkla 1.sırada, Kuveyt Türk 2. Sırada sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Bunun yanında Albaraka Türk sektör ortalamasının altında kalmıştır fakat BDDK’nın sınırı olan en az %12’yi geçmiştir.

Türkiye ekonomisi, Dünya bankası GSYH verilerine göre 2007 yılında % 5,03 büyüme göstermiştir. Küresel krizin yavaş yavaş etkilerini göstermeye başladığı, 2008’in son çeyrek döneminde ise ekonomide bozulmalar görülmeye başlanmış ve 2008 yılının büyüme oranı % 0,84 olarak gerçekleşmiştir. Bir sonraki yılda ise ekonomide daralma meydana gelmiş ve ekonomi % 4,70 oranında küçülmüştür.2009 yılındaki küçülmenin ardından, 2010 yılında küresel krizden çıkışın etkileri görülmeye başlanmış ve ekonomi büyüme eğilimine geçmiştir.2010 yılındaki ekonomik büyüme oranı % 8,48 olarak gerçekleşmiş olup, Türkiye ekonomisi diğer Avrupa ekonomilerine göre yüksek bir büyüme oranı yakalamış ve ekonomisi toparlanmaya başlamıştır. Dünya bankası verilerine göre 2010 yılına ait enflasyon oranı % 8,56, işsizlik oranı ise % 10,65 olarak gerçekleşmiştir.

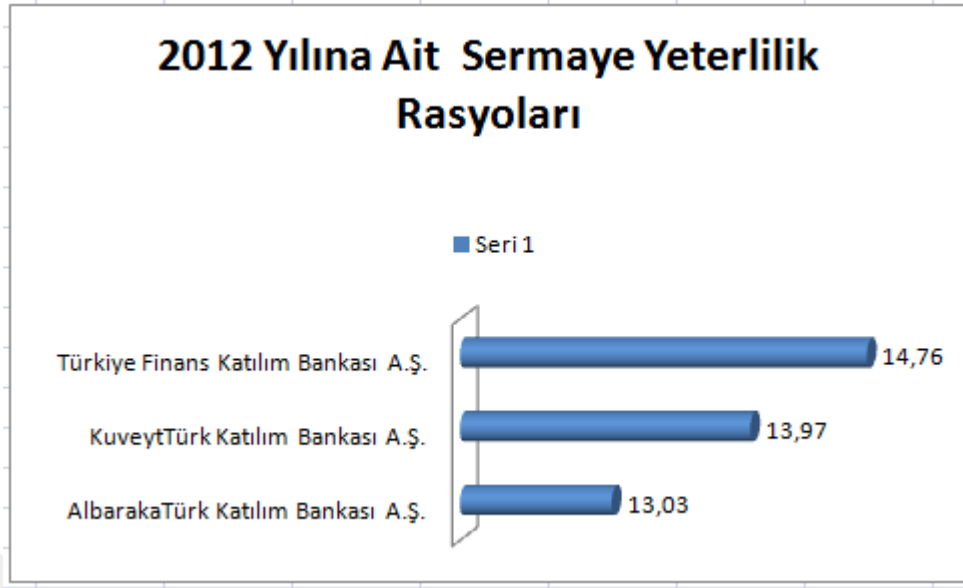
Grafik3.2: 2011 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2011 yılına gelindiğinde ise, bu bankalar için sermaye yeterlilik oranı sektör ortalaması %14,26 olarak bulunmuştur. Albaraka ve Türkiye Finans (%0,02 farkla) sektör ortalamasının altında kalmasına rağmen, BDDK'nın belirlenen oranını sağlamışlardır. 2011 yılında Kuveyt Türk ise sektör ortalamasının üzerinde seyreden tek katılım bankası olmuştur.

Türkiye Finans bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında % 2,84 gerilemiştir. Kuveyt Türk 2010 yılına göre %1,03 gerileme gösterirken, Albaraka ise %1,56 gerileme göstermiştir.

Dünya bankası verilerine göre, Türkiye ekonomisi 2011 yılında %11,11 oranında büyümüştür. 2010 yılına göre % 2,63 daha fazla büyüme göstermiştir.2011 yılı enflasyon oranı ise geçen seneye göre azalarak %6,47 seviyesine gerilemiştir.Bu yılın işsizlik oranı ise %8,79 olarak gerçekleşmiş olup, 2010 yılına göre azalış göstermiştir. Genel olarak bakıldığında 2011 yılı Türkiye ekonomisi açısından olumlu gelişmelerin yaşandığı bir yıl olmuştur.

Türkiye'nin ekonomisi büyürken, katılım bankalarının 2011 yılındaki SYO'su geçen yıla göre küçülmüştür.

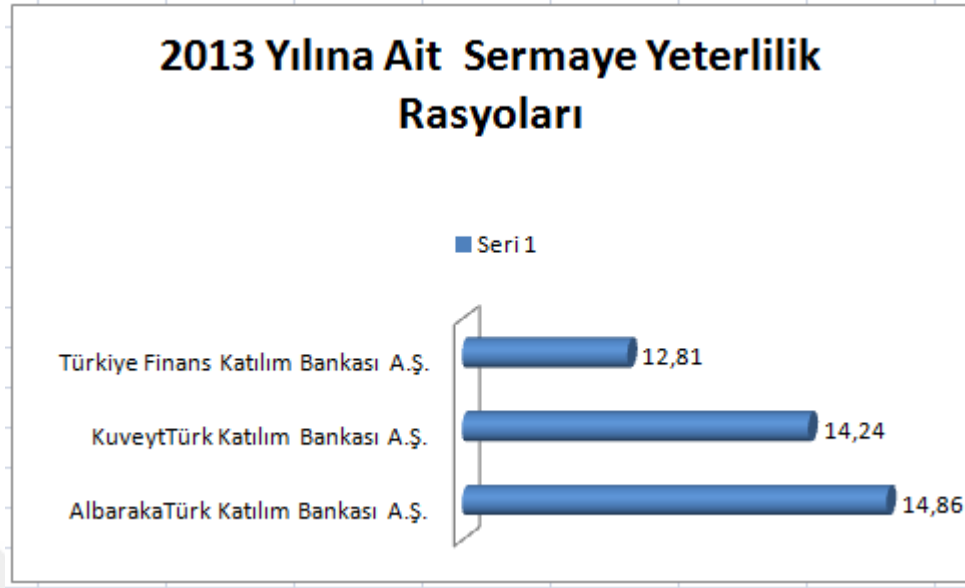
Grafik3.3: 2012 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2012 yılı SYO sektör ortalaması % 13,92 olarak tespit edilmiştir. Albaraka sektör ortalamasının altında kalan tek banka olmuştur. Kuveyt Türk ise sektör ortalamasını % 0,05'lik bir farkla yakalamıştır. 2012 yılı için en yüksek SYO'ya sahip banka Türkiye Finans olmuştur. 2010 yılından 2012 yılına kadar SYO sektör ortalaması gittikçe düşen bir eğilim izlemiştir.

Türkiye 2008 yılında küresel boyutta yaşanan ekonomik ve mali krizden sonra kendini kısa bir sürede toparlayan ve bu krizden en az etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Fakat 2012 yılında, Türkiye'nin ekonomisinin yavaşladığı, gözlemlenmiştir.

Küresel ekonomide, 2012 yılında derinleşen Euro Bölgesi krizi yaşanmıştır. Avrupa ülkelerinin birçoğu teknik açıdan resesyona girmiş, gelişmiş ülkelerin borçluluk oranları ve bunun yanı sıra işsizlik oranları da artmıştır. Euro Bölgesi'nde yaşanan mali krizin sebep olduğu dış talep daralması, Türkiye'nin bu bölgeye yaptığı ihracatın azalmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı da Türkiye ekonomisi yavaşlama eğilimine girmiş ve bu durum belirli bazı makroekonomik göstergelerde (ödemeler dengesi) kendini göstermeye başlamıştır.

Dünya bankası verilerine göre 2012 yılı ekonomik büyüme oranı %4,78'e gerilemiş, enflasyon %8,89'a yükselmiş, işsizlik oranı ise %0,65 azalarak %8,14 olarak gerçekleşmiştir.

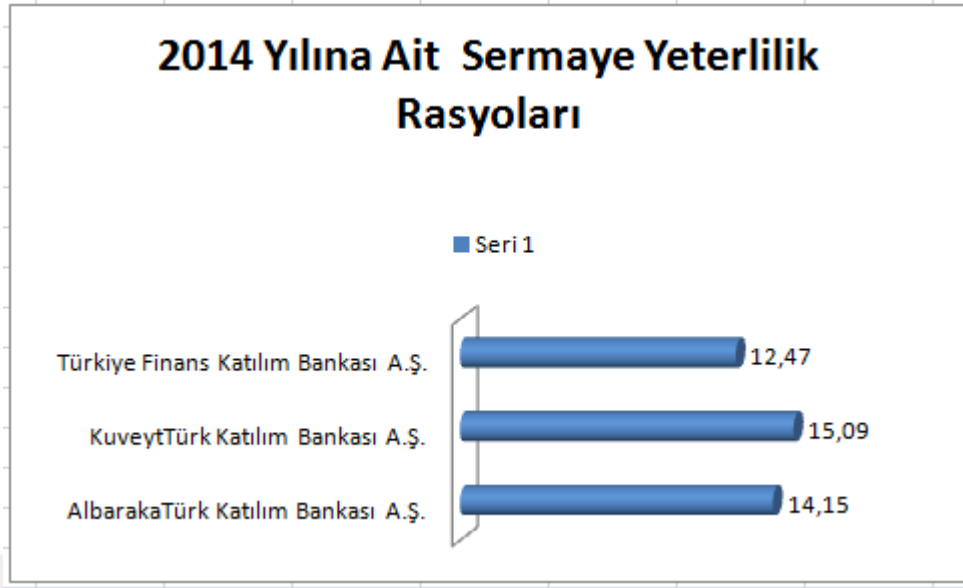
Grafik3.4: 2013 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2013 Yılı SYO sektör ortalaması % 13,97'dir.

2012 yılındaki en yüksek SYO Türkiye Finans'a ait iken, 2013 yılında ise en düşük SYO Türkiye Finans'a aittir ve bu banka sektör ortalamasının altında kalmıştır. Diğer iki banka ise sektör ortalamasının üzerinde performans sergilemiştir. İlgili dönemde Türkiye'de en yüksek SYO'ya sahip katılım bankası Albaraka Türk olmuştur. 2010 yılından 2013 yılına kadar ilk defa Albaraka Türk sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

2012 yılından 2013 yılına, sermaye yeterlilik oranında % 0,05'lik minimum bir büyüme gerçekleşmiştir. 2013 yılında SYO'nun fazla artmamasının sebebi olarak ülkede yaşanan Gezi Parkı olayları gösterilebilir.

Bir önceki yılda yaşanan düşüşün ardından, 2013 yılında ekonomi büyüme eğilimine geçmiş ve ekonomik büyüme % 8,49 olarak gerçekleşmiş olup enflasyon geçen yıla göre %1,40 oranında azalarak % 7,49 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı ise geçen yıla göre artarak % 8,73 seviyesine yükselmiştir.

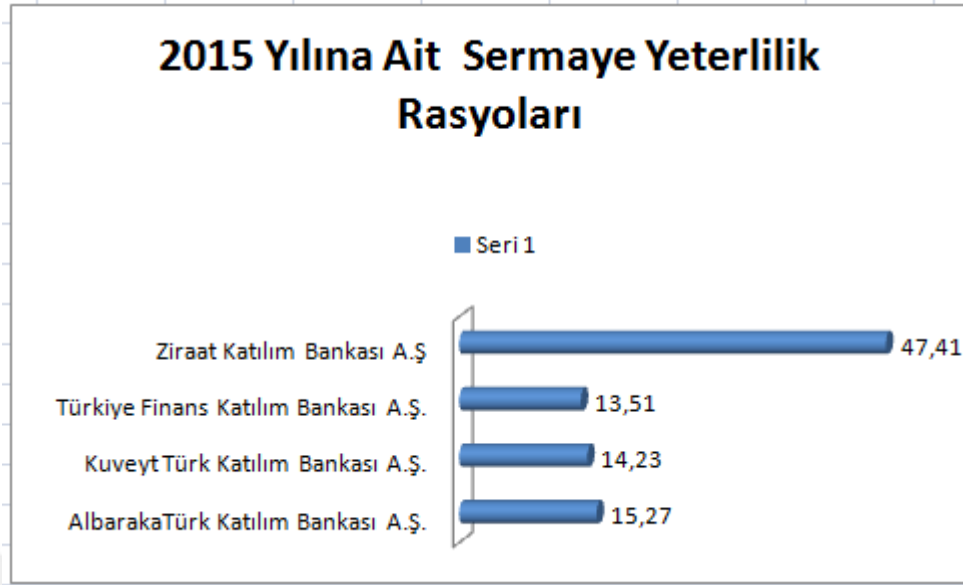
Grafik3.5: 2014 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2014 Yılı SYO sektör ortalaması % 13,90 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Finans sektör ortalamasının altında kalmıştır. Diğer iki banka ise sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir. 2014 yılında, 2013 yılına göre SYO sektör ortalamasında düşüş yaşanmıştır.

Türkiye, genelde büyümesini dış kaynak girişi, iç tüketim ve ithalatla sağlayan ülkelerden biridir. 2014 yılında küresel boyutta meydana gelen gelişmeler; FED'in (ABD Merkez Bankasının) parasal genişlemeyi önce yavaşlatması ve ardından durdurması, Avrupa Birliğinde yaşanan problemlerin artması ve resesyon beklentisinin daha da güçlü hale gelmesi, doların Euro karşısında değerinin yükselmesine sebep olmuştur.

Türkiye'de 2014 yılında yapılan yerel seçim, akabinde gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimi ve bu bağlamda Türkiye'de yüksek faiz oranlarından kaynaklanan düşük yatırımlar ve iç talepte oluşan daralma ekonomik sistemi olumsuz yönde etkilemiştir. 2014 yılı Türkiye için, küresel ekonomik ve siyasi iklimin ülkeyi de dalgalandırdığı bir yıl olmuştur.

2014 yılında ekonomik büyüme % 5,16'ya gerilemiş, enflasyon artarak % 8,85 seviyesine yükselmiş, işsizlik oranı ise artarak % 9,88 olarak gerçekleşmiştir.

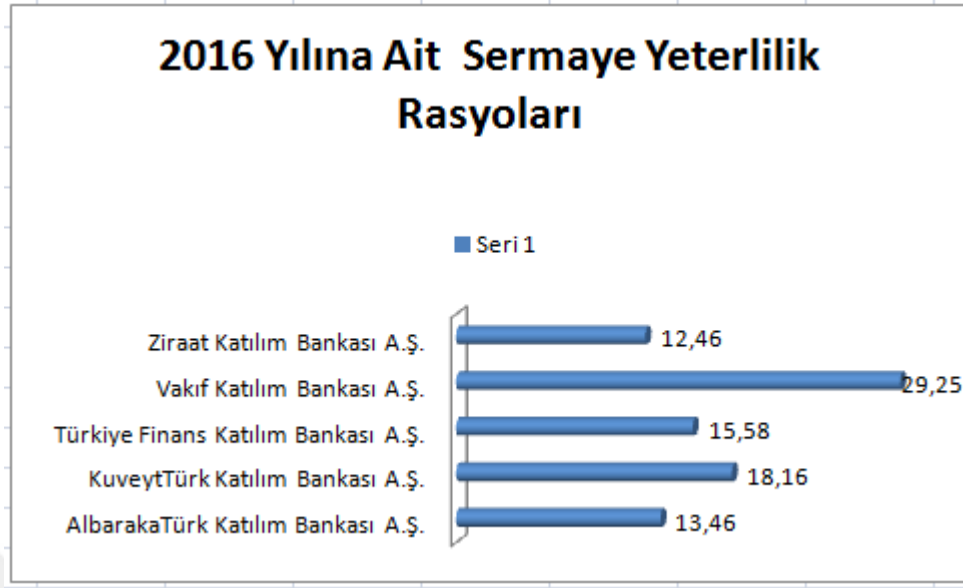

Grafik3.6: 2015 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2015 Yılı SYO sektör ortalaması % 22,60 olarak seyretmiştir. Buradaki yüksek ortalama, yeni faaliyetlerine başlayan Ziraat Katılım Bankasından kaynaklanmaktadır. Haliyle Türkiye’de 2015 yılı için Ziraat Katılım en yüksek sermaye yeterlilik oranına sahip katılım bankası olmuştur. Diğer üç banka ise sektör ortalamasının altında kalmıştır.

Küresel ekonomideki belirsizlikler ve talep eksikliği devam ederken yakın coğrafyamızda ortaya çıkan negatif gelişmeler de Türkiye ekonomisi üzerinde sarsıcı etkiler yapmıştır. 2015 yılı Türkiye için ne yazık ki terörün yeniden şiddetlendiği ve Suriye’de devam eden iç savaş sebebiyle çok sayıda Suriyelinin Türkiye’ye göç ettiği bir yıl olmuştur. Ayrıca, 2015 yılında, Rusya ile yaşanan uçak düşürme kriziyle ortaya çıkan siyasi gerilimin de etkisiyle, ihracatımızda ve turizm gelirlerimizde düşüşler oluşturacak gelişmeler, ekonomimizin negatif yönde etkilenmesine neden olmuştur.

Dünya bankası verilerine göre 2015 yılında ekonomik büyüme geçen yıla göre sadece % 0,92 artarak % 6,08 seviyesinde gerçekleşmiştir. Enflasyon oranında da azalma meydana gelerek % 7,67 seviyesine düşmüştür. İşsizlik oranı ise % 10,23 seviyesine yükselerek çift haneli rakamlara ulaşmıştır.

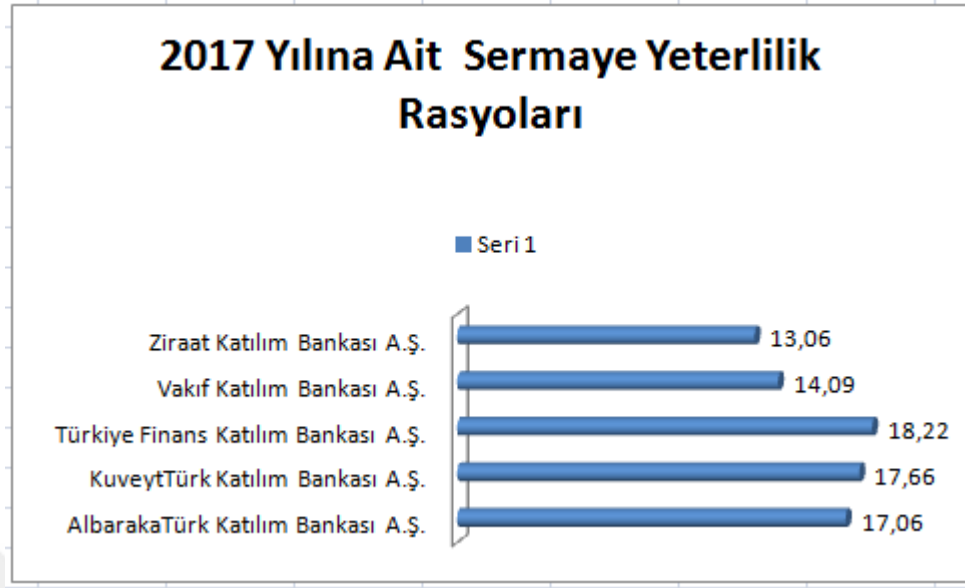

Grafik 3.7: 2016 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2016 Yılı SYO sektör ortalaması % 17,78 olarak gerçekleşmiştir. Buradaki yüksek ortalamanın sebebi ise, yeni faaliyetlerine başlayan Vakıf Katılım Bankasından dolayıdır. Vakıf Katılım ve Kuveyt Türk sektör ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Diğer üç katılım bankası ise sektör ortalamasının altında kalmıştır.

Bir önceki yıl en büyük SYO'ya sahip olan Ziraat Katılım Bankası 2016 yılında önemli oranda düşüş göstererek BDDK'nın belirlediği oranı ancak yakalayabilmiştir. Bu bankanın ve diğer bankaların SYO'sunun düşük olmasının sebebi olarak, ülkede meydana gelen hain darbe girişimini belirtebiliriz.

2016 yılında ekonomik büyüme hızı % 3,18'e gerileyerek, 2008 yılından sonraki en düşük oranı görmüştür. Enflasyon oranı % 7,77'ye, işsizlik oranı ise % 10,83'e yükselmiştir. 2016 yılındaki bu kötü rakamların sebebinin yukarıda da bahsettiğimiz gibi hain darbe girişiminin yaşanmasıdır.

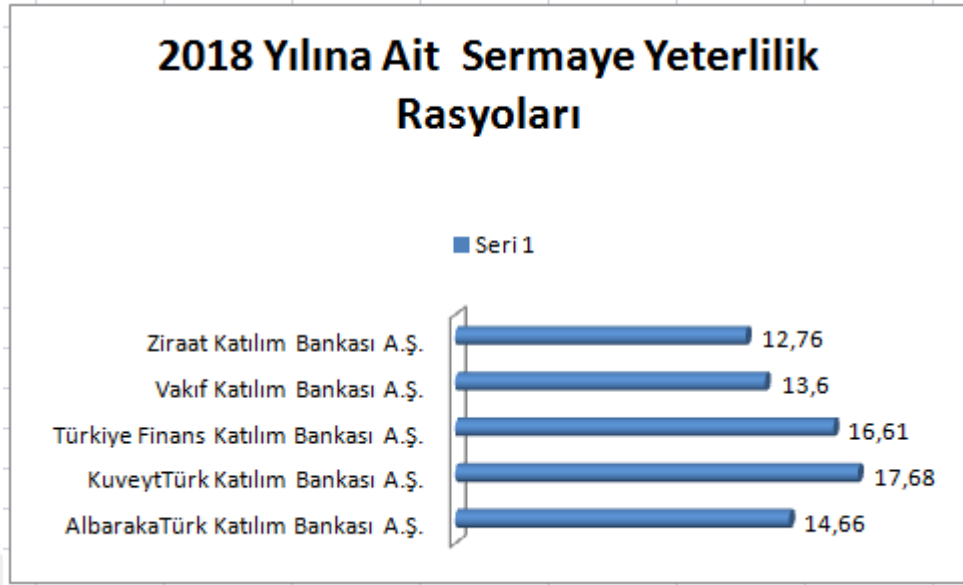

Grafik 3.8: 2017 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

2017 Yılı SYO sektör ortalaması % 16,01 olarak gerçekleşmiştir. Yeni kurulan iki banka olan Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım sektör ortalamasının altında kalmıştır, ancak BDDK'nın belirlediği oran sağlanmıştır. Uzun yıllardır faaliyette olan Türkiye Finans, Kuveyt Türk ve Albaraka Türk ise sektör ortalamasının üzerinde seyretmekte olup, aralarında Türkiye Finans en yüksek SYO'ya sahip katılım bankası olmuştur.

2017'de Türkiye'de döviz seferberliği başlatılmıştır. Mevcut hükümet vatandaşlarından dövizlerini satmalarını istemiştir. Ekim ayında ise ABD ile vize krizinin yaşanması doların değerlenmesine, TL'nin değer kaybetmesine neden olmuştur. Yine Ekim ayında yakın çevremizdeki jeopolitik risklerin artması hem Suriye'ye hem de Kuzey Irak'a sınır ötesi askeri harekât düzenlenmesi gibi politik olaylar enflasyonu artırmıştır. Bu yıl içerisinde ülke ekonomisinde en büyük sorun yüksek enflasyon olarak görülmektedir. Ayrıca siyasi-diplomatik olayların da ekonomide önemli derecede belirsizlik yarattığı görülmektedir.

Dünya bankası verilerine göre ekonomik büyüme hızı geçen yıla göre % 4,26 artarak % 7,44 oranına yükselmiştir. Enflasyon ise iki haneye ulaşmış olup, % 11,14'e yükselmiştir. İşsizlik oranı % 0,02 azalarak % 10,81 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik3.9: 2018 Yılı Sermaye Yeterlilik Oranları

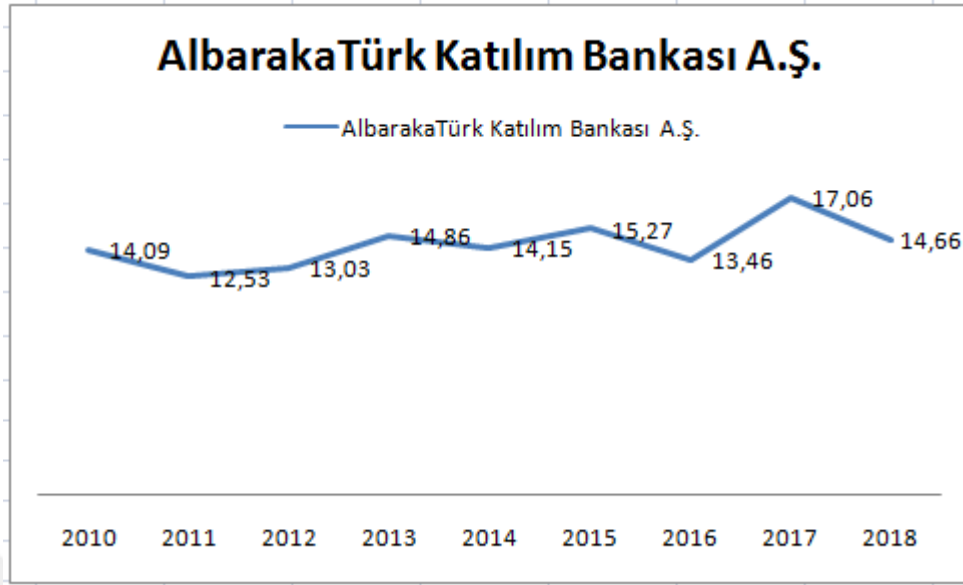
2018 Yılı SYO sektör ortalaması % 15,06 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında meydana gelen siyasi olaylardan dolayı, altın ve dövizde meydana gelen fiyat artışı sebebiyle 2018 yılında SYO düşük bir düzeyde seyretmiştir.

Ziraat, Vakıf ve Albaraka Türk Katılım Bankaları sektör ortalamasının altında kalmıştır. Türkiye Finans ve Kuveyt Türk sektör ortalamasının üzerinde kalan iki banka olmuştur.

2018 yılında özellikle kur artışlarından dolayı oluşan enflasyon, yurt içi talepte ciddi bir gerileme oluşturunca, özellikle sanayi kesiminde olmak üzere bütün alanlarda bir gerileme ortaya çıkmıştır. GSYH'nın en önemli bileşenlerinden olan sanayideki bu düşüşün ekonomik büyümeyi de fazlasıyla etkileneceği bilinmektedir. 2018 yılı ekonomik büyüme oranı oldukça düşük bir düzeyde yani %2,6 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, Dünya bankası verilerine göre işsizlik oranı da % 10,89'a yükselmiştir.

Aşağıda katılım bankalarının yıllar bazında sermaye yeterlilik oranları karşılaştırılacak ve analiz edilecektir.

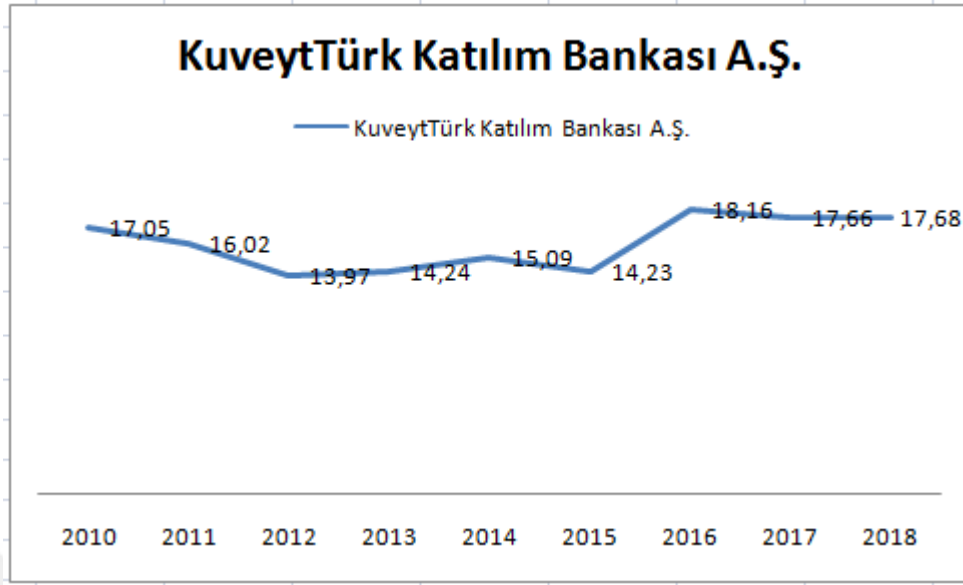

Grafik 3.10: Albaraka Türk Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi

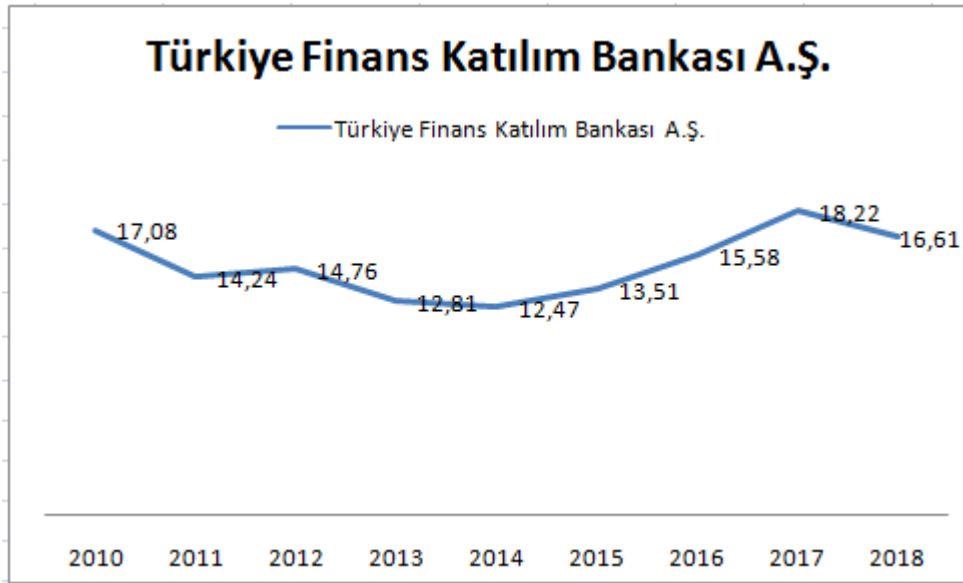
Albaraka Türk'ün en düşük SYO % 12,53 ile 2011 yılında gerçekleşmiştir. 2017 yılında ise % 17,06 ile en yüksek gelişimi göstermiştir. Albaraka Türk Katılım Bankasının genel olarak SYO'su yaklaşık %14 dolaylarında seyretmiştir.

2016 yılında yaşanan hain darbe girişimi Albaraka Türk Katılım Bankasını finansal açıdan ciddi bir biçimde etkilemiştir. 2017 yılında kendini toparlayan banka bu seferde ülkedeki altın, Euro ve ABD dolarının beklenenin üzerinde yükselmesi sebebiyle, sermaye yeterlilik performansı 2018 yılında düşük bir seyir izlemiştir.

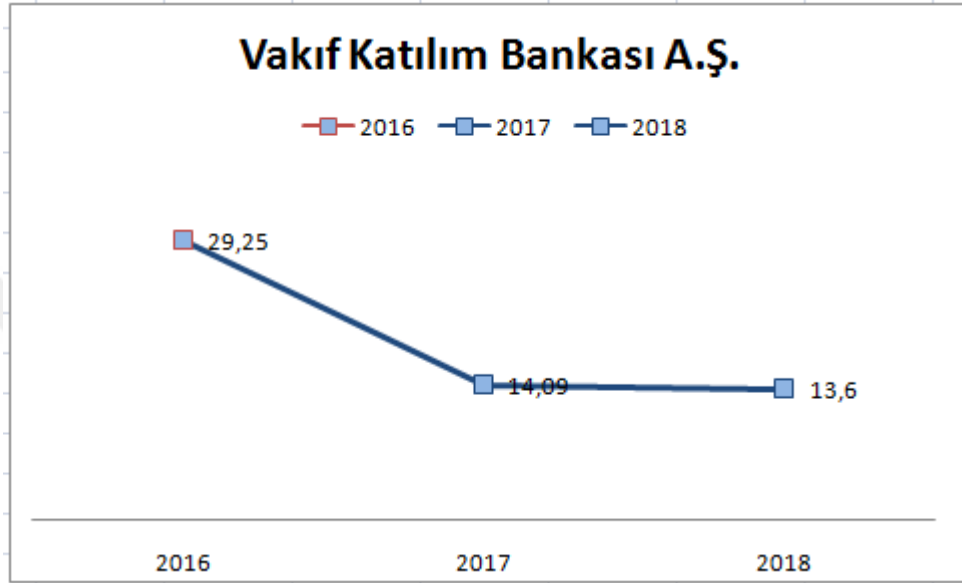
Grafik 3.11: Kuveyt Türk Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi

2012 yılında Türkiye ekonomisinde meydana gelen yavaşlamanın sonucu olarak, Kuveyt Türk'ün en düşük sermaye yeterlilik oranı araştırma dönemi içerisinde bu yıl gözlenmiştir. En yüksek SYO ise 2016 yılında gerçekleşmiştir. 2017 ve 2018 yılları arasında banka sermaye yeterliliği oranı ciddi bir değişim göstermemiş ve % 0,02'lik bir değişim çerçevesinde yatay bir seyir izlemiştir.

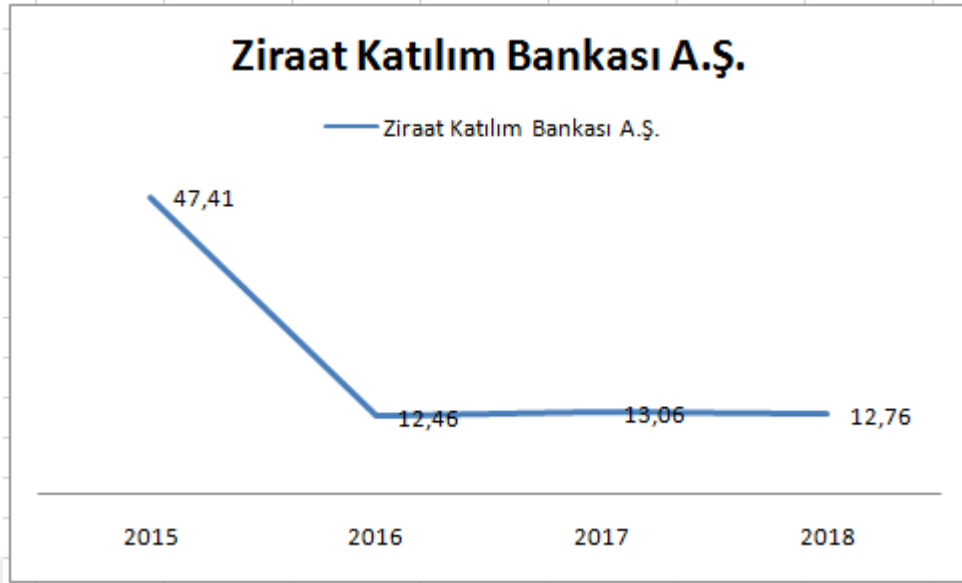
Grafik 3.12: Türkiye Finans Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi

Türkiye Finans katılım bankasının en düşük sermaye yeterlilik oranı 2014 yılında gerçekleşmiş iken, en yüksek SYO ise 2017 yılında gözlenmiştir. Banka verileri 2014 yılından 2017 yılı sonuna kadar yükselen bir gelişim göstermiş, 2018 yılında döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalardan dolayı SYO, 2017 yılına göre % 1,61 azalmıştır.

Grafik 3.13: Vakıf Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi

En son kurulan katılım bankası olan Vakıf katılım bankası üç yıldır faaliyette bulunmasından ötürü sadece üç yıla ait veriler gözlemlenmiştir. İlk açıldığı yıl % 29,25 ile güçlü bir SYO'ya sahip olan banka, ilerleyen iki yılda gittikçe düşen bir seyir izlemiştir. Fakat banka; BDDK tarafından, proaktif önlemler çerçevesinde, belirlenen sermaye yeterlilik oranı %12 olduğu için, araştırma dönemi kapsamında beklentileri karşılayan bir sermaye yeterlilik performansına sahip olmuştur.

Grafik 3.14: Ziraat Katılım Bankasının Sermaye Yeterlilik Oranının Yıllar İtibariyle Değişimi

12.05.2015'te faaliyetlerine başlayan Ziraat katılım bankası % 47,41 sermaye yeterlilik oranı ile çok hızlı bir çıkış yakalamış ancak 2016 yılında bu oran % 12,46'ya inerek hızlı bir düşüş yaşamıştır. Ancak BDDK tarafından belirlenen oranı çok az bir farkla yakalamıştır. Bu durumun temel sebebi olarak, 2016 yılında ülkemizde meydana gelen hain darbe girişiminin etkili olduğu düşünülmektedir. 2017 yılında ise bankanın SYO, % 0,60 farkla %13,06'ya ulaşmıştır. 2018 yılına gelindiğinde ise her katılım bankasında olduğu gibi yukarıda da ayrıntıları verilen döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalardan dolayı düşük SYO'ya sahip olmuştur ama yine de BDDK'nın oranını aşmıştır.

IV. BÖLÜM

4.1. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE GENEL DEĞERLENDİRME

Muhafazakâr kesimin atıl kaynaklarının ekonomiye kazandırılması amacıyla geliştirilen Katılım Bankacılığı, toplanan fonları reel ekonomiye yönlendirmesinden dolayı büyük önem arz etmektedir. Yastık altı birikimlerin katılım bankalarında toplanması ve bu fonların ticari ve sınaî faaliyetlerde kullanılması ülkenin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Katılım bankaları faizden kaynaklanan sebepsiz zenginleşmenin önüne geçilebilmesi açısından da çok önemlidir.

Küresel ekonomik sistemde, bankacılık sektörü finans sisteminin en önemli unsurlarından birisi olduğu için, bankaların karşılaşılabileceği olası finansal krizleri engellemek ya da krizlere karşı direnç sağlamak adına, sermaye yeterlilik oranı, bankalar için olmazsa olmaz güvenlik unsurudur. Diğer bir ifadeyle, banka müşterilerini korumak, bankacılık sisteminin istikrarlı bir şekilde faaliyetlerine devam etmesini sağlamak ve bankaların risklerini asgariye indirmek amacıyla ortaya konulan adeta bir erken uyarı sistemidir.

BIS bünyesinde G10 ülkelerinin merkez bankaları başkanlarınca oluşturulan Basel Komitesi, bankacılık risklerine karşı etkin risk yönetiminin ve denetiminin sağlanabilmesi için Basel I olarak adlandırılan uluslararası denetim standartlarını geliştirmiştir. Basel I'de özellikle bankaların sermaye yapılarının sağlamlaştırılması amaçlanmıştır. Sermaye yeterlilik oranı, özkaynakların kredi riskine bölünmesi sonucu % 8 ve üzeri olarak belirlenmiş, fakat daha sonra bankaların risk yönetiminde piyasa riskinin de ne kadar önemli olduğu anlaşılmış ve Basel I'e piyasa riski de dâhil edilmiştir.

Zamanla Basel I'in birçok eksikliği ortaya çıkıp eleştirilere maruz kalınca Basel II Uzlaşısı yapısal bloklarıyla ortaya koyulmuş ve formüle sistemlerden, insan faktöründen ya da harici olaylardan kaynaklanan operasyonel riskte eklenmiştir. Birinci yapısal blokta asgari sermaye gereksinimi, ikinci yapısal blokta denetim otoritesinin gözden geçirmesi ve üçüncü yapısal blokta piyasa disiplini ele alınmıştır. Birinci yapısal blok olan asgari sermaye gereksiniminde ağırlıklandırılmış riskli varlıkları değerlendirme unsurları geliştirilmiş ve ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk için, risk ölçüm yöntemleri belirlenmiştir. İkinci yapısal blok olan denetim otoritesinin gözden geçirmesi ise bankaların yeterli sermayeye sahip olmalarının yanında bankaların daha iyi risk yönetim teknikleri geliştirmelerini ve uygulamalarını teşvik etmektedir. Üçüncü yapısal blok olan piyasa disiplini ise ilk iki bloğu tamamlayıcı görevini üstlenmekte olup, bankalar arası karşılaştırma yapılabilmesini ve böylece şeffaflığın sağlanabilmesini hedeflemiştir.

2008 yılında Amerika'da konut piyasalarında ortaya çıkan ve dalgalar halinde tüm dünyaya yayılan küresel kriz Basel II'nin yetersizliklerini gözler önüne sermiş ve yeni bir uzlaşının gündeme gelmesine neden olmuştur. Basel III olarak adlandırılan uzlaşıda özellikle sermaye yapısına dair değişikliğe gidilmiştir. Basel III ile birlikte niceliği artırılan sermaye, niteliği artırılan sermaye, risk temelli olmayan kaldıraç oranı, sermaye koruma tamponu ve likiditeye dair yeni düzenlemeler getirilmiştir. Ayrıca, yapılan düzenlemelere 2019 yılına kadar kademeli olarak geçilmesine karar verilmiştir. Basel III ile birlikte ekonominin konjonktürel dönemlerine göre % 0 ile %2,5 arasında değişen döngüsel sermaye koruma tamponu uygulaması getirilmiştir. 2019 yılı itibariyle asgari sermaye yeterliliği ve koruma tamponu ile birlikte % 10,5 oranı öngörülmüştür.

Kısaca anlatmak gerekirse Basel Uzlaşılarının ana amacı bankaların risklere karşı hazırlıklı olmaları için, riskin etkin bir biçimde yönetilmesini sağlamak, muhtemel bir ekonomik/finansal kriz durumunda bankaların dayanıklılığını artırmaktır. Basel I'de görülen eksiklikler Basel II'yi doğurmuştur. Fakat Basel II sonrasında Amerika'da başlayıp dünyaya yayılan küresel kriz mevcut Basel II'nin krizleri önlemek ya da direnç sağlamak konusunda yetersiz olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine BIS, sermaye yeterliliğine ilişkin oranın ve sermayeye bağlı olan unsurların değişikliğine, zamana

yayılarak uygulanmasına, karar vermiş ve Basel III olarak adlandırılan çalışma yayımlanmıştır.

Türkiye'nin mevcut bankacılık sistemini düzenleyen ve denetleyen kurumu olan BDDK'nın 2006 yılından itibaren sermaye yeterlilik oranını % 12 ve üzeri olarak belirlemesinden dolayı, 2008 krizinden diğer ülkeler kadar etkilenmemiş olmakla birlikte, OECD üye ülkeleri arasında kamunun desteğini almayan tek ülke olarak, kriz kısa sürede atlatılmıştır. BDDK'nın bu proaktif önlemi sayesinde Türkiye'deki bankacılık sektöründe SYO açısından herhangi bir daralma yaşanmamıştır. Basel III ile getirilen sermaye yeterlilik oranlarını ise, günümüzde faaliyette bulunan tüm katılım bankaları her koşulda sağlamış bulunmaktadır.

Türkiye'de 2010 yılından 2018 yılına kadar finansal/ekonomik ve siyasi gelişmeler çerçevesinde katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranına baktığımızda:

2010 yılında Türkiye'de faaliyette olan üç katılım bankası mevcuttur. Bu katılım bankaları Türkiye Finans Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Albaraka Türk Katılım Bankasıdır. Bu katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranlarının sektör ortalaması % 16,46 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Finans ve Kuveyt Türk katılım bankaları sermaye yeterlilik oranlarında sektör ortalamasının üzerinde performans göstermiştir.

2011 yılındaki üç katılım bankasının SYO sektör ortalaması ise, % 14,26 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Kuveyt Türk Katılım Bankası, sermaye yeterlilik oranlarında sektör ortalamasının üzerinde olan tek katılım bankası olmuştur.

2012 yılında Avrupa bölgesinde yaşanan Euro krizi Türkiye'nin ihracat oranlarının düşmesine neden olarak ekonomisinin yavaşlamasına sebep olmuştur. Bu yıla ait sermaye yeterlilik oranı sektör ortalaması % 13,92 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Finans ve Kuveyt Türk sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

2013 yılı SYO sektör ortalaması % 13,97 olarak gerçekleşmiştir. Albaraka Türk ve Kuveyt Türk sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

2014 yılında küresel boyutta, FED'in parasal genişlemeyi önce yavaşlatması sonra durdurması doların Euro karşında değer kazanmasına neden olmuştur. Türkiye'de yaşanan seçim süreci, ülkedeki yüksek faizden kaynaklanan düşük yatırımlar ve iç talepteki daralmadan dolayı ekonomi olumsuz etkilenmiştir. 2014 yılında SYO sektör ortalaması % 13,90 olarak gerçekleşmiş ve Kuveyt Türk ile Albaraka Türk sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

2015 yılında daha yüksek büyüme oranı beklenirken yakın coğrafyamızda yaşanan olumsuz gelişmeler, Rusya ile yaşanan uçak krizi ve talep eksikliği büyüme oranında sadece % 0,92'lik bir artış meydana getirmiş ve ekonomik büyüme oranı % 6,08 olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında Ziraat Katılım Bankası sektöre girmiştir. Bu yılın SYO sektör ortalaması % 22,60 olarak seyretmiştir. Buradaki yüksek ortalamanın sebebi yeni faaliyetlerine başlayan Ziraat Katılım Bankasından kaynaklanmaktadır. Bu yıl içerisinde sadece Ziraat Katılım Bankasının SYO sektör ortalamasının üzerindedir.

2016 yılında yaşanan hain darbe girişimi Türkiye'nin ekonomisini şiddetli bir şekilde etkilemiş, ekonomik büyüme hızı % 3,18'e gerileyerek 2008 yılından sonraki en düşük oranı görmüştür. Enflasyon oranı % 7,77'ye, işsizlik oranı ise %10,83'e yükselmiştir.2016 yılında SYO sektör ortalaması % 17,78 olarak gerçekleşmiştir. Buradaki yüksek ortalamanın sebebi yeni faaliyetlerine başlayan Vakıf Katılım Bankasından kaynaklanmaktadır.2016 yılında Vakıf Katılım Bankası ve Kuveyt Türk Katılım Bankası verileri sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir.

2017 yılında ABD ile vize krizi yaşanması ve yakın çevremizdeki jeopolitik risklerin artmasından dolayı Suriye'ye ve Kuzey Irak'a sınır ötesi tatbikat düzenlenmesi gibi politik olaylardan dolayı ülkede enflasyon çift haneli rakamlara ulaşmıştır. Dolar karşısında TL ciddi değer kaybetmiştir.2017 yılı sermaye yeterlilik oranı sektör ortalaması % 16,01 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Finans, Kuveyt Türk ve Albaraka Türk sektör ortalamasının üzerinde performans göstermişlerdir.

2018 yılında kur dalgalanmalarından dolayı oluşan enflasyon, yurt içi talepte ciddi bir daralma meydana getirmiştir. GSYH'nın en önemli bileşenlerinden olan sanayide ve diğer alanlarda, üretimde gerilemeler gözlemlenmiştir. Dolayısıyla 2018 yılı ekonomik büyüme oranı düşmüştür ve % 2,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu yıla ait SYO sektör ortalaması ise % 15,06 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Finans ve Kuveyt Türk sektör ortalamasının üzerinde bir performans yakalamışlardır.

Bu sonuçlara göre, 2010 yılından 2018 yılına kadar bakıldığında sermaye yeterlilik oranı katılım bankaları için her zaman BDDK'nın belirlediği oran olan % 12'nin üzerinde olmuştur. Katılım bankaları açısından Basel III uzlaşısında % 10,5 olarak öngörülen sermaye yeterlilik oranının sağlanmasında herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

Finansal/ekonomik ve siyasi kriz dönemlerinde sermaye yeterlilik oranının genel olarak düşmemesinin sebebi olarak: Özkaynakların ağırlıklı olarak zarar karşılama oranı yüksek olan ödenmiş sermaye ve dağıtılmayan banka kârlarından (temettülerden) oluşması, kredi musluğunun kapatılması sonucunda yüksek oranlı kredi kullanmak istemeyen müşteriler ve taksitlerini düzenli ödeyen müşteriler sayesinde banka riskleri azalırken bunun yanında toplanan mevduattan artması faizli bankaların aksine katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranlarında artışa neden olmuştur. Ayrıca katılım bankalarında kullanılan finansmanların büyük çoğunluğu teminat altında olduğu için ödenmeme durumları da konvansiyonel bankalara göre daha düşük düzeydedir. Bunun sayesinde de geri dönüşlerde problem yaşamayan katılım bankaları kriz dönemlerinde sermaye yeterlilik oranının sağlanması açısından sıkıntı yaşamamıştır.

Türkiye'de faaliyette bulunan katılım bankalarının, sermaye yeterlilik oranlarının sağlam yapıya sahip oldukları tespit edilmiş olup, finansal istikrar bakımından şoklara ve krizlere karşı oldukça güçlü oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca Basel ölçütleri çerçevesinde katılım bankacılığı sektörünün de şeffaf ve denetlenebilir olması, krizlere karşı alınabilecek önlemlerde daha çok fayda sağladığı görülmektedir.

Öneri olarak da, daha iyi bilgi verebilmesi açısından Türkiye'deki katılım bankacılığı sektörü ile yurt dışındaki katılım bankacılığı sektörünün Basel uzlaşısı çerçevesinde karşılaştırılmalı bir analizi yapılabilir. Ayrıca Basel uzlaşısı çerçevesinde katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranlarının, konvansiyonel bankaların sermaye yeterlilik oranları ile karşılaştırmalı bir analizi yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akkuş, H. Tunahan (2017)“*Türk Bankacılık Sektöründeki Katılım Bankalarının Finansal İstikrarının Stres Testi Yöntemi İle Analizi*“ T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Ve Finansman Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Aktepe, İshak Emin (2013) “Sorularla Katılım Bankacılığı”, *Türkiye Katılım Bankaları Birliği (4)*:83-84.
- Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. <https://www.albaraka.com.tr/11> Temmuz 2019’da erişildi.
- Altay, Erdinç (2015) “*Bankacılıkta Risk: Piyasa Riski, Kredi Riski ve Operasyonel Riskin Ölçümü ve Yönetimi*” Derin Yayınları.
- Altıntaş, M. Ayhan (2006) “*Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel-I ve Basel-II Düzenlemeleri Çerçevesinde*” Ankara: Turhan Kitabevi. S: 360.
- Arabacı, Nihat (2007) “*Katılım Bankalarının Türkiye’de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi Ve Performans Analizi*” Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Aras ve Öztürk(2011) “Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi” *Ekonomi Bilimleri Dergisi Issn: 1309-8020* 3(2):167-179 (https://mpira.ub.uni-muenchen.de/81903/1/mpira_paper_81903.pdf, 15 Nisan 2018’de erişildi).

Arıcan, Terim (2013) ”*Basel III Uzlaşısı Kapsamında Bankalarda Likidite Riski Yönetimi Ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Yansımaları*” T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Aslan, Hakan (2012) “*Alternatif Bir Yatırım Ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi Ve Türkiye Piyasası İçin Öneriler*” T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansal Piyasalar Ve Yatırım Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Atiker Mustafa(2005) “Basel - I ve Basel – II”*Konya Ticaret Odası Etüd – Araştırma Servisi 41(08):3.*

Ayktut, Cenani “*Basel II Standartları*” Risk Yönetimi Başkanı, Türk Eximbank S:4 (<http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi30/basel.pdf> 22 Mart 2019’da erişildi).

Babuşcu, Şenol (2005) “*Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*” Akademi Consulting& Training.

Balin, Bryan J. (2008) “*Basel I, Basel II, and Emerging Markets: A Nontechnical Analysis*” The Johns Hopkins University School of Advanced International Studies (SAIS), Washington DC 20036, USA S:6.

Bankacılar Dergisi(2006), Operasyonel Risk, Operasyonel Risk Çalışma Grubu 58: 101-102.

Bank for International Settlements History <https://www.bis.org/about/history.htm> (27 Ocak 2019’da erişildi).

Bank for International Settlements 1988, *Basel Committee On Banking Supervision, International Convergence Of Capital Measurement And Capital Standards* (<https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf> 16 Şubat 2019’da erişildi).

Bank for International Settlements 2004, *Basel Committee on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards* (<https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf> 21 Mart 2019'da erişildi).

Bankacılık Kanunu (5411 Sayılı).

Bağcı, Haşim (2013) "*Ticari Bankalar İle Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi İle Karşılaştırılması*" Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Programı Yüksek Lisans Tezi.

BDDK (2004) *Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu* S:16-23.

Bingül, Berna Ak (2018) "Bankacılık Sisteminde Risk Ve Sermaye Yeterliliği" *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:14* 456-477 Araştırma Makalesi.

Bolgün, K. Evren ve M. Barış Akçay (2005) "*Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları*" 2. Baskı İstanbul: Scala Yayıncılık.

Bozkurt, Melike A (2018) "*Bankacılık Sektörü Açısından Piyasa Disiplini: Türkiye Uygulaması*" T.C. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Ve Finansman Doktora Programı, Doktora Tezi.

Butler, Cormac (1999) "*Mastering Value At Risk: A Step-By-Step Guide To Understanding And Applying VaR*", London, Prentice Hall.

Candan H.ve Özün A. (2014) "*Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*" 3. Baskı İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.

Candoğan Mehmet Ali, Altan Mikail (2014) “Basel Kriterleri erevesinde Operasyonel Risk lüm Yöntemlerinin Karşılaştırılması: rnek Bir Uygulama” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 31: 271-272 (file:///C:/Users/biyer%20bili%C5%9Fim/Downloads/526-1054-1-SM.pdf 19 Mart 2019’da erişildi).

Cangürel Ozan (2012) “*Basel II Kapsamında Kredi Riskinin lümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir neri*” TBB.

Cangürel vd. (2010) “*Sorularla Basel III*” BDDK.

Caruana, Jaime (2005) “*Finansal İstikrar ve Basel II’nin Etkileri Konferansı*”, (İspanya Merkez Bankası ve Basel Bankacılık Denetleme Komitesi Başkanı). TCMB Yayınları, 16-18 Mayıs, İstanbul S:24-25.

Caruana Jaime(2010) “*Basel III: Towards A Safer Financial System*“ General Manager of the Bank for International Settlements (<https://www.bis.org/speeches/sp100921.pdf> 09 Haziran 2019’da erişildi).

elik, Pelin (2004), “*Bankaların Risk Derecelendirmesi*”, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finans Kuruluşlar Genel Müdürlüğü (<http://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/pelincelik.pdf> 06 Haziran 2019’da erişildi).

Çelikdemir, Neşe oban (2011) “*lkemizde Kobiler Ve Finansal Kurumlar Açısından Basel Sürecinin Değerlendirilmesi*” (<http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/705/5000006336-5000008925-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 09 Haziran 2019’da erişildi).

Çürük, Akten, Suna (2013) “*İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi Mevcut Sorunlar Ve özüm nerileri*” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

- Darçın, Ahmet Cüneyt (2007) “*Özel Finans Kurumlarının Katılım Bankalarına Dönüşümünün Sebepleri Ve Sonuçları*” Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Dikkaya, Kutval (2014) “*Katılım Bankacılığı: Türkiye Örneği*” Ankara Savaş Yayınevi.
- Doğan, Kaya ve Narçiçek (2017) ”Dünya Bankacılık Sektöründe Katılım bankacılığı Sisteminin Gelişimi, Çalışma Prensipleri Ve Türkiye’de İslam Bankacılığı Üzerine Bir Analiz” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 48:175-190.
- Emeç, Ömer (2014) “*Katılım Bankacılığının Tarihi Ve Geleceği*” İstanbul Şehir Üniversitesi İşletme Enstitüsü İşletme Tezsiz Yüksek Lisans Programı Bitirme Projesi.
- Erdoğan, Ali (2014) “Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi Ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci “*Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16(1):150.
- Erol, Işık, Sevgi, (2012) “İktisadi Kalkınmada Değerlerin Rolü (*İbn-i Haldun’un Perspektifinden*)” *Çalışma İlişkileri Dergisi(Journal of Labour Relations)* 3(2):49-65.
- Ertürk, Hakan (2010) “Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler Ve Risk Yönetimi” *Denetim, İç Denetçisi Hazine Müsteşarlığı* S:68.
- Eser Özgür (2010) “*Piyasa Riski Ölçümü Olarak Riske Maruz Değer Ve Hisse Senedi Portföyleri İçin Bir Uygulama*” T.C. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sermaye Piyasaları Ve Borsa Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Gödeş, Merve (2016) “*Basel-III Kriterlerinin Katılım Bankacılığına Etkileri: Türkiye Örneği*” T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Griffith, Stephany and Spratt, J. Stephen (2001) “*Will The Proposed New Basel Capital Accord Have A Net Negative Effect On Developing Countries*” (<https://www.cepal.org/noticias/discursos/6/8716/SGriffithJonesnov29.pdf> 05 Haziran 2019’da erişildi).

Güler, Ramazan (2014) “*Türkiye’de Katılım Bankaları İle Ticari Bankaların Fon Toplama Ve Kullandırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması*” Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Gündoğdu, Ayşe (2018) “*Küresel Kriz Sonrası Gelişmeler Işığında- Bankacılığın Temelleri*” Nobel Akademik Yayıncılık.

Güngören, Muaz (2013) “*Bir Finansal Enstrüman Olarak Sukuk Katılım Bankalarına Uyum Modellemesi*” *İstanbul Ticaret Odası Yayınları Yayın No: 2012 – 38.*

Gürel, Bulgurcu ve Demir (2012) “*Basel III Kriterleri*” *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi 1(3-4): 16-28.*

Gürtuna, S. Melda (2005) “*Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Reel Kesime Etkisi*” T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Hancı, M. (2007) “*Katılım Banklarında Sigorta İşlemleri ve Uygulamaları*” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

<http://katilimfinansdergisi.com.tr/yukselen-trend-katilim-sigortaciligi-tekaful/> 13 Ocak 2019’da erişildi.

<http://piyasarehberi.org/sozluk/sermaye-yeterlilik-orani> 10 Haziran 2019’da erişildi.

<https://sites.google.com/site/ib22092010/objrc16> Nisan 2018’de erişildi.

<https://sorularlailamiyet.com/kaynak/faiz-riba-tefecilik> 9 Nisan 2018’de erişildi.

<https://www.bankalar.org/bankacilik-terimleri/kredi-riski> 03 Mart 2019’da erişildi.

https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_50.pdf 21 Mart 2019’da erişildi.

<http://www.islamalimi.com/faiz-nedir/>, 9 Nisan 2018’de erişildi.

<https://www.katilimbancaciligi.com/ortaklik-nedir/> 21 Ekim 2018’de erişildi.

<https://www.mdpi.com/1911-8074/12/1/37/htm> 21 Haziran 2019’da erişildi.

<http://www.tkbb.org.tr/faizsiz-finans-sozlugu#1560>, 10 Kasım 2018’de erişildi.

<http://www.tkbb.org.tr/tarihce>, 7 Nisan 2018’de erişildi.

<http://www.tumfonlar.com/index.php/dunya-fonlari/dfk/ikb>, 17 Nisan 2018’de erişildi.

IFSB Islamic Financial Services Industry Stability Report 2017.

Iqbal, Zamir and Mirakhor, Abbas (2011) “*An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice*” John Wiley&Sons(Asia) Pte Ltd. S:280.

İncil, (Luka İncili, Bab: 6, âyet: 34-35).

Jorion, Philippe (2000), “Türk Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi Semineri ” *Dünya Bankası ve Türkiye Bankalar Birliği, 11-12 Şubat, İstanbul.*

Karaarslan, Emrah (2015) “*Basel Kriterleri Ve Basel III’ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri*” Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Programı Yüksek Lisans Tezi.

Kalaycı, İrfan (2013)” Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?” İnönü Üniversitesi *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19): 52-74.*

Kaya, Murat (2007) “*Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Ve Kobi’ler Üzerine Etkisi*” T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Kaya, Raci (2013) “*Türk Bankacılık Sisteminde Katılım Bankalarının Tercih Nedenleri Ve Bir Araştırma*” T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Keçeci, Serdar (2010) “*Basel II Yaklaşımı Ve Türkiye Bankacılık Sektörüne Etkileri*” Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı İk-Yl.

Kınalı, Fırat (2012) “*Faizsiz Sistemde Bankacılık Anlayışı Ve Kredi İşlemleri*” T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Kuhn, Reimer ve Neu, Peter (2002) “*Functional Correlation Approach to Operational Risk in Banking Organizations*” S:1, (<http://risk-management-academy.com/mediapool/33/335447/data/0204368.pdf> 18 Mart 2019’da erişildi).

Kumcu, Akıncı (2017). ”Finans Piyasalarında Katılım bankacılığı ve Faizsiz Sigortacılık; Türkiye Örneği” *Econworld (International conference on economics) July 25-27, 2017; Paris, France*, (http://paris2017.econworld.org/papers/Kumcu_Akinci_Islamic.pdf 15 Nisan 2018’de erişildi).

Kur-an’ı Kerim (Al-i İmran Suresi, 130. Ayet).

Kur-an’ı Kerim (Bakara Suresi, 275. Ayet).

Kur-an’ı Kerim (Nisa Suresi, 161. Ayet).

Kur-an’ı Kerim (Rum Suresi, 39. Ayet).

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. , (<https://www.kuveytturk.com.tr/> 12 Temmuz 2019’da erişildi).

Kutlu H. Ali Ve Demirci N. Savaş (2007) “*Kapsamlı Bir Risk Yönetimi Düzenlemesi: Basel II Ve Kobi'lere Muhtemel Etkileri*” S:205-206, (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/426552> 22 Mart 2019’da erişildi).

Linsmeier, Thomas J. , Pearson Neil D.(1996) “*Risk Measurement: An Introduction To Value At Risk*” S:7 (<https://exinfm.com/training/pdffiles/valueatrisk.pdf> 17 Mart 2019’da erişildi).

Majnoni Giovanni and Powell Andrew (2005) “Reforming Bank Capital Requirements: Implications Of Basel II For Latin American Countries” *Journal Of The Latin American And Caribbean Economic Association* 5(2):108.

Manganelli Simone, Engle Robert F.(2001) “Value at Risk Models in Finance”*European Central Bank-ECB Working Paper No. 75* S:7, (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=356220 17 Mart 2019’da erişildi).

Mermud Ve Ceran (2011) “Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri Ve Sermaye Yeterliliği; Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz” *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 2(4):35.

Mizrahi Ve Kandemir (2018) “Türk Bankacılık Sektörünün Basel III Kriterleri Perspektifinde Değerlendirilmesi” *Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi* 1,(2) 148 - 161.

Muzır, Erol (2011) “*Basel II Düzenlemeleri Doğrultusunda Kredi Riski Analizi Ve Ölçümü: Geleneksel Ekonometrik Modellerin Yapay Sinir Ağı Ve Mars Modelleriyle Karşılaştırılmasına Yönelik Ampirik Bir Çalışma*” T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme (İktisat) Anabilim Dalı Doktora Tezi.

- M. YAYLA, Y. TÜRKER KAYA (2005) “Basel-II, Ekonomik Yansımaları Ve Geçiş Süreci “ *BDDK Çalışma Raporları S:7.*
- Okulu, Abdullah (2017) “*Sukuk Uygulamaları Ve Dünya Sukuk Piyasasının Gelişimi*” Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Ekonomisi Ve Finansı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Özçam, Mustafa (2004) “Basel II Uzlaşısı” *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu S:4-6.*
- Özelci, Emine (2009) “*Basel II Sermaye Yeterliği Uzlaşısı’nda Risk Yönetimi Ve Türkiye’de Kobilere Olan Etkisi*” Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özer, Işıl(2009) “*Basel II*” T.C.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özgür, Ersan (2007) “*Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği Ve Mevduat Bankaları İle Rekabet Edebilirliği*” Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Özkan, Hamza (2012) ”*Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması Ve Muhasebe Uygulamaları*” Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Özsoy, İsmail (2012) “ *Türkiye’de Katılım Bankacılığı*” , TKBB-Haziran(67).
- Özulucan ve Deran (2009) “*Katılım Bankacılığı İle Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri Ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması*”Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6 (11):85-108.

Pehlivan, Pınar (2016) “*Türkiye’de Katılım Bankacılığı Ve Bankacılık Sektöründeki Önemi*” Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi ISSN: 2148 – 3043 (31):303, (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/288778>, 07 Nisan 2018’de erişildi).

RiskMetrics Group (1999) “*Risk Management: A Practical Guide*” S:11.

Sanyinna, Abubakar Yusuf ve Omar, Hydzulkifli Hashim (2017) “Frontiers and Mechanics of Risk Management in Islamic Banking System - Policy Measures for Effective Risk Mitigation” *Journal of Islamic Banking and Finance June, Vol. 5, No. 1, p 26-35.*

Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) İkinci Yapısal Blok – Denetim Otoritesinin İncelemesi, (<https://docplayer.biz.tr/1800332-Basel-bankacilik-denetim-komitesi.html> 22 Mart 2019’da erişildi).

Serpam , (2013) “İslamî Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada Ve Türkiye’de Gelişimi Ve Geleceği” *Serpam Araştırma Notları-1 İslami Finans Sayfa:9*, (http://www.tkbb.org.tr/documents/yonetmelikler/islami_finans.pdf 17 Nisan 2018’de erişildi).

Şen, Gamze (2010) “*Bankacılıkta Risk Yönetimi Ve Basel II Kriterleri*” T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Uluslararası Ticaret Ve Para Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Şen, Sedef (2011) “*Türk Bankacılık Sistemi içerisinde Katılım Bankacılığının Yapısal Analizi*” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Stephanou, Constantinos (2010) “Rethinking market discipline in banking: Lessons From The Financial Crisis” *World Bank Policy Research Working Paper 5227:6.*

TBB Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri (2006), *Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu Bankacılar Dergisi* 58: 6-12.

TBB Boyacıoğlu, M. Acar (2002) "Basel II Uzlaşısı'na İlişkin Eleştiriler ve İyileştirme Önerileri" *Bankacılar Dergisi*41:78,(<https://www.tbb.org.tr/dosyalar/dergiler/dokumanlar/41.pdf#page=73> 06 Haziran 2019'da erişildi).

Takan, Mehmet ve Boyacıoğlu, Melek A.(2011) *Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yöntem, Gözden Geçirilmiş İlaveli 3.Basım* Nobel Yayıncılık.

Tanaydı, Yasincan (2016) "*Türk Katılım Bankacılığının Kurumsal Performansı Ve Sürdürülebilir Rekabetteki Strateji Hedefleri; Türkiye Uygulama Örnekleri*" Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim Ve Organizasyon Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Tenekeci, Mehmet (2017) "*Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi: Türkiye Örneği*" KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Projesi.

Tevrat, Levililer Bölümü, Bab 25, âyet: 35-36.

Tirmizi:1206.

TKBB Faizsiz Finans Sözlüğü <http://www.tkbb.org.tr/faizsiz-finans-sozlugu#1569> 13 Ocak 2019'da erişildi.

TKBB Yayınları *Kobi'ler için Adım Adım Katılım Bankacılığı* yayın no:7.

Torun, Melike (2017). "Basel II Uygulamalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri"*Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1):7.*

Tuhan, Ahmet (2014) "*Katılım Bankacılığı Ve Türkiye Uygulamaları*" Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Tunç Hüseyin (2016) *Katılım Bankacılığı Felsefesi Teorisi ve Türkiye Uygulaması* 11. Baskı İstanbul: Nesil Yayınları.

Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. ,(https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/hakkimizda/turkiye-finansi-taniyin/Sayfalar/turkiye-finans-hakkinda.aspx 12 Temmuz 2019’da erişildi).

Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi, 2015-2025.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB).

Türkmenoğlu, Rüveyde, Ebru (2007) “*Katılım Bankacılığı Ve Türkiye’deki Finansal Yapı*” Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Ustaoglu, Didar (2014) “*Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri Ve Önemi*” Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek lisans Tezi.

Vakıf Katılım Bankası A.Ş., (https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda 12 Temmuz 2019’da erişildi).

Weder Beatrice, Wedow Michael (2002) “Will Basel II Affect International Capital Flows To Emerging Markets?” *OECD Development Centre Technical Papers*, 199: 9.

World Bank.

Yahşi, Fahrettin (2014) “*Katılım Bankalarında Risk Odaklı İç Denetim Ve Bir Model Önerisi*” Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Yeşilyaprak, Mehmet (2011) “ *Katılım Bankalarında Kredi Derecelendirmesi ve Etkin Subjektif Kriterlerin Anket Yöntemi ile Ölçümü*” Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Yılmaz, Erdal (2014) “Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması 1ve Vergilendirilmesi “ , *Muhasebe ve Finansman Dergisi sf:83*.

Ziraat Katılım Bankası A.Ş., (https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimciiliskileri/Documents/2018_faaliyet_raporu.pdf 11 Temmuz 2019’da erişildi).

